

อนุสรณ์ครบรอบ ๕๖ ปี

โรงไฟฟ้าพระนครใต้

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

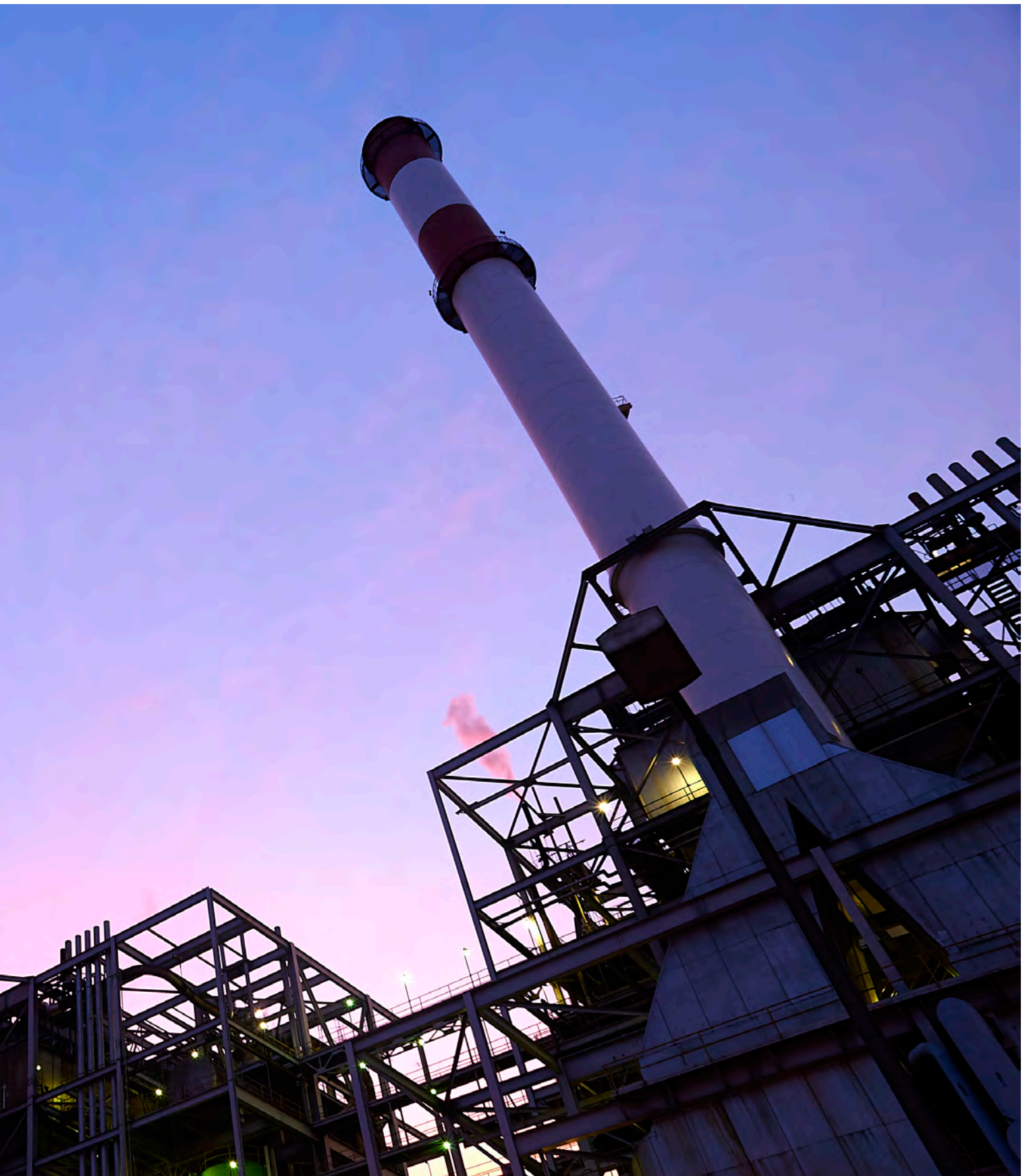

อนุสรณ์ครบรอบ ๕๖ ปี

โรงไฟฟ้าพระนครใต้

กฟผ.

ผลิตไฟฟ้าเพื่อความสุขของคนไทย

อนุสรณ์ครบรอบ ๔๖ ปี โรงไฟฟ้าพระนครใต้

อำนาจการผลิต: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
คณะที่ปรึกษา: โรงไฟฟ้าพระนครใต้
นางฉัตรรัตน์ กาญจนาลัย
หัวหน้ากองบริหาร โรงไฟฟ้าพระนครใต้
ฝ่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์องค์การ
นางอินชา จงก้องเกียรติ
หัวหน้ากองประสานสื่อสารสายงานหลัก
นายกอบเกียรติ ป้อยแก้ว
นายกฤษณ์ สุนทรชาติ
นางศุภรดา พลาธิปกรณ์การ

คณะจัดทำ

บรรณาธิการ: นายศรัณย์ บุญประเสริฐ

กองบรรณาธิการ: โรงไฟฟ้าพระนครใต้
นายไมตรี พระรักษา
นายสุวิวัฒน์ วงศ์เทพบุตร
นายรัฐกฤษ ครอบสมาน
นายเสรี เวียงพิทักษ์
นางนัตยา เรืองแจ่ม
นายวีรวัฒน์ วัฒนา
นายพลพัฒน์ ศิลารรรณา
นางสาวนิชาอร สินสืบผล
นางสาวพริยา มาลากรอง
นายพัชร พิทยานนท์
นายกวี สุวรรณวิทยา
นายกิตติพงศ์ ทรัพย์มั่งสังข์
นายศิวกร สวัสดิ์ภาพ

ผู้เขียน: นายศรัณย์ บุญประเสริฐ
นายรัฐกฤษ โกมารกุล ณ นคร

ศิลปกรรม: นางสาวปาจริย์ พุทธเจริญ
นายบุตรสิงห์ สมบุญ

พิมพ์และแยกสี: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
โทรศัพท์ ๐๒๔๐๑-๙๔๐๑

จำนวน: ๑,๒๐๐ เล่ม

สารจากผู้ว่าการ กฟผ.

วันที่ ๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดโรงไฟฟ้าพระนครใต้อย่างเป็นทางการ จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ อย่างหาที่สุดมิได้ของชาวจังหวัดสมุทรปราการ และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ตลอดระยะเวลา ๔๖ ปีแห่งการดำเนินงาน โรงไฟฟ้าพระนครใต้ได้มุ่งมั่นพัฒนา ผลิตไฟฟ้าด้วยกระบวนการทำงานที่มีมาตรฐาน มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นพลังงานสะอาด และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่ออย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ และระดับเสียง เพื่อให้ชุมชน มีความมั่นใจต่อการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า

ในวาระที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ครบรอบ ๔๖ ปี ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน ศกนี้ ผู้ว่าการขอแสดงความยินดี และขอส่งความปรารถนาดีมายังผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน โรงไฟฟ้าพระนครใต้ทุกท่าน ให้ประสบแต่ความสุข ความเจริญ และขอเป็นกำลังใจให้โรงไฟฟ้าพระนครใต้ มุ่งมั่นพัฒนาโรงไฟฟ้าให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตลอดไป

นายวิบูลย์ ฤกษ์ศิระทัย
ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

๑

แสงแรกแห่งโรงใต้
๑๘ - ๔๑

๒

วิวัฒน์พัฒนา
โรงไฟฟ้าพระนครใต้
๔๒ - ๘๑

สารบัญ

๓

ชุมชนสัมพันธ์
สิ่งแวดล้อมสำคัญ
๘๒ - ๑๐๙

๔

อำนาจเพื่อเดินหน้าต่อ
๑๑๐ - ๑๒๗

ขอให้โรงไฟฟ้าพลังไอน้ำพระนครใต้แห่งนี้จงสถิตสถาพร
อยู่ชั่วกาลนาน เป็นกำลังส่งเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศไทย
ได้รุดหน้าก้าวไปโดยไม่หยุดยั้ง เป็นพลังจรรโลงมาตรฐาน
การครองชีพของราษฎรทั้งมวลให้สูงส่งยิ่งขึ้นไป
และเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองของแผ่นดินไทย
ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙
พระราชทานไว้ ในวโรกาสทรงประกอบพิธีชานเครื่องโรงไฟฟ้าพระนครใต้
วันที่ ๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๕

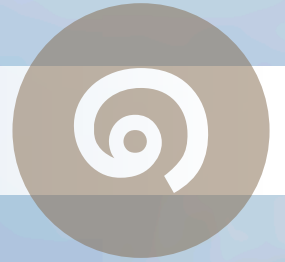

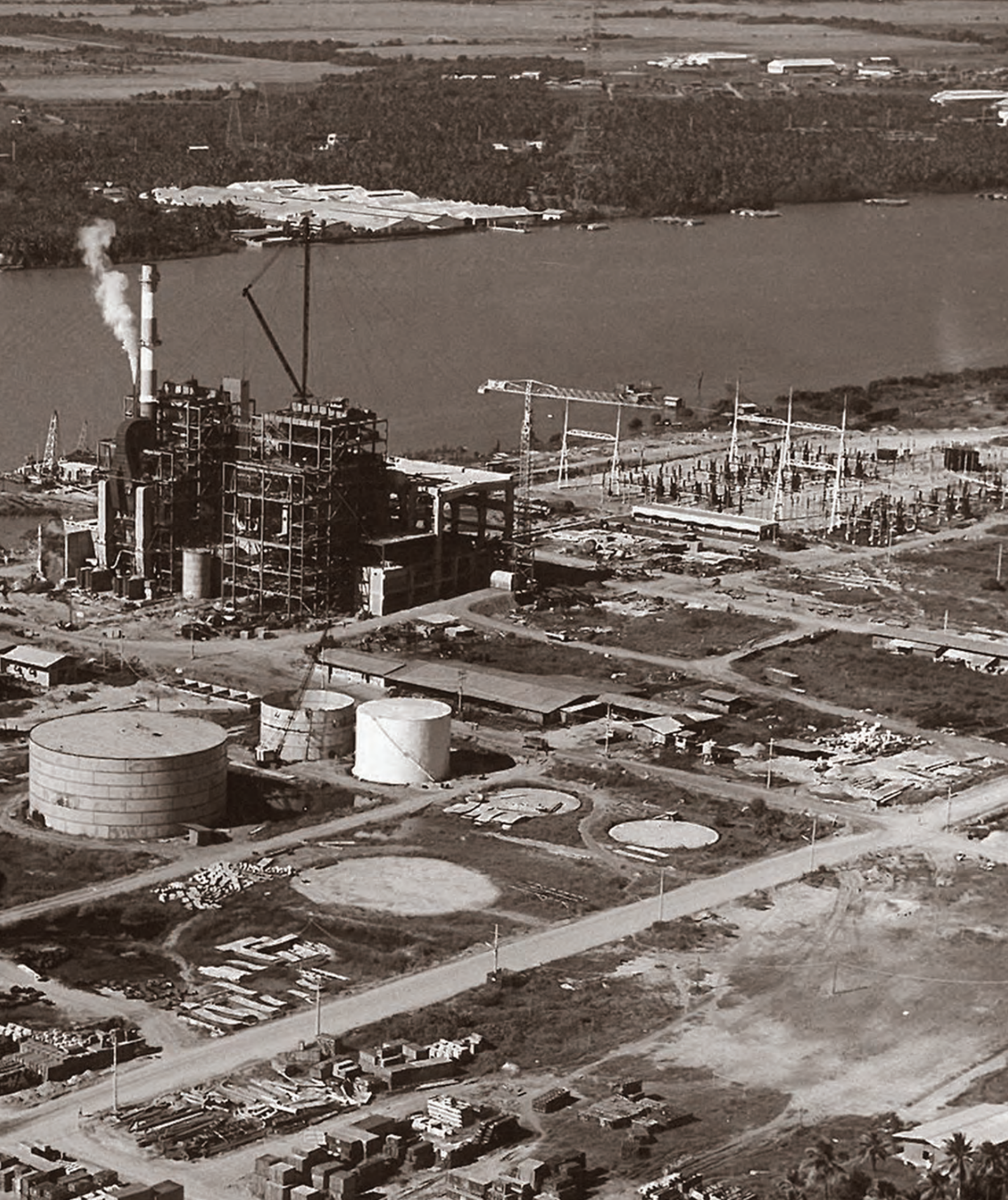

แสงแรกแห่งโรงใต้

บนแผ่นดินริมลำน้ำเจ้าพระยา รัมนั้นได้ร่ำเงาสวนมะพร้าว สุดสายตา ชีวิตผู้คนฝั่งรกรากยาวนาน สืบย้อนและสะท้อน ออกมาในเรื่องราวของประวัติศาสตร์ วัฒนาอาราม ตลอดจน เอกลักษณ์อันชัดเจนของผู้คนแห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง

นี่คืออาณาบริเวณตำบลบางโปรง ตำบลหนึ่งในอำเภอพระประแดง ของจังหวัดสมุทรปราการ ภาพชีวิตหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ร่วมกัน มานับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

ครั้นรอบด้านเปลี่ยนแปลง ความเป็นเมืองเติบโตขยายตามยุคสมัย เมื่อจังหวัดสมุทรปราการแปรเปลี่ยนตัวเองจากวิถีเกษตรกรรม ก้าวสู่ ความเป็นเมือง ‘อุตสาหกรรม’

ปฏิเสธมิได้ว่า สิ่งหนึ่งที่ผลักดันภาพเช่นนี้ให้เกิดขึ้นก็คือ “พลังงาน ไฟฟ้า” ซึ่งหากขาดปัจจัยนี้แล้ว ก็ยากที่สมุทรปราการจะก้าวสู่การเป็นเมือง อุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร

ทว่า “กระแสไฟฟ้า” ก็ไม่ได้หมายความเพียงแค่การ “เปิด-ปิดสวิตช์” แล้วทุกอย่างก็จะขับเคลื่อนได้ด้วยตัวเอง หากแต่หมายถึงอีกหลายร้อย ชีวิตบนพื้นที่ ๒๑๖ ไร่ ที่ถูกเรียกอย่างคุ้นเคยว่า “โรงไฟฟ้าพระนครใต้” สถานที่ซึ่งไม่เคยหลับไหลแม้สักนาที トラบเท่าที่กระแสไฟฟ้ายังจำเป็น ต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของพี่น้องคนไทย トラบนั้นการผลิตกระแสไฟฟ้า ก็ต้องดำเนินไปอย่างไม่มีวันผ่อนพัก

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงเติบโตของโลกใบใหม่ หากย้อนกลับไปในอดีต ยาวไกลที่ผ่านมา เรื่องราวของผู้คน บ้านเมือง และโรงไฟฟ้าเก่าแก่แห่งนี้ ฉายชัด อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา หลอมรวมทั้ง ประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลง กลายเป็นเรื่องราวซึ่งมากมายด้วย “ภาพจำ” ของวันวาน อันเป็นที่มาของ วันนี้ และส่งต่อบทเรียนมากมายของหลายผู้คนไปยัง...วันพรุ่งนี้

ภาพถ่ายราว พ.ศ. ๒๕๐๓
โรงไฟฟ้าพลังความร้อน
ยูนิตที่ ๑ เสร็จเรียบร้อยแล้ว
พื้นที่รอบๆ โรงไฟฟ้า
ยังเป็นสวนมะพร้าวหนาแน่น
มองเห็นอุโบสถวัดบางโปรง
อยู่ทางมุมขวา ด้านบนของภาพ
ยังมองเห็นแนวทางรถไฟ
สายปากน้ำอย่างชัดเจน

■ สมุทรปราการ อดีตอันเก่ากาลของเมืองหน้าด่าน ทางทะเล

พื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ เกิดเป็นบ้านเมืองมาเนิ่นนานนับพันปี ในฐานะเป็นด่านป้องกันทางทะเล ให้กับดินแดนตอนในของกลุ่มเจ้าพระยา มีความเป็นมาเก่าแก่อันไปถึงสมัยทวารวดี ซึ่งอยู่ในราว พ.ศ.๑๐๐๐ ถึง พ.ศ.๑๓๐๐ แรกเริ่มเดิมที เมืองที่เกิดขึ้นบริเวณนี้ อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เรียกว่า ‘**บาแดง**’ ซึ่งเป็นคำในภาษามอญ-เขมรโบราณ หมายถึง “**คนเดินหมาย หรือ คนนำข่าวสาร**” ซึ่งหมายถึงว่า เมืองนี้ เป็นเมืองหน้าด่านนั่นเอง

ในสมัยอยุธยา พระเจ้าอู่ทองได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองหน้าด่านทางทิศใต้ คือเมืองพระประแดง ซึ่งก็คือ ‘**บาแดง**’ นั่นเอง แต่ออกเสียงในสำเนียงไทย เป็น ‘**ปะแดง**’ ใส่คำว่า พระ ซึ่งเป็นศักดิ์ของเมือง กลายเป็น พระปะแดง และ พระประแดง ในที่สุด ต่อมาเมื่อชายทะเล เริ่มงอกเป็นพื้นดินทับถม ดินเลนจนกลายเป็นที่ราบชายทะเลออกมาเข้า พระประแดงเดิม ซึ่งเคยเป็นปากน้ำเจ้าพระยา ก็ห่างไกลจากทะเลไปทุกขณะ เมืองจึงถูกโยกย้าย เปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้ง เพื่อความเหมาะสมกับฐานะเมืองหน้าด่านทางทะเล

หลักฐานจากพงศาวดาร ‘**คำให้การชาวกรุงเก่า**’ ออกชื่อเมืองสมุทรปราการครั้งแรก ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม ว่าโปรดฯ ให้สร้างเมืองสมุทรปราการขึ้นที่บริเวณใต้คลองบางปลาгод เพราะมีชาวฮอลันดา ซึ่งเข้ามาค้าขายตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ และได้รับพระราชทานที่ดินบริเวณเหนือคลองบางปลาгод ให้ตั้งเป็นสถานีการค้าที่มั่นคงใหญ่โต จนยกย่องเรียกขานในหมู่พ่อค้าชาวยุโรปว่าเป็น “**นิว อัมสเตอร์ดัม**” (New Amsterdam)

ครั้นสมัยพระนารายณ์มหาราช เกิดมีเรื่องพิพาทกัน ระหว่างราชสำนักอยุธยา กับฮอลันดา พ่อค้าชาวดัชท์จึงได้ทอดทิ้งสถานีการค้านี้ไป เวลานานเข้ากระแสน้ำได้ไหลเซาะตลิ่งเข้าไปทุกที สถานที่แห่งนี้จึงได้พังทลายไปสิ้น

สมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสิน ทรงสั่งให้รื้อกำแพงเมืองพระประแดงเดิม ที่ตั้งอยู่เขตราชบุรีบูรณะในปัจจุบัน ไปก่อกำแพงพระราชวังธนบุรีและที่อื่น ๆ อย่างรีบเร่ง เนื่องจากไม่มีเวลาเผื่ออิฐใหม่ เมืองพระประแดงเดิมจึงสิ้นซากนับแต่นั้นมา

ครั้นล่วงมาถึงยุครัตนโกสินทร์ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดฯ ให้กรมพระราชวังบวรฯ ลงไปสำรวจพื้นที่บริเวณปากน้ำเจ้าพระยา เพื่อสร้างเมืองใหม่อีกเมืองหนึ่ง กรมพระราชวังบวรฯ จึงเสด็จมาสำรวจพื้นที่แถวปากน้ำเจ้าพระยา ทรงเห็นว่าบริเวณ “**ลัดโพธิ์**” มีชัยภูมิ เหมาะแก่การสร้างเมือง จึงทรงกราบทูลขอพระบรมราชานุญาต แล้วมีบัญชาให้สร้างป้อมขึ้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ๑ ป้อม ให้ชื่อว่า “**ป้อมวิหิตาคม**”

ถึงสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นแม่กองไปสร้างเมืองต่อโดยตัดเอาท้องที่แขวงบางกอกข้าง และแขวงเมืองสมุทรปราการบ้าง รวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่แล้วพระราชทานชื่อว่า “**เมืองนครเขื่อนขันธ์**” ให้ย้ายครอบครัวกลุ่มของพวกพระยาเจ่งจากเมืองปทุมธานี มีชายฉกรรจ์จำนวน ๓๐๐ คน ลงไปอยู่ ณ เมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) กับเจ้าพระยาคลัง (ดิศ) เป็นแม่กองลงไปเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างเมืองสมุทรปราการใหม่ใช้เวลาประมาณ ๓ ปี จึงแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ.๒๓๖๕ มีป้อมปราการที่สร้างขึ้นทั้ง ๒ ฝั่งแม่น้ำ จำนวน ๖ ป้อมด้วยกัน

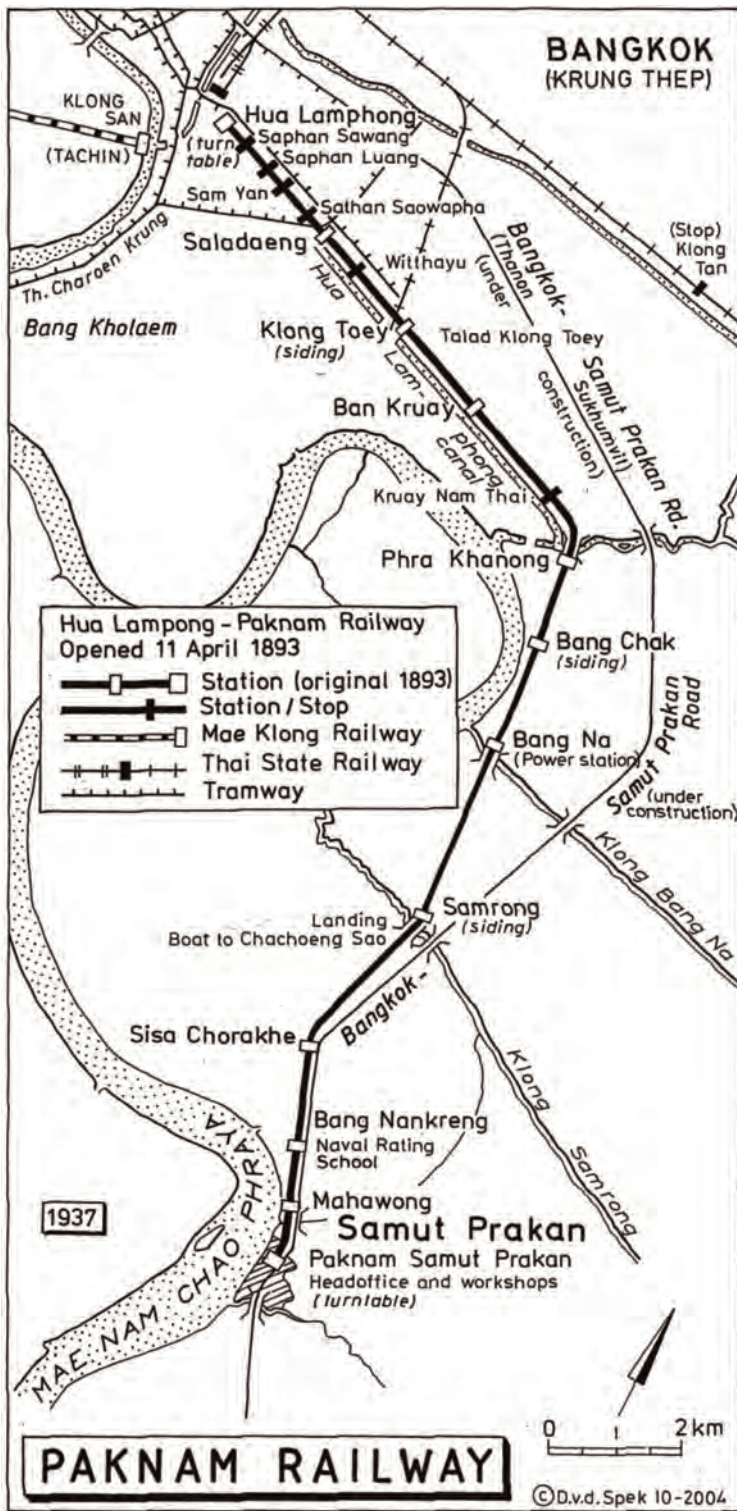
ระหว่างที่การสร้างเมืองสมุทรปราการยังไม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการสร้างเมืองอยู่เสมอ ทรงทอดพระเนตรเห็นหาดทรายเกิดขึ้นที่ท้ายป้อมผีเสื้อสมุทร จึงโปรดเกล้าฯ ให้รับดำเนิการถมพื้นที่หาดทรายนั้นให้เป็นเกาะ เพื่อประดิษฐานเจดีย์ขึ้นบนเกาะนั้น และพระราชทานนามพระมหาเจดีย์ที่สร้างนั้นว่า **“พระสมุทรเจดีย์”** เป็นการล่วงหน้าไว้ ทว่าการก่อสร้างมาแล้วเสร็จในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

รัชสมัยของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ.๒๔๕๘ ได้ทรงโปรดฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกา เลื่อนฐานะเมืองสมุทรปราการขึ้นเป็นจังหวัดสมุทรปราการ และเปลี่ยนชื่อเมืองนครเขื่อนขันธ์ เป็นจังหวัดพระประแดง

พอถึงปี พ.ศ.๒๔๗๕ สมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก รัฐบาลสยามต้องประหยัดการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดพระประแดงลงเป็นอำเภอ ไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ

นี่คือความเป็นมาของจังหวัดสมุทรปราการ เมืองหน้าด่านทางทะเลมาแต่อดีต กระทั่งปัจจุบัน

ภาพถ่ายในเดือน
กันยายน พ.ศ.๒๕๐๐
ช่วงเริ่มต้นก่อสร้าง
โรงไฟฟ้าพระนครใต้

■ รถไฟสายปากน้ำ

เมืองปากน้ำ หรือจังหวัดสมุทรปราการ กับ การพัฒนากิจการพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทย จะมีความเกี่ยวเนื่องกันอยู่ไม่น้อย

ในรัชสมัยของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นยุคที่ประเทศตะวันตกแผ่ขยาย อิทธิพลเข้ามายังทวีปเอเชีย หลายแผ่นดิน หลาย ประเทศในเอเชีย ต้องตกเป็นอาณานิคมของ มหาอำนาจจากแดนไกล สยามประเทศในสมัยนั้น ก็มีแตกต่างกับประเทศเพื่อนบ้านรอบข้าง มหา อำนาจจากยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส ได้เข้าครอบครองประเทศ เพื่อนบ้านของสยามไปจนหมดสิ้น

ในห้วงเวลาอันยากลำบากนั้น สยามจำเป็นต้อง ดำเนินวิเทโศบายที่รอบคอบและเท่าทันมหาอำนาจ เหล่านั้น นับเป็นโชคดีของแผ่นดิน ที่ผู้นำสยามสมัย นั้น พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงมีสายพระเนตร ยาวไกล ทรงดำเนินวิเทโศบายที่ชาญฉลาด รู้จัก ผ่อนสั้นผ่อนยาว รวมถึงแสวงหามิตรประเทศในยุโรป ที่ไม่มีอาณานิคมในเอเชีย เพื่อถ่วงดุลอำนาจของ อังกฤษและฝรั่งเศส จนประเทศสยามสามารถรอดพ้น ปากเหยี่ยวปากกามาได้โดยบอบช้ำไม่มากนัก

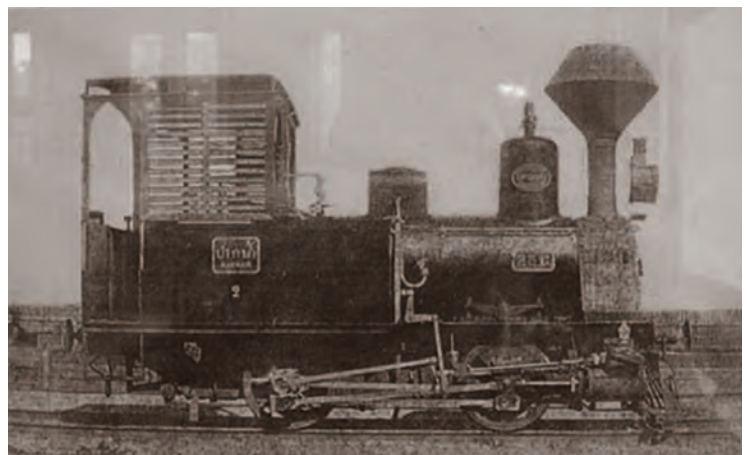
ทว่า แม้จะใช้นโยบายโอนอ่อนต่อมหาอำนาจ เป็นหลักก็ตาม แต่การเสริมสร้างศักยภาพใน การป้องกันตนเองของสยาม ก็มีได้ทรงละเลย นั้นจึงทำให้เมืองท่าเล็ก ๆ อันเก่าแก่ริมปากแม่น้ำ เจ้าพระยา มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์มากขึ้น ด้วยเป็นทางเดียวที่อริราชศัตรู สามารถยก กองเรือเข้ามาถึงพระนครได้ และด้วยเหตุผล ด้านความมั่นคง เพื่อขนส่งกำลังพลและยุทธปัจจัย ไปยังป้อมบริเวณปากน้ำเจ้าพระยา ให้รวดเร็ว กว่าการเดินทางตามลำน้ำเจ้าพระยา ซึ่งเสีย เวลามากด้วยความคดโค้งของลำน้ำบริเวณ ที่เรียกว่าคู้งบางกระเจ้า ทำให้ต้องอ้อมเป็นระยะ

รถไฟสายปากน้ำ มีทั้งหมด ๑๒ สถานี ในแผนที่จะเห็นสถานี Sisa Chorakhe - ศิริพระเจดีย์ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า 'หัวตะเข้' ปัจจุบันคือบริเวณพิพิธภัณฑ์ช่างอรชาวัน

ทางไกล จึงเป็นกำเนิดของทางรถไฟสายปากน้ำ ทางรถไฟสายแรกของสยาม เส้นทางรถไฟสายประวัติศาสตร์ จุดเริ่มต้นของการกำเนิดและพัฒนากิจการรถไฟไทย

ทางรถไฟสายปากน้ำดำเนินการโดยบริษัทรถไฟปากน้ำทุน จำกัด หรือที่เอกสารสมัยเก่าใช้คำว่า กอมปานีรถไฟ ซึ่งดูแลบริหารงานโดยพระยาชลยุทธโยธิน (อองเดร ดู เปลซี เดอ ริชอลีเออ Andreas du Plessis de Richelieu อดีตผู้บัญชาการทหารเรือของสยาม พ.ศ.๒๔๔๓ - พ.ศ.๒๔๔๔) ชาวเดนมาร์ก และพระนิเทศชลธิ (อัลเฟรด จอห์น ลอฟตัส Alfred J. Loftus ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนที่อุทกศาสตร์ อดีตเจ้ากรมเขตรเวทางน้ำ สังกัดกรมท่ากลาง หัวหน้าทีมสำรวจจัดทำแผนที่ทะเลของอ่าวไทย) ชาวอังกฤษ สัญญาการให้สัมปทานการเดินทางรถไฟสายปากน้ำทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ.๒๔๒๙ โดยฝ่ายสยามมีพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีผู้ว่าการต่างประเทศ เป็นผู้แทนพระองค์ ส่วนฝ่ายบริษัทผู้รับสัมปทานมีพระนิเทศชลธิ และพระยาชลยุทธโยธิน เป็นผู้ลงนามคู่สัญญา โดยมีระยะเวลาสัมปทาน ๕๐ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๒๙ - พ.ศ.๒๔๗๙

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเสด็จเป็นปฐมฤกษ์ เพื่อเริ่มการก่อสร้างทางรถไฟสายนี้เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๓๔ ใช้เวลาการก่อสร้าง ๒ ปีแล้วเสร็จเปิดเดินรถในวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๓๖ (ร.ศ.๑๑๒) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินโดยเรือพระที่นั่งมหาจักรี กลับจากการแปรพระราชฐาน ณ เกาะสีชัง ทอดเรือเพื่อทรงสักการะองค์พระสมุทระเจดีย์แล้วเสด็จทางเรือกรรเชียง เพื่อทรงประกอบพิธีเปิดบริการรถไฟสายปากน้ำเที่ยวปฐมฤกษ์ ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“...เรามีความยินดีที่ได้รับหน้าที่อันเป็นที่พึงใจ คือจะได้เป็นผู้เปิดรถไฟสายนี้ ซึ่งเป็นที่ขอบใจและปรารถนามาช้านานแล้วนั้น ได้สำเร็จสมดังประสงค์ลงในครั้งนี้ เพราะเหตุว่าเป็นรถไฟสายแรกที่จะได้เปิดในบ้านเมืองเรา แล้วยังมีสายอื่นต่อ ๆ ไปอีกจำนวนมากในเร็ว ๆ นี้เราหวังว่าจะเป็นการเจริญแก่ราชการและการค้าขายในบ้านเมืองเรายิ่งนัก เรามีความหวังใจว่าท่านทั้งปวงคงจะมีความยินดีเหมือนตัวเราในการที่ได้เห็นรถไฟปากน้ำตั้งขึ้นในครั้งนี้ เราขอให้ท่านทั้งปวงตีมือเพื่อความเจริญ การค้าขาย และความตั้งมั่นของบริษัทรถไฟแห่งนี้...”

บน: ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน ทรงประกอบพิธีเปิดเดินรถไฟสายปากน้ำ (ภาพจากรถไฟไทยดอทคอม)
ล่าง: หน้าตาของหัวรถจักรไอน้ำของรถไฟสายปากน้ำ มีบันทึกไว้ว่าสร้างโดย บริษัทกรอสแอน คอมปานี เมืองมิวนิค ประเทศเยอรมนี

บน: ภาพถ่ายบริเวณ
สถานีต้นทางของรถไฟ
สายปากน้ำ ตรงข้าม
หัวลำโพง ถ่ายในปี
พ.ศ.๒๔๘๙ โดย ปีเตอร์
วิลเลียมส์ - ฮันท์
ล่าง: ภาพถ่าย
ชุดเดียวกับบริเวณ
สะพานเหลือง ถนนที่มี
รถรางวิ่งอยู่นั้น ปัจจุบัน
คือ ถนนพระราม ๔

005

รถไฟสายปากน้ำ เดินระหว่างสถานีหัวลำโพง ตั้งอยู่ริมคลองหัวลำโพง ปัจจุบันคือบริเวณถนน พระราม 4 ตรงข้ามกับสถานีรถไฟกรุงเทพฯ สถานีปลายทางคือ สถานีปากน้ำ ปัจจุบันเป็นถนน หน้าทางเข้าท่าเรือข้ามฟากไปฝั่งพระสมุทรเจดีย์ เดิมมีทั้งหมด ๑๐ สถานี ต่อมาจึงเพิ่มเป็น ๑๒ สถานี ถือเป็นรถไฟสายแรกของประเทศไทย ที่เปิดเดินรถขึ้นก่อนการเดินรถของรถไฟหลวง สายกรุงเทพ-อยุธยาถึงสามปี และได้เปลี่ยนจาก การใช้หัวรถจักรลากจูงเป็นระบบไฟฟ้าหรือ รถราง โดยใช้สายเคเบิลแทน ในปี พ.ศ.๒๔๖๘

กระทั่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ รถไฟ สายปากน้ำได้รับความเสียหาย เนื่องจากสาย เคเบิลไฟฟ้าที่สถานีบางจากขาดแต่ก็ยังคงเปิด ดำเนินการอยู่ตามปกติ โดยพนักงานรถรางจะ ต้องปีนขึ้นไปบนหลังคารถแล้วบังคับเบรกรับไฟ

ให้สามารถรับกระแสไฟฟ้าได้โดยตลอด ในขณะที่รถผ่านบริเวณจุดที่เกิดความเสียหายเพื่อให้รถรางสามารถวิ่งต่อไปจนถึงปลายทางได้

ราวปี พ.ศ.๒๔๙๒ รถไฟสายปากน้ำได้เปลี่ยนมาใช้รถไฟฟ้าจากบริษัทนิปปอนชาเรียวของญี่ปุ่น แทนการใช้หัวรถจักรไอน้ำ เพราะมีประสิทธิภาพกว่า และหัวรถจักรไฟฟ้ากำลังเป็นที่นิยม โดยได้เปิดการเดินทางพร้อมกับรถไฟฟ้าของโตเกียว รถไฟสายปากน้ำจึงถูกเรียกชื่อใหม่ตามลักษณะหัวรถจักรเป็น รถรางสายปากน้ำแทน

และท้ายที่สุดได้มีการยกเลิกทางรถไฟสายนี้ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๓ ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีคำสั่งให้รื้อทางรถไฟและถมคลองสร้างเป็นถนนพระราม ๔ และถนนทางรถไฟสายเก่า

เรื่องของทางรถไฟสายปากน้ำ หากไปถามชาวบ้านตำบลบางโปรง ที่ตั้งของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ทุกคนคงจะไปตลาด กรุดภู หรือ กำนันตาด ชาวบ้านที่มีอายุมากที่สุดในตำบลบางโปรงซึ่งยังมีชีวิตอยู่จนทุกวันนี้ ในวัย ๙๒ ปี กำนันตาดยังคงแข็งแรง และความทรงจำดีเยี่ยม เมื่อเอ่ยถึงเรื่องราวของรถไฟสายแรกในเมืองไทย คุณตารำลึกความทรงจำในวัยเยาว์ว่า

“...ตอนเด็ก ๆ นี้ ถนนสุขุมวิทนี้ยังไม่ได้ตัด เดินทางไปปากน้ำ ไปบางกอกนี้ ต้องไปที่เขาเรียกว่า ‘หัวตะเข้’ หรือ ‘หัวประแจ’ ก็เรียก ตรงที่เดี๋ยวนี้เป็นข้างเระวณนั้นแหละ เดินไปจากบ้านนี้ไปขึ้นรถที่หัวประแจ มันเป็นรถราง ใช้พื้นนะ ตอนนั้นมาตั้งอยู่ที่ตัวเมืองปากน้ำ...”

หัวประแจ ชื่อใหม่ที่ชาวบ้านเรียกกันนั้น ก็คงมาจากเป็นจุดสับรางของรถไฟ ซึ่งจะมีประแจขนาดใหญ่สำหรับเจ้าหน้าที่รถไฟใช้โยกเพื่อเปลี่ยนรางวิ่งของรถไฟ

วันนี้ รถไฟสายปากน้ำ กลายเป็นความทรงจำของชาวสมุทรปราการ ที่อาจหลงลืมไปตาม

กาลเวลา สิ่งที่หลงเหลืออยู่ นอกจากเรื่องเล่าภาพเก่า ๆ แล้ว ถนนที่สร้างขึ้นใหม่ตามแนวเส้นทางรถไฟ หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๐๙ นั้น ผู้คนก็ยังนิยมเรียกขานในนามว่า “ถนนทางรถไฟสายเก่า” ซึ่งรวมทั้งชาวโรงไฟฟ้าพระนครใต้ด้วย เพราะเป็นเส้นทางหลักในการเดินทางสู่โรงไฟฟ้าแห่งนี้

รถไฟสายปากน้ำ
มีพัฒนาการของหัวรถจักร
ตั้งแต่ใช้เครื่องจักรไอน้ำ
จนมาเป็นระบบไฟฟ้า
ในระยะหลัง

บน: ศาลปู่เจ้าสมิงพราย
ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
ในเขตของสถาบัน
ราชประชาสมาสัย
ทุกวันนี้ยังมีประชาชน
มากราบไหว้ หรือบนบาน
ศาลกล่าว ขอให้ได้ตาม
จุดมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้
ล่าง: ปืนใหญ่ที่ป้อม
ปู่เจ้าสมิงพราย ครึ่งหนึ่ง
เคยเป็นเชียวเล็บของสยาม
ในการป้องกันศัตรูที่
เข้ามาทางทะเล

■ ตำนานปู่เจ้าสมิงพราย

ผู้คนในตำบลบางโพรง แนนอน รวมทั้งคน
ซึ่งเคยอยู่ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ด้วย ล้วนต้อง
รู้จักและคุ้นเคยกับถนนที่ชื่อว่า ปู่เจ้าสมิงพราย
ด้วยเป็นเส้นทางหลักที่จะเข้าสู่โรงไฟฟ้าแห่งนี้
หากมาจากฝั่งพระนคร

กระทั่งตราของเทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย
ยังเป็นรูปป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ภายในป้อมประดับ
ด้วยเสาหงส์ ซึ่งเป็นที่เคารพของชาวมอญ และ

หมายถึงเมืองหงสาวดี อดีตศูนย์กลางของอาณาจักร
มอญ ซึ่งเคยยิ่งใหญ่มาก่อนในแถบลุ่มน้ำอิระวดี
ด้านบนของตราเป็นชื่อเทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย
ด้านล่างเป็นชื่อจังหวัดสมุทรปราการ ด้านข้าง
ทั้งสองข้างเป็นรูปหงส์

ถนนสายนี้ตั้งชื่อตามป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ซึ่ง
สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
รัชกาลที่ ๒ ครั้งเมื่อพญาฉนวนแผ่อำนาจเข้ามา
ทางเขมร พระองค์เกรงว่าฉนวนอาจจะรุกรานไทย
จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบวรราชเจ้า
มหาเสนานุรักษ์ กรมพระราชวังบวรสถานมงคล
เสด็จไปเป็นแม่กองสร้างเมือง “นครเขื่อนขันธ์”
ขึ้นที่บ้านปากกลัด (พระประแดง) เมื่อปี พ.ศ.
๒๓๕๗ และสร้างป้อมเพิ่มเติมทางฝั่งตะวันตก
๕ ป้อมคือ - ป้อมแผลงไฟฟ้า - ป้อมมหาสังหาร -
ป้อมศัตรูพินาศ - ป้อมจักรกร - ป้อมพระจันทร์
พระอาทิตย์ และสร้างป้อมทางฝั่งตะวันออกอีก
๓ ป้อม คือ ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ป้อมปีศาจสิง และ
ป้อมราหูจร เมื่อรวมกับป้อมวิหิตาคม ที่สร้างขึ้น
ในสมัยรัชกาลที่ ๑ จึงรวมเป็น ๘ ป้อม ป้อมเหล่านี้
ล้วนซึกปีกกาถึงกันเรียกว่า ปีกกางเดือน

ปัจจุบันป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ยังพอมีสภาพ
เป็นป้อมอยู่บ้าง อยู่ในบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของ
สถาบันราชประชาสมาสัย หรือโรงพยาบาล
พระประแดงเก่า

ชื่อ ปู่เจ้าสมิงพราย นั้น ผู้รู้ซึ่งมีเชื้อสายมอญ
กล่าวว่าหมายถึง เทพารักษ์ ที่ชาวมอญเคารพ
นับถือเสมือนปู่ คำว่าสมิง หมายถึงตำแหน่งขุนนาง
ผู้ใหญ่ของมอญ ส่วน พราย น่าจะมาจากคำว่า
“ปลาย” ในภาษามอญแปลว่า “บุรุษซึ่งมีความ
สง่างาม” ไม่ต้องสงสัยว่าเหตุใดชื่อบ้านนามเมือง
ย่านนี้จึงเป็นภาษามอญ เพราะชาวมอญนั้น
ได้อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งแต่วัง
ต้นกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว และตั้งชุมชนในเขตเมือง
พระประแดงทั้งสองฝั่งมาแต่ครั้งนั้น

■ กำเนิดโรงไฟ

พ.ศ.๒๔๘๘ มหาสงครามโลกครั้งที่สอง ยุติลง แทบทั้งโลกล้วนบอบช้ำ ไม่เว้นแม้แต่ ประเทศไทย ผลกระทบจากมหาสงครามเป็น สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น ภาวะข้าวยากหมากแพง ขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค แม้มีเงิน ก็กลับ มีอาการซื้อสินค้าน่าต่าง ๆ ได้ กระทั่งกิจการไฟฟ้า และระบบสาธารณูปโภค ทั้งภายในพระนครและ หัวเมืองต่างจังหวัด ล้วนประสบปัญหาไม่แพ้กัน โรงไฟฟ้าต่าง ๆ ขาดแคลนเชื้อเพลิงที่จะนำมา ใช้เดินเครื่องผลิตไฟฟ้า

ภายในพระนคร รัฐบาลสมัยนั้นยังบูรณะ สาธารณูปโภคพื้นฐานไม่เรียบร้อย แต่ประชาชน ที่อพยพไปอยู่ต่างจังหวัดในสมัยสงครามเริ่ม ทยอยกลับเข้าเมือง ปัญหาที่ตามมาคือไฟฟ้ามีไม่ เพียงพอ สมัยนั้นโรงไฟฟ้าหลักสองแห่งของ พระนคร คือ โรงไฟฟ้าวัดเลียบ และโรงไฟฟ้า สามเสน ก็ถูกฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดทำลาย เสียหายในช่วงสงคราม แม้โรงไฟฟ้าวัดเลียบ จะได้รับการซ่อมเสร็จอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังจ่ายไฟ ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน เนื่องจากโรงไฟฟ้าสามเสนที่เสียหายอย่างยับเยิน ต้องใช้เวลาอีกถึง ๔ ปีในการซ่อมแซมกว่าจะ แล้วเสร็จ และผลิตกระแสไฟฟ้าได้ใหม่ ก็ล่วงเข้า ถึงปี พ.ศ.๒๔๙๒ เศรษฐกิจในประเทศก็ผิดเคือง อันเนื่องมาแต่สงคราม ของใช้เครื่องอุปโภค บริโภคที่เคยมีอย่างเหลือเฟือกลายเป็นของขาด ตลาด จนกลายเป็นยุคข้าวยากหมากแพงที่สุด ยุคหนึ่งที่เคยมีมา

ในห้วงยามที่ยากลำบาก รัฐบาลไทยในยุคนั้น ได้พยายามฟื้นฟูประเทศในทุกด้าน และแก้ไขปัญหา ขาดแคลนพลังงานทุกวิถีทาง ด้วยการสำรวจหา แหล่งทรัพยากรพลังงานใหม่ ๆ โดยมอบหมายให้ กรมชลประทานทำหน้าที่รับผิดชอบการสำรวจ

ด้านพลังงาน และกรมทรัพยากรธรณีรับผิดชอบ การสำรวจถ่านหินลิกไนท์ โดยได้ทำการสำรวจที่ จังหวัดกระบี่และอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๓ เมื่อพบว่าปริมาณถ่านหิน มากพอในเชิงพาณิชย์ จึงจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบ ด้านนี้ขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๙๗ โดยได้ตราพระราช กฤษฎีกาจัดตั้งองค์การพลังงานไฟฟ้าลิกไนท์ (กลน.) เป็นรัฐวิสาหกิจเพื่อจัดการผลิตลิกไนท์ อย่างจริงจัง และได้พัฒนาจนกระทั่งมีโรงไฟฟ้า ลิกไนท์ทั้ง ๒ แห่งดังกล่าว

บน: “ขอให้โรงไฟฟ้าพลัง
ไอน้ำพระนครใต้แห่งนี้จงสถิต
สถาพรอยู่ชั่วกาลนาน”
พระราชดำรัสฯ ได้ถูกจารึก
บนแผ่นป้ายติดไว้ ณ อาคาร
โรงไฟฟ้าพลังความร้อน
จวบจนปัจจุบัน
ล่าง: นายเกษม จาติกวณิช
ผู้อำนวยการ ไฟฟ้าฝ่ายผลิต
แห่งประเทศไทยสมัยนั้น
เฝ้าดูแลของรูปพระบาท
ระหว่างทรงลงพระปรมาภิไธย

โรงไฟฟ้าพระนครใต้
ในปีพ.ศ.๒๕๐๒ อาคาร
โรงไฟฟ้าเทอร์โมอลูมิเนียม ๑
กำลังก่อสร้าง ภาพนี้
คุณวิเชียร พุ่มอัม
อดีตนายช่าง ฝ่ายบำรุง
รักษาถ่ายไว้สมัยเมื่อเริ่ม
งานที่นี้ใหม่ ๆ

กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๙
ถึง มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๐
ระยะเวลา ๖ เดือน สามารถ
เห็นความเปลี่ยนแปลง
ของการก่อสร้างโรงไฟฟ้า
พระนครใต้ได้อย่างชัดเจน

ครั้นถึงสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญบนหน้าประวัติศาสตร์ของการผลิตไฟฟ้าในประเทศไทยก็เกิดขึ้น ในปี พ.ศ.๒๕๐๐ องค์กรที่มีหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งใหญ่ที่สุดได้ถูกจัดตั้งขึ้น นั่นคือ ‘การไฟฟ้ายันฮี’ (กฟย.) ที่เริ่มภารกิจแรกบนสายน้ำปิงอันยิ่งใหญ่ ด้วยโครงการเขื่อนยันฮี หรือเขื่อนภูมิพลในปัจจุบัน ที่จังหวัดตาก

ระหว่างการศึกษาสร้างเขื่อนภูมิพลอันยาวนาน ความต้องการใช้ไฟฟ้าในเมืองหลวงได้เพิ่มพูนขึ้น อย่างไม่รีรอ ‘โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ’ จึงต้องเร่งก่อสร้างขึ้น เพื่อรองรับความต้องการเฉพาะหน้าก่อน โดยการไฟฟ้ายันฮีได้เลือกพื้นที่ก่อสร้างโรงผลิตไฟฟ้าพลังความร้อนที่ตำบลบางกรวยริมฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณเชิงสะพานพระราม ๖ เขตจังหวัดนนทบุรี และเมื่อโรงไฟฟ้าพระนครเหนือแล้วเสร็จในปี พ.ศ.๒๕๐๔ ภาวะการขาดแคลนไฟฟ้าในเขตพระนครและธนบุรี ซึ่งมีมาก่อนหน้านั้น ก็ทุเลาเบาบางลง

ในเวลานั้นกล่าวได้ว่า ‘การไฟฟ้ายันฮี’ (กฟย.) มีบทบาทสำคัญในการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทย หากแต่โรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ในประเทศเวลานั้นมีเพียง ๒ แห่งคือ โรงไฟฟ้าพระนครเหนือและ โรงไฟฟ้าเขื่อนภูมิพล ในขณะที่ต้องการไฟฟ้า เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ รัฐบาลได้มอบหมายให้ กฟย.วางแผนการขยายแหล่งผลิตไฟฟ้าทั้งระบบพลังน้ำและพลังงานความร้อน เพื่อให้เกิดความมั่นคงในระบบไฟฟ้า โดยใช้ชื่อแผนการนี้ว่า “โครงการ ๕ ปี” ซึ่งเป็นแผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔) โครงการ ๕ ปี เป็นแผนพัฒนาที่มีจุดประสงค์เพื่อขยายแหล่งผลิตไฟฟ้า โดยใช้โรงไฟฟ้าพลังความร้อนซึ่งเดินเครื่องได้ ๒๔ ชั่วโมง เป็นโรงไฟฟ้าหลัก และโรงไฟฟ้าพลังน้ำเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าเสริมในช่วงที่ความต้องการไฟฟ้าสูง

ซึ่งวิธีนี้ช่วยให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ และมีความมั่นคง
ในระบบไฟฟ้าสูง

จากแผนโครงการ ๕ ปีนี้เอง จึงเป็นที่มาของ
โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าแห่งใหม่ที่เรียกว่า
“โรงไฟฟ้าพระนครใต้” ซึ่งได้รับอนุมัติการก่อสร้าง
จากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม
พ.ศ.๒๕๑๐ วันนั้นจึงถือเป็นก้าวแรกของโรงไฟฟ้า
พระนครใต้ (รฟท.) หรือที่เรียกกันในสมัยแรกเริ่ม
ว่า “โรงจักรพระนครใต้” ที่ทำหน้าที่เป็นกำลัง
สำคัญในการขับเคลื่อนการผลิตไฟฟ้าให้กับ
ประชาชนและประเทศไทยมาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี

เมื่อกาลเวลาล่วงสู่ปี พ.ศ.๒๕๑๑ ก้าวของการ
พัฒนาการผลิตไฟฟ้าในประเทศไทย ก็ขยับขึ้น
ไปอีกขั้นหนึ่ง เมื่อรัฐบาลได้ตรา “พระราชบัญญัติ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)”
ขึ้น และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่
๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๑ โดยควบรวม ๓ หน่วยงาน
รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไฟฟ้าเข้าด้วยกัน
คือ การไฟฟ้ายันฮี การลิกไนท์ และการไฟฟ้าตะวัน

ออกเฉียงเหนือ ซึ่งหมายถึงการรวมศักยภาพ
ในการผลิตไฟฟ้าจาก ๓ หน่วยงานหลักของรัฐ
ให้มีประสิทธิภาพ มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ
มากยิ่งขึ้น โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
นี้มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ.๒๕๑๒ และมีนายเกษม จาติกวณิช ก้าวจาก
ผู้ว่าการการไฟฟ้ายันฮี มาดำรงตำแหน่งเป็น
ผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
คนแรก

หลังจากการเกิดขึ้นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต
แห่งประเทศไทย (กฟผ.) แล้ว โครงการก่อสร้าง
โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ซึ่งเริ่มทำการก่อสร้างมา
ตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๑๐ ก็กลายเป็นโครงการสำคัญ
ของ กฟผ. ในช่วงเวลานั้น

พื้นที่ ๒๑๖ ไร่ ของตำบลบางโปรง อำเภอบึง
พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอยู่ติด
ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และเต็มไปด้วยสวนมะพร้าว
แนวลาดลอง ได้ถูกเลือกให้เป็นพื้นที่สำหรับ
การก่อสร้างโรงไฟฟ้าพระนครใต้

บน: กำนันตาด กรุดฎู
ผู้เกิดในปี พ.ศ. ๒๕๖๙
เป็นบุคคลที่เห็นความเป็นไป
และเปลี่ยนแปลงมากที่สุด
ในตำบลบางโปร่ง
ล่าง: คุณชวลิต เพ็ชรแดง
พนักงานรุ่นแรก ๆ ของ
โรงไฟฟ้าพระนครใต้ เป็นคน
ตำบลบางโปร่งโดยกำเนิด

“...อายุ ๙๒ ปีแล้ว เกิดที่นี่ ที่บ่อมเลยแหละ (บ่อมปู่เจ้าสมิงพราย) ผมเกิดวันที่ ๖ มิถุนา ๒๕๖๙ จำความได้ก็เห็นแต่สวน มีหมาก มีมะพร้าว มะนาว อะไรตามปกตินะ คนส่วนใหญ่ก็ทำสวน มะพร้าว สมัยก่อนต้นมะพร้าวเยอะครับ มีดไปหมดแหละ ในร่องในเรียงปลูกหมด ตอนญี่ปุ่นขึ้น (สงครามโลกครั้งที่ ๒) น้ำตาลขายดี คือยังงี้

เขาเอาน้ำตาลมาผสมกับปูนแล้วเอามาขายเรือ ตอนนั้นญี่ปุ่นเอาเรือเข้ามาแม่น้ำไม่ได้ มันเป็นเรื่องเหล็กเขาวางระเบิดในน้ำไว้หมดละ ทุ่นระเบิด ไม่มีใครรู้ไง พอเรือเหล็กผ่าน มันก็ระเบิด ญี่ปุ่นเลยต่อเรือไม้สัก แล้วเอาไอ้ น้ำตาลผสมกับปูนไปขายเรือ มันแข็งนะ น้ำไม่รั่ว น้ำตาลเลยขายดี ตอนนั้น...”

กำนันตาด กรุดฎู อดีตกำนันตำบลบางโปร่ง ทวนความทรงจำในอดีต ดวงตาเป็นประกาย ภาพจำนั้นแจ่มชัดจนไม่น่าเชื่อว่าเป็นความทรงจำของชายวัย ๙๒ ที่ฉายภาพให้เห็นผืนดินในตำบลบางโปร่ง ตำบลบางหัวเสือ และตำบลปู่เจ้าสมิงพราย ซึ่งปัจจุบันล้วนเป็นชุมชนแวดล้อมโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ภาพนั้นคือภาพของพื้นที่สีเขียวกว้างใหญ่ที่ขจัดแน่นด้วยสวนมะพร้าว สวนหมาก ชายน้าเป็นปากก ปาจาก

คุณชวลิต เพ็ชรแดง วัย ๖๖ ปี อดีตพนักงานเดินเครื่อง (Operator) ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ซึ่งผู้ทำงานในโรงไฟฟ้าแห่งนี้ มักเรียกตัวเองอย่างสั้น ๆ เป็นที่รู้กันว่า ‘คนโรงใต้’ คุณชวลิตเป็นหนึ่งในคนโรงใต้ที่เป็นชาวบางโปร่งโดยกำเนิด เกิด เติบโต และทำงานที่บางโปร่งมาทั้งชีวิต เล่าว่า

“...ผมเกิดที่บางโปร่งนี่แหละ บ้านผมนี้ก็ทำน้ำตาลมะพร้าว ตอนเด็ก ๆ ก่อนไปโรงเรียน ผมก็ต้องไปขึ้นมะพร้าวก่อน กลับมาบ้านก็ต้องมาทำต่อ (เคี้ยวน้ำตาล) พอช่วงมัธยมปลายก็ไม่ได้ทำแล้ว เดี่ยวนี้เตาเคี้ยว อุปกรณ์ทำน้ำตาล อย่างกะทะใบบัว หรือที่รองน้ำตาล ที่เป็นกระบอกไม้ไผ่สำหรับใส่น้ำตาล นี่ก็ไม่มีเหลือแล้ว...”

หลังการจัดซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างโรงไฟฟ้าเรียบร้อยแล้ว กฟผ.ได้ทำการปรับถมที่ดินซึ่งเดิมเป็นท้องร่องสวน และเผื่อรอให้ผืนดินฟื้นสภาพการทรุดตัว แล้วจึงตัดถนนจากวัดสวนส้มเข้าไปถึงห้วงงานก่อสร้างโรงไฟฟ้าเป็นระยะทาง ๒.๕

กิโลเมตร ส่วนที่ริมน้ำเจ้าพระยา สะพาน เชื้อนกไก
แนวตลิ่ง และทำเรือได้ถูกก่อสร้าง รวมไปถึงติดตั้ง
ปั้นจั่นสำหรับงานก่อสร้างฐานรากของอาคาร
โรงไฟฟ้าเครื่องที่ ๑ และ ๒

“...ตอนนั้นปี ๑๐ หรือไงนี่แหละ ได้ข่าวว่า
เขาจะมาทำไฟฟ้า แต่ตอนที่เขามาซื้อที่ดินนี้ไม่รู้
มารู้ตอนหลัง ก่อนนี้ที่ขายน้ำมันมีแต่กทั้งนั้น
ทำอะไรไม่ได้ น้ำเค็มมันท่วมเรื่อย มานี้ก็ย้อนหลัง
ถึงรู้ว่า เขาซื้อไว้เพราะเขามีนโยบาย ไร่ละหมื่น
เท่านั้น โอ้! ขายกันเยอะ พวกขายที่ขายน้ำแล้ว
ไปซื้อเรือตังเกได้เลยนะ (หัวเราะ)...”

ก้านันตาด เล่าให้ฟังด้วยน้ำเสียงปกติ ไม่ได้
รู้สึกเสียดายอะไรที่ได้ขายที่สวนให้กับโครงการ
สำหรับชาวบ้านแล้ว ที่ขายน้ำที่เป็นแต่ปากก
ป่าจาก ทำอะไรไม่ได้ เพราะน้ำทะเลขึ้นลงทุกวัน
เมื่อมีคนมาให้ราคาถึงไร่ละหมื่นบาท จึงเหมือนกับ
ถูกล็อตเตอรี่รางวัลที่ ๑ ก็ว่าได้

ความเปลี่ยนแปลงนำพา “ภาพใหม่” มาสู่ผู้คน
ในระแวกบางโพร้ง บางหัวเสือ บางฝ้าย และอีก
หลายตำบลของอำเภอพระประแดงฝั่งตะวันออก
พร้อม ๆ กับความเจริญและชุมชนใหม่ ๆ เริ่มเข้ามา
อาชีพชาวสวนดั้งเดิม ก็ค่อยเลือนหายไปตามรูปแบบ
ชุมชนที่แปรเปลี่ยน

แม้จะอยู่ไม่ไกลเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ ทว่า
เรื่องเล่าในยุคแรกเริ่มของโรงไฟฟ้าพระนครใต้นั้น
ซุกซ่อนสีสันมากมาย นับตั้งแต่เริ่มการก่อสร้าง
ด้วยถนนเล็ก ๆ ที่เป็นเพียงทางดินแดง ยากต่อการ
เข้าถึงในระยะแรก ๆ ทำให้คนจากในเมืองมักเปรียบ
โรงไฟว่าเป็นโรงไฟฟ้าที่ “ไกลปืนเที่ยง”

คุณบุญส่ง พ่อค้าทอง วัย ๘๒ ปี อดีต
ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ในสมัยที่ยังใช้
ชื่อว่า โรงจักรพระนครใต้ เล่าถึงชีวิตครั้งบุกเบิก
งานที่โรงไฟฟ้าแห่งนี้ว่า

“...สมัยก่อนเดินทางมาโรงใต้มันลำบาก
บางทีมาถึงก็เที่ยง น้ำท่วม ทางเข้าตอนนั้นมี

สองทาง เข้าทางถนนปู่เจ้าฯ ทางหนึ่ง กับเข้าทาง
วัดบางฝ้ายทางหนึ่ง ถ้าอีกทางต้องมาทางเรือ
ข้ามมาจากฝั่งพระประแดงนั้น เดินทางลำบาก
ตอนนั้นผมอยู่เสนาานิเวศ ใกล้เกษตร มีรถตู้
รับส่ง พวกผู้ช่วย พวกหัวหน้ากอง ไม่ค่อยขับรถ
กันหรอก มานัดจุดกันที่ปากซอยเสนา มาขึ้นรถตู้
พร้อมกันที่นั่น...”

คุณบุญส่ง พ่อค้าทอง
อดีตผู้อำนวยการโรงไฟฟ้า
สมัยที่ยังใช้ชื่อว่า โรงจักร
พระนครใต้ หนึ่งในคนที่
เข้ามาบุกเบิกโรงไฟใต้ตั้งแต่
เริ่มก่อสร้าง

สุขุมวิทมาถึงโรงใต้ บางที่เป็นชั่วโมง ทรหดมาก ตอนมาอยู่นั้น พื้นที่โรงใต้ถมที่เรียบร้อยแล้ว โรงหนึ่ง กำลังขึ้นโครง รอบ ๆ โรงใต้เป็นป่าจาก สวน มะพร้าว ผู้คนน้อยมาก จำได้ว่า มีน้ำตาลเมา ขายด้วย ก็เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านนะ (หัวเราะ) ที่แม่น้ำหน้าโรงใต้ มีก๋วยเตี๋ยวเรืออร่อยพวย มาขายทุกวัน อาหารการกินนี้ ต้องไปซื้อที่สำโรง เอามาแช่เย็นไว้...”

ทั้งสองท่านนั้น เป็นนักบุกเบิกที่โรงไฟฟ้า พระนครใต้ ตั้งแต่ยุคแรก ๆ ช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๑ - ๒๕๑๒ แม้กระนั้น เมื่อเริ่มมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ถนนหนทางเริ่มถูกปรับให้ดีขึ้น ความเจริญเริ่ม เข้ามา เร็วยิ่งกว่าการซ่อมสร้างถนนหนทาง สภาพถนนที่เข้ามาในย่านนี้จึงทรุดโทรมตลอด เวลา เนื่องจากมีโรงงานนานาชาติ ขนวัสดุเข้าออก ตลอดวัน ทำให้ถนน - ทางระบายน้ำซำรุด หน้าฝน น้ำก็ระบายไม่ทัน บางคนถึงกับกล่าวว่าเดินทาง ออกจากสำนักงานใหญ่ที่บางกรวยไปโรงไฟฟ้า พระนครใต้ ใช้เวลาพอ ๆ กับเดินทางไปโรงไฟฟ้า บางปะกงเลยทีเดียว

ดังนั้น กระทั่งเวลาผ่านมา ๔-๕ ปี นับแต่เริ่ม ก่อสร้าง แต่การเดินทางมายังโรงใต้ ก็ยังมีได้เรียบ ง่ายอย่างที่ควร “บันทึกจดหมายเหตุ โรงไฟฟ้า พระนครใต้” บันทึกความทรงจำของคุณมนัส ชุ่มสุนทร อดีตช่างระดับ ๙ ของโรงใต้ เล่าถึง วันแรกของการมาทำงานที่นี่ไว้อย่างน่าสนใจ

“...กันยายน ๒๕๑๕ เป็นวันที่ตื่นเต้นมาก เนื่องจากไม่เคยทำงานที่ใดมาก่อนเลย รถ ๒ แถว สาย ๑๒๓๗ สีฟ้าเข้ามาจอด ผู้เฝ้ารีบขึ้นเลย รถเมล์ไม่แน่นเช่นเคย นั่งรถผ่านทุ่งนาร้าง ๒ ข้างทาง ผ่านโรงนมโคไฟโรโมสมาถึงแยกโรงเรียน ปัญจนวิทย์ ยังเหมือนเดิม รถเมล์เลี้ยวขวาและ เลี้ยวซ้ายเข้าถนนวัดสวนส้ม แล้วข้ามสะพาน ๑ เมื่อก่อนไม่รู้ว่กำลังเข้าเขต อ.เมืองสมุทรปราการ ถนนเป็นถนนลาดยางเป็นแอสฟัลคอนกรีตผิวถนน

บน: คุณวิเชียร พุ่มอ้อม อดีตนายช่างของโรงไฟฟ้า พระนครใต้ ตั้งแต่เริ่มต้น งานก่อสร้างล่าง: กล้องถ่ายรูปในสมัยอดีต อาจเป็นของหายาก ภาพถ่ายที่ คุณวิเชียร พุ่มอ้อม ถ่ายไว้ สมัยมาทำงานใหม่ๆ จึงเป็น ภาพอันทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

คุณวิเชียร พุ่มอ้อม วัย ๗๒ ปี อดีตช่างระดับ ๑๑ ฝ่ายบำรุงรักษาโรงไฟฟ้าพระนครใต้ คนไฟฟ้าอีกคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตการเป็นพนักงาน กฟผ. อยู่ที่โรงใต้ตลอด จนกระทั่งเกษียณอายุ เล่าว่า

“...สมัยก่อนถนนปูเจ้าเป็นถนนลาดยาง ๒ เลนสวนกัน ทางต่อจากวัดสวนส้มเป็นลูกรัง ช่วงปรับถนนปูเจ้านี้ละมมาก กว่าจะเสร็จนานมาก ยิ่งช่วงวัดสวนส้มนี้ รถตกหล่มบ่อยมาก จากปากทาง

เรียกกริบ ๒ ข้างทางยังเป็นสวนมะพร้าวซึ่งผู้คน
ในละแวกนี้มีอาชีพทำตาล (ทำน้ำตาลปีบขาย)
มีไม้พะยอมพาดตามต้นมะพร้าวเต็มไปหมด ผ่านมา
ถึงสะพาน ๒ ตรงโค้งมะพร้าวสูง ปัจจุบันถูกถม
เป็นถนนไปแล้ว นั่งรถเมล์ ๒ แถวมาเรื่อยๆ
มีแต่สวนมะพร้าวและต้นกระถินณรงค์ขึ้นเต็ม
๒ ข้างทาง ผ่านโค้งต้นไทร โรงงานหาไม้ค้อยได้
นอกจากเป็นสวนมะพร้าว นาน ๆ จะพบเห็นบ้าน
สักหลังแต่ต้นกระถินณรงค์เริ่มน้อยลง นั่งรถมา
ถึงสะพาน ๓ ซ้ายมือเป็นสวนมะพร้าวผ่านมาถึงโค้ง
พญานาค ๒ ข้างทางยังเป็นสวนมะพร้าวต่อเนื่อง
มาจนถึงโค้งมาชันและสามแยกบางโปร่ง เห็น
ป้ายที่สามแยกบอกตำแหน่ง โรงจักรพระนครใต้
เลี้ยวซ้ายผ่านทางเข้าวัดบางโปร่งแล้วไปสุดทาง
ที่ท่ารถเมล์ ...”

อันที่จริง อย่ว่าแต่ในยุคบุกเบิกเลย กระทั่ง
เมื่อโรงไฟฟ้าเปิดมาได้ ๔ ปีแล้วก็ตาม แต่เส้นทาง
เข้าสู่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ก็ยังมีได้ราบรื่นอย่าง
ที่ควรจะเป็น ส่วนนี้อาจเป็นเพราะโรงงาน
อุตสาหกรรมต่าง ๆ เข้ามาเปิดในย่านปู่เจ้าสมิงพราย
มากขึ้น สวนทางกับสวนมะพร้าว ที่ค่อยลดพื้นที่
ลงอย่างต่อเนื่อง คุณนครชิต ลักษณะโกเศศ อดีต
ผู้ช่วยผู้จัดการผลิตไฟฟ้า ๑ เล่าถึงการเข้ามาที่
โรงได้ในสมัยมาทำงานที่นี่ใหม่ ๆ ว่า

“...ผมเริ่มงานที่โรงได้กลางปี ๒๕๑๙ ตำแหน่ง
นายช่างประจำแผนกประสิทธิภาพ เส้นทางก็
เหมือนเดิมนี่ไม่ต่างกันมาก ก็ลำบากตามสภาพ
ผมพักสำโรง นั่งสาย ๒๕ มาต่อรถท้องถิ่นเข้ามา
ถึงวัดบางโปร่ง ช่วงน้ำขึ้นน้ำลงไม่ค่อยซีเรียสหรอก
แต่ฝนตกที่ไร่นี่ ...และทะเล สุดแสนสาหัส สมัยก่อน
พื้นที่แถวนี้เป็นโรงงานเยอะ สภาพถนนค่อนข้าง
เสียมาก ปู่เจ้านี่ ไม่ค่อยมีใครเขาอยากมา ตอนปี
๒๕๑๙ นั้น สองข้างทางเป็นพื้นที่สวนสลัดกับ
โรงงาน อย่างข้างหน้านี้ก็เป็นสวนฝรั่งผมมาทัน
ได้มีส่วนช่วยงานคอมมิชชันหนึ่งยูนิต ๕...”

พื้นที่สวนมะพร้าวค้อย ๆ เลื่อนหายไปใ
ความทรงจำของคนเก่าแก่แห่งบางโปร่ง พร้อม ๆ
กับการก่อรูปขึ้นของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ที่ค้อย ๆ
เป็นรูปเป็นร่าง อาคารโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหรือ
โรงเทอร์โมอล (Thermal Power Plant) เครื่องที่
๑ และ ๒ ค้อย ๆ เด่นชัดขึ้นริมแม่น้ำเจ้าพระยา
ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๑๑

เครื่องกำเนิดไฟฟ้าเริ่มติดตั้งขึ้นเมื่ออาคาร
โรงไฟฟ้าแล้วเสร็จ วิศวกรชาวญี่ปุ่น ผู้พาตัวเองข้าม
น้ำข้ามทะเลมาเพื่อควบคุมการติดตั้ง ตลอดจน
ดูแลความเรียบร้อยของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า
พลังความร้อนขนาด ๒๐๐ เมกะวัตต์ จำนวน
๒ เครื่อง ที่ติดตั้งสำหรับเป็นเครื่องกำเนิด
ไฟฟ้าหลัก (Base Capacity) รวมไปถึงเครื่อง
กำเนิดไฟฟ้าก๊าซเทอร์ไบน์ ขนาด ๑๕ เมกะวัตต์
อีก ๒ เครื่อง เพื่อสำรองและเพิ่มกำลังผลิตใน
เวลาที่มีความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าสูง ซึ่ง
เครื่องกำเนิดไฟฟ้าเหล่านี้ติดตั้งเสร็จสิ้นในปี
พ.ศ.๒๕๑๓ และ พ.ศ.๒๕๑๔ ตามลำดับ

ระหว่างที่เครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาดมโหฬาร
ราวยานอวกาศในสายตาของเด็ก ๆ กำลังทำการ
ติดตั้ง ผู้คนภายในโรงไฟฟ้าพระนครใต้ที่อยู่ใ

คุณนครชิต ลักษณะโกเศศ
อดีตผู้ช่วยผู้จัดการ
ผลิตไฟฟ้า ๑

ยุคนั้น ก็ค่อย ๆ เห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ๒๑๖ ไร่ ซึ่งค่อย ๆ เปลี่ยนจากผืนดินว่างเปล่า ทดแทนด้วยสิ่งก่อสร้างที่ละเล็กทีละน้อย

หากใครสักคนสามารถขึ้นไปมองภาพทางอากาศของพื้นที่ตำบลบางโปรง ก็อาจเห็นเหมือนเมืองขนาดย่อมเมืองหนึ่ง ซึ่งตั้งขึ้นกลางพื้นที่ เรือกสวนเขียวขจีที่โอบล้อมอยู่ถึงสามด้าน เหลือเพียงด้านตะวันตกซึ่งแนบชิดติดแม่น้ำเจ้าพระยา ดูเป็นเมืองเล็ก ๆ ริมสายน้ำ ที่ขยับเคลื่อนอยู่ด้วย หัวใจและความมามั่นในการสร้างกระแสไฟฟ้า เพื่อพัฒนาชาติ และสร้างความสุขให้กับชุมชน ทั้งที่อยู่ใกล้ หรือห่างไกลออกไป

เมื่อโรงไฟฟ้าทั้งสองแล้วเสร็จ และระบบต่าง ๆ ทำการทดสอบจนมั่นใจในความพร้อมที่จะเดินเครื่องผลิตไฟฟ้า ความปิติของชาวโรงไฟฟ้า

พระนครใต้ รวมไปถึงการไฟฟ้าฝ่ายผลิตก็มาถึง เมื่อโรงไฟฟ้าแห่งนี้ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราช ดำเนินประกอบพิธีเปิดโรงไฟฟ้าพระนครใต้ อย่างเป็นทางการ ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

วันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ ๙ ได้เสด็จทอดพระเนตรการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่เดินเครื่อง และทรงกดปุ่มขนาน เครื่องโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ด้วยพระองค์เอง

นาที่สำคัญของชาวโรงใต้ ล้วนมากมายด้วย บุคลากรคนสำคัญของ กฟผ. อาทิ นายเกษม จาติกวณิช ผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่ง ประเทศไทยสมัยนั้น พลอากาศตรีกำธน สินธวานนท์ รองผู้ว่าการ (ยศและตำแหน่งในขณะนั้น) และ นายชาญชัย ทิพย์จันทร์ ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้า พระนครใต้คนแรก รวมไปถึงพนักงานและนายช่าง นับร้อย ที่เฝ้าคอยรับเสด็จ หากย้อนนับกลับไป สู่ห้วงเวลาแห่งความทรงจำเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๕ รวบรวมทุกคนในทีนั้นจะมีภาพเดียวกันอยู่ในสายตา

ภาพของโรงไฟฟ้าอันเป็นเหมือนบ้านหลังใหญ่ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ค่อย ๆ ฉายชัดขึ้นเต็มดวงตา ยามที่พระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพรักของ พวกเรา ได้เสด็จพระราชดำเนินเข้ามาทำความ รู้จักและเยี่ยมเยียนถึงที่

และยามที่ใครสักคนอันเป็นคนของโรงใต้ ได้ เดินผ่านอาคารโรงไฟฟ้าและอ่านจารึกพระราช คำรัสของพระองค์ เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่ว่า

“ขอให้โรงไฟฟ้าพลังน้ำพระนครใต้แห่งนี้ จงสถิตสถาพรอยู่ชั่วกาลนาน เป็นกำลังส่งเสริม ให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รุดหน้าก้าวไป

โดยไม่หยุดยั้ง เป็นพลังจรรโลงมาตรฐานการ
ครองชีพของราษฎรทั้งมวลให้สูงส่งยิ่งขึ้นไป และ
เป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองของแผ่นดินไทย
ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต”

เขาผู้นั้นย่อมรู้ว่า ถ้อยคำเหล่านี้ หาใช่เพียง
ตัวอักษรที่จารึกลงเพียงเพื่อวันเวลาแห่งการ
เริ่มต้นของโรงไฟฟ้าพระนครใต้เท่านั้น แต่
หมายถึงสิ่งเตือนใจให้ทุกคนที่มีหน้าที่ในโรงไฟฟ้า
แห่งนี้ ให้ตระหนักในความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่

และบังเกิดความภาคภูมิใจ ที่เป็นเสมือนผู้จุด
แสงสว่างให้กับพี่น้องไทยทั้งมวล

ตราบนานเท่าที่การผลิตกระแสไฟฟ้ายังเป็นภาระ
หน้าที่ของคนโรงใต้ และเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงให้
ผู้คนรายรอบมีชีวิตที่ดีขึ้น

ตราบนานพระราชดำรัสซึ่งจารึกอยู่ที่อาคาร
โรงไฟฟ้าแห่งนี้ ก็ชัดเจนแน่นหนาในความหมาย
แห่งความรับผิดชอบอยู่ในหัวใจของพวกเขา
เช่นกัน ⚡

ในสมัยเริ่มบุกเบิกก่อสร้าง
โรงไฟฟ้าพระนครใต้นั้น
สภาพในตำบลบางโปรง
คงเป็นส่วนไม่ต่างจาก
บริเวณบางกะเจ้า หรือ
บางน้ำผึ้งในปัจจุบัน
ที่อยู่ช้อยกันคนละฝั่งแม่น้ำ
กับโรงไฟฟ้าพระนครใต้

๒

วิวัฒน์พัฒนา โรงไฟฟ้าพระนครใต้

๒ พุทธศักราช ๒๕๑๕ สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงเสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดโรงไฟฟ้าพระนครใต้ โรงไฟฟ้าที่เคยได้ชื่อว่าใหญ่ที่สุดในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทันสมัยที่สุดในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้น ณ วันนั้น

คุณสมบัติ ศานติจารี อดีตผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ยังคงรำลึกถึงวันนั้นได้ดี ด้วยเป็นหนึ่งในเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจมากที่สุด เมื่อครั้งปฏิบัติงานอยู่ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ วันนั้น คุณสมบัติ คือ วิศวกรหนุ่ม ตำแหน่งนายช่างระดับ ๔ เพิ่งเข้าทำงานที่โรงใต้ใหม่ ๆ

“...ตอนที่ผมอยู่ ได้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่เสด็จมาเปิดโรงไฟฟ้าเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๕ ผมเข้างานพอดี ก็ได้รับเสด็จเรามีความปลื้มมากที่สุดในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงเสด็จฯ มาเปิด ผมอยู่ในส่วนต้อนรับแขก และมีผู้ใหญ่จากส่วนกลางมากันเยอะ ผมอำนวยความสะดวกแทบทั่วไป คอยตอบคำถาม แต่ผมไม่ได้อยู่ข้างใน แต่ก็เป็นครั้งแรกที่ได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ทุกคนคงปลื้มหมดแหละ...”

คุณมนัส ชุ่มสุนทร อดีตช่างระดับ ๙ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ เขียนไว้ในบันทึกจดหมายเหตุ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ความว่า

“...วันแห่งความภาคภูมิใจของผู้ปฏิบัติงาน โรงจักรพระนครใต้ การที่เราได้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ของโรงจักรพระนครใต้ ในงานพิธีวันเปิดโรงจักรพระนครใต้ เพื่อเตรียมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ในวันที่ ๖ พุทธศักราช ๒๕๑๕ เช่น การสร้างพลับพลาที่ประทับฯ บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ใกล้กับลานน้ำพุ, การปรับปรุงพื้นที่ตามแนวลาดพระบาทฯ, การประดับธงไตรรงค์และไฟฟ้าแสงสว่าง ฯลฯ เป็นต้น ยิ่งใกล้วันที่จะเสด็จพระราชดำเนินฯ มาทรงประกอบพิธีฯ ซึ่งเป็นวันสำคัญยิ่งของพสกนิกรชาวตำบลบางไผ่ และผู้ปฏิบัติงานโรงจักรพระนครใต้ การตระเตรียมงานและสถานที่พร้อมเสร็จ แล้ววันสำคัญที่สุดของโรงจักรพระนครใต้ก็มาถึงเมื่อ ขบวนเสด็จพระราชดำเนิน ขบวนตามเสด็จฯ คณะรัฐมนตรีฯ ข้าราชการ บุคคลสำคัญ สื่อมวลชน และประชาชนมากมายก็เคลื่อนเข้าสู่โรงจักรพระนครใต้

ป้ายจารึกพระราชดำรัส
ครั้งเสด็จพระราชดำเนิน
ประกอบรัฐพิธีเปิดโรงไฟฟ้า
เป็นสิ่งเตือนใจให้ชาวโรงได้
เสมอมา เมื่อโรงเทอร์โมล
จะถูกรื้อถอนออก ป้ายนี้จะ
ถูกนำไปติดตั้งยังสถานที่ใหม่
ที่เหมาะสมต่อไป

เมื่อถึงเวลามหามงคลฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเปิดโรงจักรพระนครใต้ เมื่อเวลา ๑๖.๒๕ น. และเสด็จทอดพระเนตร การเดินเครื่องที่โรงจักรพลังไอน้ำพระนครใต้ หน่วยที่ ๑ หน่วยที่ ๒ และเสด็จทอดพระเนตร ความคืบหน้างานก่อสร้างโรงจักรไอน้ำ หน่วยที่ ๓ ซึ่งอยู่ในระหว่างการก่อสร้างฯ ด้วย

ผู้เขียนมีโอกาสเฝ้ารับเสด็จฯ ที่บริเวณประตู ทางออก Control Room Unit 2 นับเป็นความ ภาคภูมิใจสูงสุด

หลังจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินฯ กลับ บรรดาสื่อมวลชน และช่างภาพยังใช้เวลายามพระอาทิตย์ตกดิน อยู่กับการถ่ายภาพที่สวยงามยามค่ำคืนของ โรงจักรพระนครใต้ โดยเฉพาะโลโก้รูปแผนที่

ประเทศไทยอันเก่าที่มีหลอดไฟฟ้าติดตั้งอยู่ โดยรอบอาณาเขตฯ ที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ส่วนผู้เฒ่าและพี่ ๆ ที่แผนกฯ และผู้ปฏิบัติงานของโรงจักรพระนครใต้อีกหลายคน นั่งเล่น อยู่ที่บ้านบริเวณพลับพลาที่ประทับ เพื่อดูความ สวยงามของแสงสว่างจากหลอดไฟฟ้า ความมืด เริ่มเข้ามาเยือนแสงสว่างจากหลอดไฟฟ้าที่ ่วงวนรอบขอบเขตประเทศไทยยิ่งสว่างมากขึ้น เหมือนจะบอกว่า ไฟฟ้าจะสว่างไสวไปทั่วทุกพื้นที่ และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศไทย ตลอดไป...”

...แน่นอนว่า วันนั้นคือวันเปิดตำนานอย่าง เป็นทางการของโรงไฟฟ้าที่ยิ่งใหญ่ และทันสมัย ที่สุดในประเทศไทย และตำนานนั้นได้เดินทาง ต่อมาอย่างมั่นคงยั่งยืนนานกว่า ๔ ทศวรรษ

■ โรงเทอร์มอล อดีตอันรุ่งเรือง

งานก่อสร้างโรงจักรไอน้ำพระนครใต้ หน่วยที่ ๓ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ การก่อสร้างฐานรากและตัวอาคารโรงไฟฟ้า การติดตั้งอุปกรณ์ การติดตั้งระบบไฟฟ้าและระบบควบคุมฯ รวมถึงการทดสอบอุปกรณ์และระบบความปลอดภัยแล้วเสร็จ สามารถเดินเครื่องและจ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ระบบ ได้เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗

การดำเนินงานโครงการ ๕ ปี ของโรงจักรพระนครใต้แล้วเสร็จตามแผนการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๔ โรงไฟฟ้าพระนครใต้เมื่อแรกก่อสร้าง เป็นโรงไฟฟ้า

พลังความร้อน โดยใช้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิงมีหน่วยผลิตไฟฟ้า ๕ เครื่อง เครื่องที่ ๑ - ๒ มีกำลังผลิตเครื่องละ ๒๐๐ เมกะวัตต์ เครื่องที่ ๓-๕ มีกำลังผลิตเครื่องละ ๓๑๐ เมกะวัตต์ รวมกำลังผลิตทั้งสิ้น ๑,๓๓๐ เมกะวัตต์ สามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้ปีละ ๙,๓๒๐ ล้านกิโลวัตต์ ชั่วโมง

ชั่วโมงนั้นโรงจักรพระนครใต้ นับเป็นโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ มีเทคโนโลยีด้านการผลิตไฟฟ้าที่ซับซ้อนที่สุดเท่าที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเคยติดตั้งมา ด้วยเทคโนโลยีการออกแบบหม้อไอน้ำที่มีแรงดันสูงและเป็นหม้อไอน้ำแบบใหม่ชนิด Controlled Circulation ซึ่งมีการติดตั้ง Boiler Water Circulating Pump เพิ่มเติมและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้อัตราการผลิตไอน้ำได้สูงกว่า

คุณสมบัติ ศานตจิาริ
อดีตผู้ว่าการ การไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
คนที่ ๑๐ ศิษย์เก่าของ
โรงไฟฟ้าพระนครใต้
คนหนึ่งเช่นกัน

หม้อไอน้ำที่เคยมีใช้งานมา เป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าซึ่งสูงที่สุดและทันสมัยที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคนั้น ทั้งเป็นแหล่งศึกษาและดูงานของนานาประเทศในแถบเอเชียและยุโรป อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของโรงไฟฟ้าประเภทหม้อไอน้ำชนิด Controlled Circulation ที่มีการนำเอาเทคโนโลยีนี้ไปสร้างที่โรงไฟฟ้าพลังความร้อนบางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา ในเวลาต่อมา

และไม่เพียงใหญ่โต ทันสมัย และทรงประสิทธิภาพเท่านั้น โรงไฟฟ้าพระนครใต้ หรือโรงจักรพระนครใต้ในสมัยนั้น ถือเป็นหนึ่งใน ‘โรงครู’ และเป็นความภูมิใจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ไม่แพ้การก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตขนาดใหญ่อย่างเขื่อนภูมิพลได้สำเร็จ

ทว่า ยิ่งไปกว่านั้น โรงไฟฟ้าแห่งนี้ ยังเป็นแรงดลใจให้วิศวกรหนุ่มบางคน ใฝ่ฝันที่จะสืบสานตำนานคนสร้างไฟแห่งโรงจักรพระนครใต้ ถึงขั้นมุ่งมั่นที่จะเข้ามาทำงานที่นี่ให้ได้

“...ตอนนั้น พ.ศ.๒๕๑๕ ผมสมัครเข้างานที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ตอนนั้นมีการทดลองงานก่อน ทดลองงานเป็นช่วงสั้น ๔ แล้วบรรจุเป็นนายช่าง อยู่แผนกประสิทธิภาพ ดูแลสถิติการผลิต ประสิทธิภาพของเครื่องจักร ช่วงนั้นมีโรงไฟฟ้าพลังความร้อนยูนิต ๑ กับยูนิต ๒ ยูนิต ๓

กำลังก่อสร้างใกล้จะเสร็จพอดี ผมประทับใจโรงไฟฟ้ตั้งแต่ตอนผมเป็นนิสิตแล้ว ตอนนั้นอยู่ปี ๓ มหาวิทยาลัยเกษตร เขาพาไปดูงานที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ผมประทับใจว่า โอ้โฮ! ทำไมใหญ่โตอย่างนี้ มีคอนโทรลรูมสวยงาม คนทำงานแต่งชุดเทา ๆ ยูนิฟอร์มดีมาก เห็นแล้วก็อยากทำงานแบบนี้ จบแล้วก็มาเลย ไม่ได้มองที่อื่นเลย...”

คุณสมบัติ ศานตจิาริ อดีตผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) รำลึกความหลังเมื่อครั้งเป็นน้องใหม่ใน กฟผ. ให้ฟัง

...ใครเลยจะคาดคิดได้ว่า นิสิตหนุ่มที่ประทับใจกับโรงจักรพระนครใต้ จนมุ่งมั่นมาทำงานที่นี่ จะมีเส้นทางเติบโตในองค์กรที่เข้มแข็งอย่าง กฟผ. ไปจนกระทั่งถึงสุดทางในตำแหน่ง ผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) คนที่ ๑๐

ไม่ต่างจาก **คุณประจวบ อุษขรินทร์** อดีตผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ผู้ใช้ชีวิตการทำงานวนเวียนอยู่ในโรงไฟฟ้าแห่งนี้ถึง ๔ ครั้ง ๔ ครา

“...มาโรงไฟฟ้เป็นครั้งแรก พ.ศ.๒๕๑๖ เห็นโรงไฟฟ้า ๓ ยูนิตแรกนี่ โห! มันยิ่งใหญ่มาก ใหญ่กว่าโรงเหนือ ที่พระราม ๖ เยอะเลย สมัยนั้นเมืองไทยนี้ โหลดพิกแค่พันเมกะวัตต์ชนิด ๆ เท่านั้น ไม่เกินสองพัน โรงไฟฟ้โรงเดียวก็พันชนิด ๆ แล้วจึงเป็นโรงพระเอกสมัยนั้น ในเซาท์อีสต์เอเชียไม่มีที่ไหนใหญ่เท่าโรงจักรพระนครใต้ กรุงเทพฯจะมีไฟหรือไม่ ขึ้นกับโรงไฟฟ้...”

นับจากวันเริ่มต้นนับหนึ่งในปี พ.ศ.๒๕๑๑ โรงไฟฟ้ายูนิต ๑ เข้าระบบในปี พ.ศ.๒๕๑๔ ยูนิต ๒ ปี พ.ศ.๒๕๑๕ ยูนิต ๓ เข้าปี พ.ศ.๒๕๑๗ ยูนิต ๔ เข้าระบบ พ.ศ.๒๕๑๘ และสุดท้ายของโรงเทอร์โมล คือยูนิต ๕ เข้าระบบในปี พ.ศ.๒๕๒๑

...ใช้เวลา ๑๐ ปี ตำนานของโรงไฟฟ้าที่ใหญ่และสำคัญที่สุดในยุคหนึ่งของประเทศไทยจึงเสร็จสมบูรณ์

ลานโกทางซ้ายของภาพ
โรงไฟฟ้าเทอร์โมล และ
โรงไฟฟ้าคอมโบน์ทางขวาสุด
ภาพรวมของโรงไฟฟ้า
พระนครใต้

สมัยที่เป็นพนักงานกะ
ด้วยกันที่โรงได้ พวกเขา
ต้องเจอหน้ากันแทบทุกวัน
แต่ในยามที่ต่างเกษียณอายุ
แยกย้ายกันไปตามวิถี
นานๆ ครั้งจึงจะได้เจอ
หน้ากันอีกที และความทรงจำ
ครั้งเก่า สมัยที่ยังต้อง
'เข้ากะ' อยู่ ก็ยังเป็นเรื่องคุย
ที่ทุกคนไม่รู้เบื่อ

■ 'พนักงานกะ' ชีวิตของคนสร้างไฟ

...กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑

วันนี้ อาคารโรงไฟฟ้าเทอร์โมลแตกต่างไปจาก
ทุกวัน หลายปีมาแล้ว ที่อาคารนี้ลดความคึกคัก
ลงไป เพราะโรงเทอร์โมล ยูนิต ๑, ๒ และยูนิต ๓
ได้ถูกปลดออกจากระบบไปตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๑
เนื่องจากอายุการใช้งานที่นานปี และถูกแทนที่
ด้วยโรงไฟฟ้าความร้อนร่วม หรือโรงคอมไบน์แทน
ส่วนโรงเทอร์โมล ยูนิต ๔ และยูนิต ๕ เพิ่งถูกปลด
ออกจากระบบไปเมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๖๑ นี้เอง

หลังจากนั้น อาคารนี้จึงมีแต่ความเจียบงัน
มีเพียงเจ้าหน้าที่คอยเดินตรวจตราความเรียบร้อย
เป็นครั้งคราวเท่านั้น

แต่วันนี้ต่างไปจากทุกวัน เมื่อพนักงานเดินเครื่อง
รุ่นเก่าที่ปลดเกษียณไปแล้ว ได้กลับมาเยี่ยมเยือน
ถิ่นเก่าของพวกเขาอีกครั้ง

คุณเทวमितต์ บุรณศิริ วัย ๖๘ ปี คุณสมนึก
เทียนแก้ว วัย ๖๖ ปี คุณชวลิต เพ็ชรแดง
วัย ๖๖ ปี คุณสมหมาย โตสำราญ วัย ๗๒ ปี
และ คุณเกษม ธรรมเจริญ วัย ๖๗ พวกเขา
ทั้งหมดคือตัวแทนของอดีตพนักงานเดินเครื่อง
ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ยุคที่ยังเป็นโรงความร้อน

หรือโรงเทอร์โมลในอดีต พวกเขาเดินเข้าไปในห้องเดิม ห้องที่คุ้นเคย ห้องซึ่งเคยเป็นที่ชุมนุมทำงาน พุดคุย หยอกล้อกันมาคนละไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปี เดินดูแผงควบคุมเครื่องต่าง ๆ บอร์ดแสดงน้ำ ไฟ ชวนให้ห้องที่เคยทีมเทากลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหลังจากเงียบเหงามานาน...

“ปล่องขาวสลั้บแดง นี่เป็นสัญลักษณ์ของโรงไฟฟ้าพลังความร้อนเลยนะ”

อดีตคนสร้างไฟแห่งโรงได้คนหนึ่งบอก และนั่นอาจเป็นเพราะโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจะทาสีปล่องระบายความร้อนด้วยสีขาวสลั้บแดงเหมือนกันทุกที่ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาปล่องทั้ง ๕ นี้ก็ได้ทำหน้าที่ของมันอย่างเต็มที่ในการผลิตไฟฟ้า

“โรงไฟฟ้าของเราสร้างมาตั้งแต่ปี ๑๓ ตอนนั้นเป็นโรงไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์เลยนะ แล้วเราก็ก้างบริษัทญี่ปุ่นมาประกอบเครื่องให้ด้วย”

“เมื่อก่อนตอนยังเดินเครื่องทั้ง ๕ ยูนิต ในห้องคอนโทรลรูมตี๊กักมาก กะหนึ่งทำงานกันตั้ง ๘๐ คน เดินไปทางไหนก็แทบจะชนกัน”

ใครคนหนึ่งบอกเราถึงอดีตอันเคยรุ่งเรืองของโรงไฟฟ้าพระนครใต้แบบนั้น และขยายความต่อว่า ที่ดูเหมือนเยอะก็เพราะเมื่อก่อนตอนเดินเครื่องโรงไฟฟ้าทั้ง ๕ โรง เจ้าหน้าที่บอร์ดห้องละ ๑๒ คน รวมหัวหน้ากะ และซูเปอร์ไวเซอร์ก็ประมาณ ๘๐ คนพอดี โดยแต่ละคนก็มีหน้าที่ประจำแตกต่างกัน บางครั้งเวลาเดินตรวจในโรงไฟฟ้าเดินมาจ๊ะกันบ้างก็มี เรียกว่าคนเยอะไปหมด

เจ้าหน้าที่กะคนหนึ่งได้บอกว่า กว่าที่จะเอาเครื่องเข้าระบบ เดินเครื่องโรงไฟฟ้าเทอร์โมลได้ไม่ใช่งานง่าย ๆ ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ยุ่นวายที่สุดช่วงหนึ่งเลยที่เดียว เนื่องจากต้องเช็คอุปกรณ์ทุกอย่างให้อยู่ในสภาพพร้อมเดินเครื่องที่สุด

“เราทำงาน ๒๔ ชั่วโมงเพื่อบริการประชาชน”

เป็นคำกล่าวสั้น ๆ ที่สะท้อนชีวิตของคนทำงานเดินเครื่องโรงไฟฟ้า หรือที่เรียกกันว่า “พนักงานกะ” ภาพคนทำงานของที่นี่อาจต่างไปจากที่อื่นบ้าง เพราะพนักงานกะที่อื่น ๆ อาจต้องเดินทางไปทำงานกันชั่วคราววุ่นวาย แต่พนักงานกะของที่นี่ จะอยู่ประจำการกันในห้องควบคุมการผลิตไฟฟ้าของแต่ละยูนิต และแต่ละบล็อก ที่เรียกกันว่าห้อง “คอนโทรลรูม” (Control Room)

แต่ละกะจะมีเจ้าหน้าที่ประจำตำแหน่ง คือ หัวหน้ากะ หรือที่บางครั้งก็เรียกทับศัพท์อย่างเข้าใจกันดีว่า “ชิฟชาร์ต” ซึ่งมาจากคำว่า Chief Chart และเจ้าหน้าที่บอร์ด ทำหน้าที่ดูแลเครื่อง ชนิดที่เรียกว่าต้องนั่งเฝ้าหน้าจอดูความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเจ้าหน้าที่โลคอล (Local) ทำการเดินตรวจตราภายในโรงไฟฟ้าทุก ๑ - ๒ ชั่วโมง

และเนื่องด้วยการเดินเครื่องโรงไฟฟ้านั้น ต้องทำงานทั้งวันทั้งคืนตลอด ๒๔ ชั่วโมง เพื่อให้มีไฟฟ้าในระบบตลอดเวลาไม่มีวันหยุดพัก ไม่ว่าฝนจะตก แดดจะออก คนทำงานกะจึงต้องเข้าเวรทำงานกัน ๒๔ ชั่วโมงเฉกเช่นเดียวกับโรงไฟฟ้า

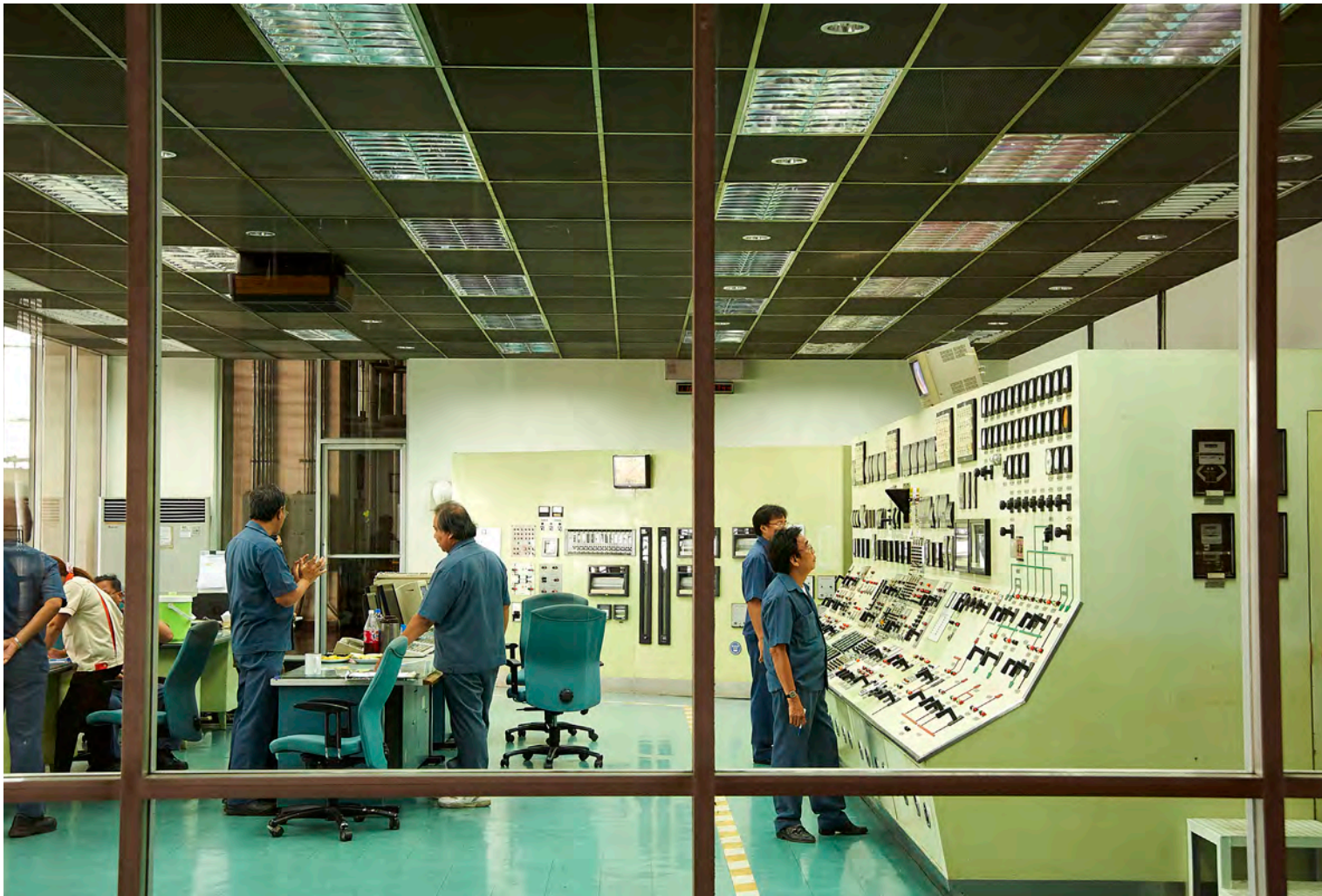
จำนวนเจ้าหน้าที่กะของโรงไฟฟ้าเทอร์โมลแต่ละกะมีคนทำงานประมาณ ๑๐ - ๑๕ คน

คุณกอบิตต์ บุรณศิริ
กับความทรงจำถึง
พนักงานกะ เพื่อร่วมงาน
ที่ใช้ชีวิตร่วมกัน ณ สถานที่
แห่งนี้มายาวนานกว่า ๔๐ ปี

กว่า ๔๐ ปีที่ทำงานร่วมกัน
มาในหน้าที่พนักงานเดิน
เครื่องโรงไฟฟ้า ซึ่งใช้
ชีวิตการทำงานเป็นกะ
อันแตกต่างจากคนทั่วไป
เมื่อได้กลับมาเยี่ยมโรง
เทอร์โมอลโรงเดิน จึงเสมือน
เป็นการย้อนเวลากลับสู่
ยุครุ่งเรืองของโรงไฟฟ้า
แห่งนี้อีกครั้ง

มากกว่าโรงคอมไบน์ที่มีเจ้าหน้าที่ประมาณ ๖ - ๗ คนถึงเท่าตัว เหตุผลก็คือ เพราะโรงเทอร์โมล เป็นโรงเก่าซึ่งยังต้องใช้เจ้าหน้าที่คอยเดินเครื่อง ต่างจากโรงคอมไบน์ที่สั่งการด้วยคอมพิวเตอร์ จึงใช้เจ้าหน้าที่ทำงานน้อยกว่า

สำหรับชาวโรงใต้ที่นี่ แบ่งการทำงานเป็น ๓ กะ กะเช้าทำงานตั้งแต่ ๗.๐๐ น. - ๑๕.๐๐ น. กะบ่าย เริ่ม ๑๕.๐๐ น. - ๒๓.๐๐ น. และกะดึกเริ่มตั้งแต่ ๒๓.๐๐ น. - ๗.๐๐ น. โดยทำงานต่อเนื่องกัน ๙ วัน และมีวันหยุด ๓ วัน จึงต้องมีเจ้าหน้าที่กะประจำ โรงไฟฟ้าทั้งหมด ๔ กะ ทำงานและหยุดพักสลับ หมุนเวียนกันไป ทว่าในอดีต การเข้ากะมิได้ เหมือนเช่นปัจจุบัน

คุณสมหมาย โตสำราญ อดีตพนักงาน เดินเครื่องวัย ๗๒ ปี ถึงจะเกษียณไปนานกว่า ๑๐ ปี ทว่าชุดข้อปัสีเทา และบัตรประจำตัวพนักงาน กฟผ. ของเขา ยังคงเก็บไว้อย่างดี

“...เราอยู่กะนี้ ตอนนั้นกะหนึ่งอยู่ ๘ ชั่วโมง เข้าเช้านี้ ๗ โมงเช้าถึง ๔ โมงเย็น แต่มันคง กะนะ วันเว้นวัน เข้า ๒ วัน บ่ายต่อดึก แล้ว เว้นไว้ ๑ วันไม่ต้องมา คงกะครั้งละ ๒ กะ เป็น ๑๖ ชั่วโมง แล้วพัก ท่องกันเป็นสูตรเลย เข้า ๓ เข้า ๓ บ่าย ๓ ดึก พอมาถึงสมัยผู้ว่าฯ กำธน (ปัจจุบัน คือ องคมนตรี กำธน สินธวานนท์) ท่านไม่ยอม ท่านว่ามันผิดกฎหมาย คนเราชีวิต นี้ มันจะทำงาน ๑๒ ชั่วโมง ๒๔ ชั่วโมงนี่ เป็นไป

ไม่ได้ ตอนนั้นพวกเราก็คัดค้านกัน ผู้ว่าฯ ก็ไม่ยอม ไกลเกลี้ยกันนานกว่าจะจบ ก็ยกเลิกไปในปี รุ้สึกจะ ๒๕๒๔...”

เจ้าหน้าที่ประจำกะแต่ละกะจะเป็นคนชุดเดิม ชุดเดียวกันตลอด ทำให้คนทำงานเข้าขารู้ใจกัน เป็นอย่างดี จนมีคำกล่าวว่าการทำงานกะ ทำให้ได้เพื่อนแท้ บางคนทำงานร่วมกันมา ๒๐ ปี บางคน ๓๐ ปี และบางคู่บางคน ก็ทำงานด้วยกันมาตั้งแต่เป็นหนุ่ม จนเกษียณอายุงานพร้อมกัน กินนอน ร่วมกัน สุขทุกข์ร่วมกัน หรือล้อกันเล่นว่าสนิท ยิ่งกว่าภรรยาที่บ้านเสียอีก

“การทำงานกะทำให้เราทำงานกันเป็นทีม มีการคุย กระเช้าเข้าแห่กัน เพราะเราทำงานกัน มาตั้งแต่อายุน้อย มีความผูกพันกันมา บางคน ก็แทบไม่ได้ย้ายไปไหนเลย หรือบางคนย้ายไป ทำที่อื่นประเดี๋ยวประด๋าวแล้วก็กลับมาใหม่”

แต่อีกด้านหนึ่งกับโลกภายนอกโรงไฟฟ้า ด้วยเวลางานที่ไม่เหมือนกับอาชีพอื่น เสียงจาก พนักงานกะบางคน ได้เล่าถึงอีกด้านของเหรียญ ให้ฟังว่า ตั้งแต่ทำงานมาเพื่อนเลิกคบไปหลายคน เพราะเวลาไม่เคยตรงกัน ไม่ได้ไปสังสรรค์กับใครเขา ปีใหม่ สงกรานต์ถ้าไม่ตรงกะหยุดก็ต้อง มาทำงาน จนยามหน้าหมู่บ้านยังเข้าใจว่าทำ อาชีพเดียวกัน เพราะทำงานไม่มีวันหยุดคล้ายกัน บางคนมีแฟน ถ้าแฟนเข้าใจก็ดีไป แต่ถ้าไม่เข้าใจ ก็ลำบากหน่อย

เช่นเดียวกับในแง่มุมเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อการทำงาน แม้เวลาปกติเจ้าหน้าที่กะจะพูดคุย กันอย่างสนุกสนาน เล่าเรื่องราวได้อย่างมีสีสัน แต่การทำงานกะก็เป็นความรับผิดชอบที่หนักหนา จนคนภายนอกอาจคิดไม่ถึง

จากการที่ต้องดูแลการผลิตไฟฟ้าซึ่งถือเป็น สิ่งจำเป็นที่ประชาชนต้องการมากที่สุดอย่างหนึ่ง หากเกิดอุบัติเหตุหรือไฟฟ้าดับก็อาจยังความเสียหายมาสู่ประเทศได้ เบื้องหลังรอยยิ้มและ

เสียงหัวเราะของเจ้าหน้าที่กะต่าง ๆ จึงเต็มไปด้วย ความรับผิดชอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เริ่มตั้งแต่การเข้างานในแต่ละกะ แม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยไปบ้าง แต่สิ่งที่ทุกคนในทุกกะและทุกโรง ต้องทำประจำ คือ การเดินตรวจภายในโรงไฟฟ้า โดยแต่ละกะ เมื่อเริ่มเข้างานจะมีเจ้าหน้าที่ ๒ คน ออกเดิน แยกกันไปตรวจทั่วโรงไฟฟ้า ที่ต้องใช้เวลาน้อย ๑ - ๒ ชั่วโมงขึ้นไป

หากมีอะไรผิดปกติก็จะ “วอ” หรือเรียกวิทยุ กลับมาถามหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ประจำบอร์ดที่ ห้องคอนโทรลรูม ให้เช็คความผิดปกติที่เกิดขึ้น หากเป็นสัญญาณเตือนและเจ้าหน้าที่ประจำ บอร์ดแก้ไขได้ ก็จะทำการแก้ไขที่นั่น แต่ถ้าไม่ได้ เจ้าหน้าที่ซึ่งเดินตรวจอยู่ก็ต้องแก้ไขที่หน้างาน

การเดินตรวจตราโรงไฟฟ้าถือเป็นงานสำคัญ ของการทำงานกะ ต้องตรวจตราอุปกรณ์ทุกชิ้น ส่วนว่าทำงานเป็นอย่างไร เดินเครื่องปกติไหม ระบบระบายความร้อนทำงานปกติหรือเปล่า อยู่ในเกณฑ์ไหม ถ้าไม่ปกติ ก็ต้องหยุดอุปกรณ์ ตัวนั้น และทุก ๆ ๑ ชั่วโมงก็ต้องเดินตรวจอีกว่า มีค่าความเปลี่ยนแปลงหรือมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น หรือเปล่า ถ้ามีปัญหาต้องรีบแก้ไขทันที

คุณสมหมาย โตสำราญ
อดีตพนักงานเดินเครื่อง
ซึ่งทำงานที่โรงไฟฟ้า
พระนครใต้ถึงเตาเผา
จนเกษียณอายุ

บรรยากาศการทำงานใน
ห้องคอนโทรลรูมของ
โรงไฟฟ้าเทอร์มอล
ซึ่งกลายเป็นอดีตไปแล้ว

การเดินตรวจรอบๆ โรงไฟฟ้า เป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของพนักงานเดินเครื่อง หรือ ‘พนักงานก’ ซึ่งต้องปฏิบัติเป็นประจำ แม้ยามค่าคืบคืบเพียงใด พนักงานที่เข้ากะ ก็ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าหน้าที่กะจะเดินตรวจรอบโรงไฟฟ้าตลอดเวลา แต่บางครั้งก็อาจตรวจจุดที่เกิดปัญหาได้ไม่ทั่วถึง ภายในห้องคอนโทรลรูมจึงจำเป็นต้องมีกล้องวงจรปิดแสดงภาพรอบโรงไฟฟ้าและติดตั้งอุปกรณ์เตือน (Alarm) ซึ่งมีหลายลักษณะ ตั้งแต่เตือนทั่วไป ที่สามารถปิดจากห้องคอนโทรลรูมได้ ไปจนถึงสัญญาณฉุกเฉินที่เจ้าหน้าที่ต้องออกไปปฏิบัติงานยังโรงไฟฟ้า

“คนข้างนอกอาจมองว่าคนอยู่กะสบาย แต่เวลาเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้นแต่ละครั้งก็วุ่นวายมาก”

แม้ในสายตาคคนนอก งานพนักงานกะของโรงไฟฟ้าน่าสบาย เจ้าหน้าที่นั่งคุยกันในห้องคอนโทรลรูมสนุกสนานจนเป็นภาพที่เจตา แต่

เมื่อเกิดปัญหาเครื่องทริป (Trip) หรือระบบล่มหรือมีอะไรเสียหาย จนเดินเครื่องไม่ได้ ในห้องคอนโทรลรูมอาจเป็นเหมือนสมรภูมีย่อย ๆ ที่ทุกคนต้องวิ่งวุ่นระหว่างตัวโรงไฟฟ้าและห้องคอนโทรลรูมเต็มไปหมด

“ถ้าเอาไม่อยู่จริง ๆ บางทีต้องยืมคนโรงอื่นมาช่วยด้วยนะ แต่นั่นก็นานมากแล้ว ถือเป็นเหตุการณ์พิเศษจริง ๆ”

ในโรงไฟฟ้าระบบความร้อน หรือ โรงเทอร์โมลที่ เป็นระบบแมนนวล (Manual) ใช้มือในการบังคับ มีคนคุมแป้นบอร์ดน้ำ ไฟ ไฟฟ้า เวลาเครื่องทริปจะมีเสียง พนักงานเดินเครื่องประจำกะต้องรีบหาสาเหตุให้เจอว่า เครื่องเตือนที่จุดไหน หรือเตาทะเลท่อแตก ก็ต้องรีบเอาเครื่องลง แก๊ส

“ทริปทีหนึ่ง ก็จะได้ตื่นตื่น ไร่ใจตรงนั้น แต่ถามว่าเครียดไหมต้องบอกเลยว่าเครียดมาก”

ปัญหาเครื่องทริปจึงถือเป็นช่วงเวลาของเจ้าหน้าที่กะทุกคนไม่ว่าจะเป็นโรงเทอร์โมลหรือโรงคอมไบน์ล้วนไม่อยากจะเกิดขึ้น เพราะหมายถึงระบบไฟฟ้าที่อาจสะดุด และความน่าเชื่อถือของโรงไฟฟ้า พนักงานกะจึงถือเป็นเรื่องสำคัญและต้องรีบแก้ปัญหาให้เร็วที่สุด

“ชอบอยู่กะไหน?” อาจเป็นอีกหนึ่งคำถามที่ทุกคนอดไม่ได้ที่จะอยากรู้ ว่ากะไหนกันแน่ที่พนักงานกะของโรงไฟฟ้าชอบมากที่สุด เนื่องจากมีเสียงร่ำลือว่ากะดึก สนุก เพราะไม่ค่อยมีอะไรวุ่นวายนัก ส่วนกะบ่ายอยู่แล้วว่ง หรือกะเช้าสบายสุดมีเวลาให้ไปสังสรรค์ได้

“ถ้าถามพนักงานกะที่นี่ยอยากเข้าบ่าย เพราะหนึ่ง มันไม่ต้องเข้าเช้า ไม่ต้องตื่นเช้า ตื่นสายได้ และกลับบ้านห้าทุ่มก็ไม่ตึกเกินไปไม่ว่งไม่เหนียว แต่เช้าดึกจะเหนียว เพราะอดนอน ถ้าใครกลางวันไม่พักผ่อนนะ โห...กลางคืนหลับแน่”

ประสบการณ์ตรงจากอดีตคนเคยอยู่กะบอกมา และเมื่อถามว่า แล้วถ้าต้องอยู่กะดึก

มีวิธีแก้ง่วงหรือมีอะไรทำเป็นพิเศษหรือไม่ ก็ได้คำตอบว่า

“สมัยผมทำงานกะใหม่ ๆ ถ้าเข้าดึกจะชวนพวกพี่ ๆ หุงข้าวกินกันหลังเดินตรวจโรงไฟฟ้าแล้ว สักตี ๒ เห็นจะได้ แต่ทำได้ไม่นานก็ต้องเลิก เพราะน้ำหนักขึ้นตามเป็นเงาตามตัว”

“และถ้าว่ากันตามจริงแล้วงานกะดึกก็มีอะไรให้ทำไม่แพ้กะอื่น เพราะเราต้องทำสรุปว่าวันนี้ผลิตไฟฟ้าได้กี่หน่วย ตรงตามที่ศูนย์ควบคุมกำลังไฟฟ้า ที่บางกรวยกำหนดมาให้ไหม ใช้เชื้อเพลิงไปเท่าไร เเท่านี้ก็ใช้เวลาเป็นชั่วโมงแล้วนะ”

อีกคำถามหนึ่งที่เราติดใจจนต้องเอ่ยปากถาม

ชาวพนักงานกะว่า อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เขาเลือกชีวิตเป็นพนักงานกะโรงไฟฟ้า

“ต้องยอมรับนะว่า เป็นพนักงานกะได้ค่าตอบแทนที่ดี แต่ที่สำคัญกว่านั้น พนักงานกะทำให้ได้ทำงานวิชาชีพทางเชิงช่างของเราด้วย เป็นงานท้าทายที่ได้เดินเครื่องโรงไฟฟ้าระดับพัน ๆ ล้านหมื่นล้าน เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของเราให้มากขึ้น และไม่ใช่ว่าทุกคนที่จะได้ทำงานแบบนี้เหมือนเรา”

และนั่นเป็นเสียงสรุปการทำงานของชีวิตชาวกะในโรงไฟฟ้า ที่ได้บอกไว้ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบอันใหญ่หลวงของพวกเขา - พนักงานเดินเครื่องโรงไฟฟ้าพลังความร้อน

บน: คุณวิษณุ พิจิตบันดาล
เริ่มงานที่โรงไฟฟ้าย
พ.ศ.๒๕๐๗ และขึ้นถึง
ตำแหน่งผู้อำนวยการ
โรงไฟฟ้าพระนครใต้
ล่าง: คุณประจวบ อุชชิน
อดีตรองกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี
โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน)
เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับ
ประสบการณ์ในฐานะ
วิศวกร กฟผ. ที่โรงไฟฟ้า
พระนครใต้มานานปี

■ ปัญหา มีไว้แก้ไข

หากเอาแผนที่จังหวัดสมุทรปราการมาทางดู จะเห็นว่าแนวลำน้ำเจ้าพระยาช่วงที่ผ่านโรงไฟฟ้า พระนครใต้นั้นเป็นโค้งของแม่น้ำ ขนาบด้านทิศเหนือ - ใต้ ด้วยคลองบางฝ้ายและคลองบางโปร้ง ผังตรงข้ามด้านทิศตะวันตกคือตัวอำเภอพระประแดง และเป็นพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปรากฏการณ์ น้ำขึ้น - น้ำลงอย่างเต็มที่...ทุกเมื่อเชื่อวัน

และด้วยทำเลที่ตั้งเป็นดังนี้ ปัญหาหนึ่งที่ โรงไฟฟ้ได้รับตลอดมานับแต่เริ่มต้นการเดินเครื่อง

นั่นคือปัญหาขยะจากแม่น้ำ ที่มีกลอยมาติดตะแกรง หน้าอาคารรับน้ำหรืออินเทค (Intake) อยู่ทุกวัน มันคือความปวดเศียรเวียนเกล้าของชาวโรงไฟฟ้ อย่งยิ่ง เพราะน้ำจากเจ้าพระยาเหล่านี้ จะต้องนำมาใช้ในกระบวนการหล่อเย็น (Cooling Process) ตลอดเวลาที่โรงไฟฟ้าเดินเครื่องอยู่ ถ้ามีขยะ หลุดลอดเข้าไปได้ นั่นก็เกิดปัญหา หรือหากขยะ มาติดอยู่หน้าอินเทคมากเข้า จนน้ำไหลผ่านไม่ได้ นั่นก็เป็นปัญหาเช่นกัน

คุณวิษณุ พิจิตบันดาล อดีตผู้อำนวยการ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ได้กรุณาเล่าให้ฟังถึงเรื่องนี้ ที่บ้านพักในซอยบางกรวย ไม่ห่างจากสำนักงาน ใหญ่ของ กฟผ. ที่ท่านใช้ชีวิตในองค์กรแห่งนี้ มาตลอดตราบนานเกินอายุในตำแหน่งผู้ช่วย ผู้ว่าการ

“...ทำงานสมัยนั้นมันก็สนุกนะตอนนั้น ปัญหา เยอะ มีปัญหาเรื่องน้ำหล่อเย็นอยู่ น้ำที่เราดูจาก แม่น้ำเจ้าพระยา ขยะมันเยอะ พอมากเข้ามันก็ มาปลือกอยู่หน้าอินเทค ต้องใช้คนไปโกยขึ้นมา ให้คนงานขนไปทิ้งที่กองขยะอีกที...”

แทบไม่น่าเชื่อว่า โรงไฟฟ้าที่ใหญ่และทันสมัย ที่สุดในยุคหนึ่ง ยังต้องพบเจอปัญหาที่ดูเหมือน เป็นเรื่องปลิกย่อยเล็กน้อย หากเทียบกับบทบาท หน้าทีของโรงไฟฟ้า แต่ใช่หรือไม่ว่า บางครั้ง เรื่องเล็กน้อย หากปล่อยไว้อาจกลับกลายเป็น เรื่องใหญ่โตได้

คุณประจวบ อุชชิน อดีตผู้ปฏิบัติงานโรงไฟฟ้า พระนครใต้ตั้งแต่ยุคแรก ๆ เล่าถึงปัญหาขยะ นี้ว่า

“...เพราะโรงไฟฟ้ติดแม่น้ำ ตรงที่เป็นคูกน้ำเข้ามา ขยะต่าง ๆ จากกรุงเทพฯ เลยมาติดอยู่หน้าโรงไฟฟ้ บริเวณอินเทค ผมยังเคยบ่นเล่น ๆ ว่า ใครมาเลือก พื้นที่วะ ขยะตันหน้าอินเทค บางทีระดับน้ำต่างกัน เป็นเมตรเลย มีการคิดหาทางกัน จนมีคนโรงไฟฟ้ คนหนึ่งคิดได้ ได้รางวัลด้วยนะ...”

คุณประจวบหมายถึงผลงานการสร้างเครื่อง ตักขยะขึ้นจากน้ำ ซึ่งเกิดจากการคิดค้นของ นายสมบุรณ์ จิตตลีลา นายช่างคนหนึ่งของโรงใต้ ในขณะนั้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แต่ช่วยทุ่นแรงคนงานโกยขยะขึ้นจากแม่น้ำได้ ไม่ใช่บ่อย ผลงานชิ้นนี้ยังได้ได้รับรางวัลดีเลิศ เรื่องสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นประโยชน์ต่อ กฟผ. ประจำปี พ.ศ.๒๕๒๖ อีกด้วย

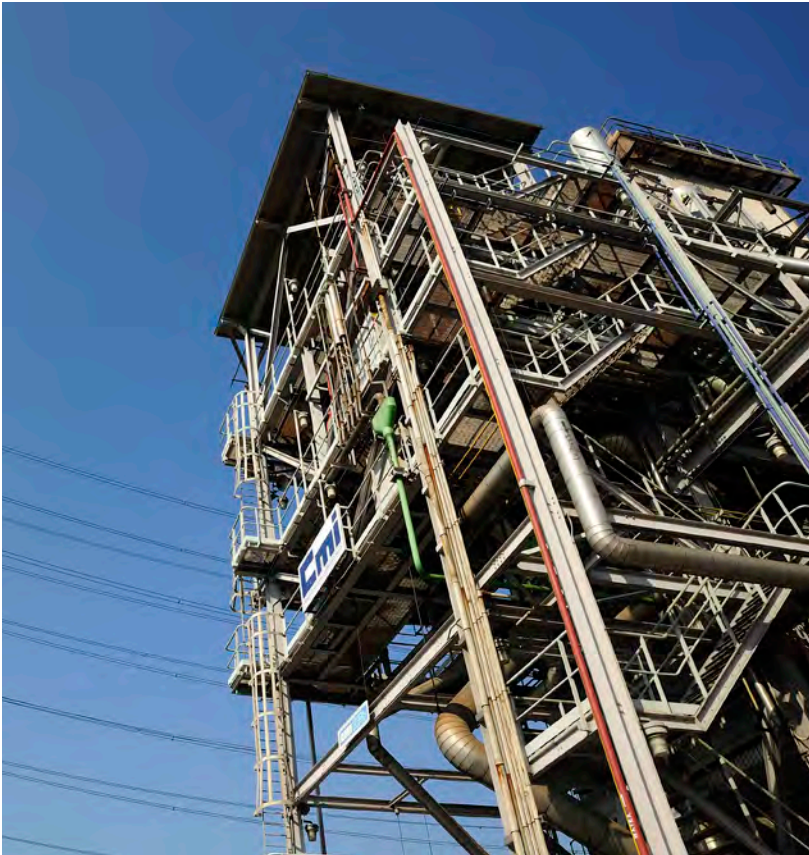
...นี่เป็นอีกหนึ่งความภาคภูมิใจของชาวโรงใต้ ที่แสดงให้เห็นถึงความมานะในการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ให้ลุล่วงด้วยตัวเอง ก่อนที่จะพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอก

นอกจากปัญหาขยะในแม่น้ำที่มาติดค้างอยู่ที่ ตะแกรงหน้าอาคารรับน้ำ อีกปัญหาที่ชาวโรงใต้ ต้องเจอเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กองเดินเครื่อง

และกองบำรุงรักษา เป็นสองฝ่ายที่ต้องเผชิญและ แก้ไขปัญหานี้อยู่เสมอ นั่นก็คือ ปัญหาเขม่าและ ตะกรันในหม้อน้ำ (Boiler)

คุณวิชณุ พิจิตบันดาล ซึ่งย้ายจากโรงไฟฟ้า พระนครเหนือ ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยกองเดินเครื่อง ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ในปี พ.ศ.๒๕๑๗ จึงรับรู้ กับปัญหานี้อย่างใกล้ชิด

“...มันเป็นโรงไฟฟ้าใหม่ และใหญ่ที่สุด ทันทสมัย ที่สุดด้วยในช่วงนั้น ก็มีปัญหาเยอะ มันมีปัญหาซีถ้า เวลาเดินเครื่องไปสักพักหนึ่ง ซีถ้าที่จับเป็นก้อน ใหญ่ ๆ มันร่วงลงมา เป็นก้อนใหญ่คล้าย ๆ หินเลย ร่วงลงมาในหม้อน้ำ มันก็ทะเล (หัวเราะ) แล้วเครื่อง ก็ดับไปเลย เป็นบ่อยครับ ต้องหยุดซ่อมที หลายวัน ชัดดาวนเครื่องให้มันเย็นลงก็ใช้เวลาตั้ง ๒-๓ วัน ถึง จะเข้าไปตรวจดูได้ กระเทือนไปทั้งระบบแหละ...”

ระบบกริดไฟฟ้า (grid electrical) เป็นเครือข่ายที่เชื่อมต่อกัน สำหรับการจ่ายไฟฟ้า จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ส่วนประกอบสำคัญคือ โรงผลิตไฟฟ้า และสายส่งไฟฟ้าแรงสูงที่เชื่อมโรงไฟฟ้าต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นที่จุดหนึ่ง มันจึงส่งผลกระทบต่อทั้งระบบ

ตะกรัน (scale) เกิดจากการสะสมตัวของสารละลายในน้ำ ที่นำเข้ามาใช้ในกระบวนการหล่อเย็น เมื่อสะสมนาน ๆ เข้ามันจะจับตัวกลายเป็นของแข็งเกาะอยู่ตามผนังหม้อน้ำหรือบอยเลอร์ และถ้าหนักมาก ๆ เข้าก็อาจหล่นลงมาสร้างความเสียหายให้บอยเลอร์ได้ ส่วนเขม่า (soot) ก็เช่นกัน เป็นของเสียที่เกิดจากกระบวนการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงในเตา ซึ่งเชื้อเพลิงแข็งจะเกิดเขม่าได้มากกว่าเชื้อเพลิงเหลวและเชื้อเพลิงประเภทก๊าซ เมื่อเชื้อเพลิงถูกเผาไหม้ เขม่าก็จะลอยขึ้นมาจับอยู่ตามผนังเตาและหม้อน้ำ

“...เรื่องเขม่ามีบ่อย เพราะใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง เวลา ซูทโบลอว์ (Soot Blow - การเป่าเขม่า) ที่หนึ่ง เขม่าก็จะออกไปทางปล่อง หรือเพิร์ช คราบเขม่าออกมา โดนร่องเรียนประจำ...”

คุณประจวบ อุซชิน ซึ่งในสมัยที่ปฏิบัติงานอยู่ที่โรงไต้มนั้น อยู่ในแผนกประสิทธิภาพ กองเดินเครื่อง

เล่าถึงปัญหาเขม่าและตะกรัน และในฐานะที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องประสิทธิภาพของโรงไฟฟ้า เขาจะต้องทำอย่างไรก็ได้ ให้โรงไฟฟ้าสามารถเดินเครื่องได้ตลอดโดยไม่สะดุดหรือชัตดาวน์

“...ผมอยู่ส่วนประสิทธิภาพ กองเดินเครื่อง ต้องรบกับพนักงานเดินเครื่อง หรือโอเปอเรเตอร์ ตลอด เพื่อให้โรงไฟฟ้าใช้เชื้อเพลิงได้คุ้มค่าที่สุด ตอนนั้นอายุสัก ๒๖-๒๗ กำลังทำงานสนุก เพราะนายรับผิดชอบให้ ทำให้เรากล้าคิดนอกกรอบ...”

แต่ครั้งที่เขาจดจำได้มากที่สุด ก็คือเมื่อทำการคิดนอกกรอบแบบชนิดที่ คงไม่มีนายช่างสมัยนี้ คนไหนกล้าทำเช่นนั้นแน่

“...ตอนนั้นท้อบอยเลอร์แตกบ่อย พอแตก น้ำรั่ว ต้องชัตดาวน์เครื่อง คนงานทำนั้งร้านไม้ไฟ ในบอยเลอร์ ตัดท่อเชื่อมใหม่ ทำไฮโดรเทสต์ แล้วเอาโรงขึ้น ช่างบอกต้องรื้อนั้งร้านก่อน ผมบอกไม่ต้องเสียเวลาตั้งวัน ให้เผาไปเลย (หัวเราะ) เป็นสมัยนี้ทำไม่ได้หรอก จำได้ ผู้ว่าเกษม (เกษม จาติกวณิช) ท่านบอก ทำไงก็ได้ ให้ไฟติดให้ได้ ผู้ว่าเกษมรับผิดชอบเอง...”

การทำงานสมัยนั้น เมื่อผู้บังคับบัญชาเต็มที่กับ ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความเชื่อมั่น ให้ขวัญกำลังใจ และพร้อมรับผิดชอบแทนในฐานะ ‘เจ้านาย’ ดั่งนี้แล้วสิ่งที่จะได้จากผู้ใต้บังคับบัญชาจึงมิใช่แค่ ‘ประสิทธิภาพ’ เพียงเท่านั้น หากแต่ ‘ศรัทธา’ นั้นต่างหากที่สำคัญไม่แพ้กัน สองสิ่งนี้เองที่หล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมแบบ กฟผ. ในยุคต้น ๆ

คุณประจวบ อุซชิน ทิ้งท้ายการคุยเรื่องนี้ไว้ด้วยการเล่าถึง ‘หัวใจ’ ขององค์กรในยุคนั้นให้ฟังว่า

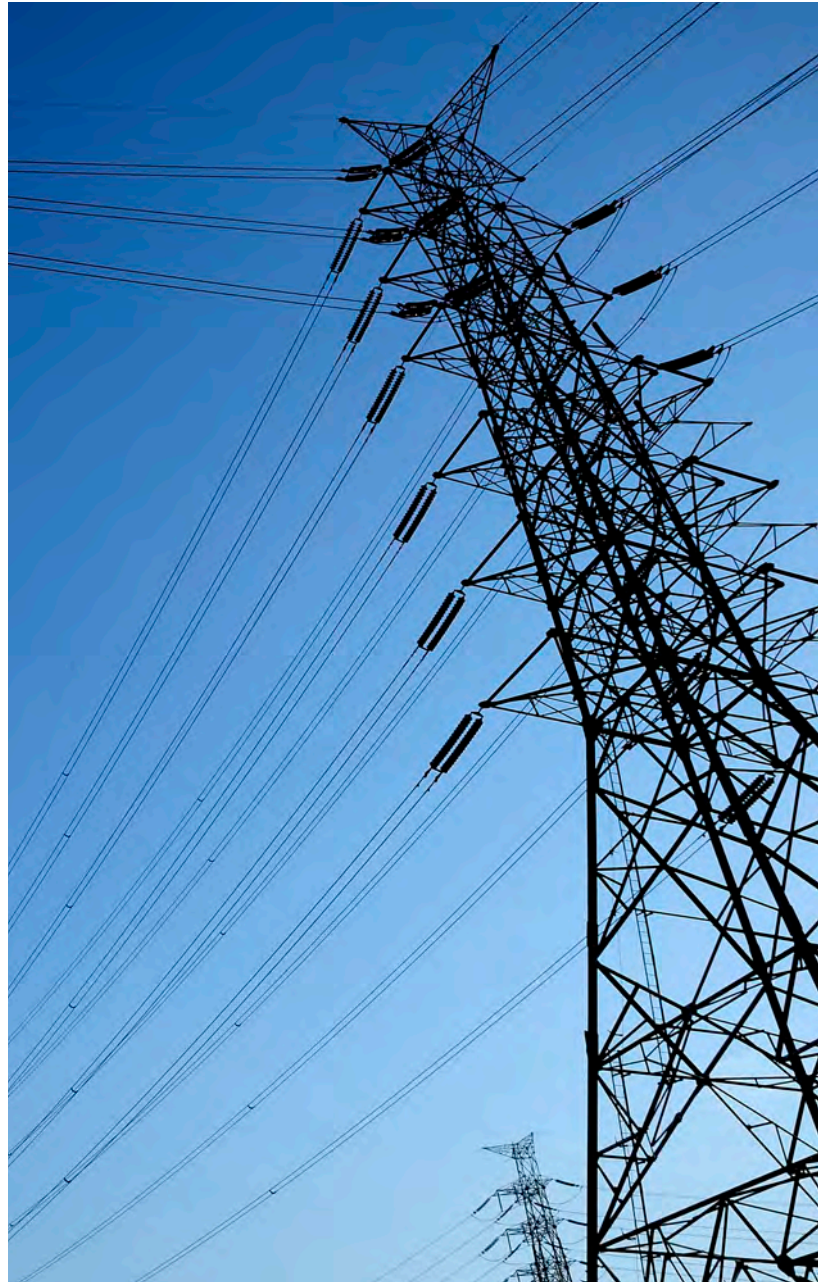
“...โรงไต้มนี่ พอเดินเครื่องได้ครบ ๕ โรง ผู้ว่าเกษมก็มีลูกเล่นมาเดิมพัน อย่างถ้าเดินเครื่องได้ ๕ โรง พร้อมกันตลอดทั้งเดือนโดยไม่มีโรงใดโรงหนึ่งดาวน์ลง ผู้ว่าจะเลี้ยงใหญ่ สมัยนั้นโรงไต้มนี้นักงาน ๔-๕๐๐ คน ได้กินโต๊ะจีนของผู้ว่าเกษมประจำ...”

■ แบล็คเอาท์ที่โรงใต้

เหตุการณ์ไฟฟ้าดับทั่วประเทศ หรือดับเป็นบริเวณกว้าง ที่เรียกว่า แบล็คเอาท์ (Black Out) อาจเกิดเป็นระยะเวลาไม่กี่ชั่วโมงจนถึงเป็นวัน เป็นสัปดาห์ ถือเป็นเหตุการณ์รุนแรงสำหรับโรงไฟฟ้า ซึ่งอาจสร้างความเสียหายมหาศาลต่อภาคประชาชนและภาคเศรษฐกิจ รวมถึงความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมีสาเหตุจากระบบการผลิตไฟฟ้า เกิดขัดข้องที่ขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่ง และเกิดทริป (Trip) หรือเครื่องดับไม่สามารถจ่ายไฟฟ้าได้ และหลุดออกจากระบบ แคมยังดีการทำงานของโรงไฟฟ้าอื่น ๆ ให้ทริปตามและหลุดออกจากระบบไปด้วย ทำให้เกิดไฟฟ้าดับเป็นบริเวณกว้าง อุปมาคล้ายกับการแข่งขันชกเย่ที่มีผู้เล่นทั้งสองฝ่ายจำนวนเท่า ๆ กัน เมื่อต่างดึงด้วยกำลังใกล้เคียงกัน จะทำให้การดิ่งนั้นอยู่ในสภาวะสมดุล แต่ถ้าผู้เล่นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดล้มลงกระทันหันแม้เพียงคนเดียว ก็จะทำให้ผู้เล่นทั้งสองฝ่ายถูกกระชากล้มลงไปทั้งหมดด้วย และขั้นตอนในการช่วยกู้ระบบไฟฟ้าให้กลับขึ้นมาได้เรียกว่า แบล็คสตาร์ท (Black Start) ซึ่งส่วนหนึ่งต้องใช้ไฟฟ้าพลังน้ำจากเขื่อนต่าง ๆ มาช่วยเดินเครื่องขึ้นใหม่

เช้าวันเสาร์ที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๑ เป็นเช้าที่เจ้าหน้าที่เพิ่งจะเปลี่ยนกะกันได้ไม่นาน ทุกสิ่งเหมือนปกติที่เป็นมาทุกวันในโรงไฟฟ้าพระนครใต้

เวลา ๐๗.๔๕ น. เสียงสัญญาณเตือนภัย (Alarm) ดังขึ้นที่ห้องคอนโทรลรูม แล้วโรงไฟฟ้า ยูนิต ๒ ก็ชัตดาวน์หยุดเดินเครื่อง หลังจากนั้น โรงอื่น ๆ ก็เริ่มชัตดาวน์ตัวเองตาม มาทราบกันภายหลังว่า เกิดขัดข้องที่ระบบจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงของยูนิต ๒ น้ำมันเข้าไปหล่อเลี้ยงระบบไม่ทัน ทำให้เครื่องชัตดาวน์แล้วทริปหลุดจากระบบไป จากนั้นจึงดังอีก ๔ ยูนิตให้ทริปตามไปด้วย และเมื่อระบบผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ล่ม

เวลานั้นการผลิตไฟฟ้าของเมืองไทยเชื่อมต่อกันทั้งระบบแล้ว เมื่อโรงไฟฟ้าโรงหนึ่งล่ม ก็จะไปดึงโรงไฟฟ้าที่อื่น ๆ ให้ล่มตามไปด้วย

...ใช้เวลาไม่นาน โรงไฟฟ้าทั้งหมดในประเทศไทยที่อยู่ในระบบตอนนั้น ก็ล่มตามไปหมด ไฟฟ้าจึงดับหมดทั้งประเทศ เป็นการแบล็คเอาท์ (Black Out) ครั้งใหญ่ที่สุดซึ่งเคยเกิดขึ้นในประเทศไทย

คุณประจวบ อุซชิน ซึ่งเวลานั้นเป็นนายช่างหนุ่ม
ในแผนกประสิทธิภาพของโรงได้ เล่าว่า

“...วันนั้นผมอยู่ข้างนอก เปิดวิทยุฟังข่าว
เลยรู้เรื่อง โทรคัทที่ไปที่โรงได้ ลูกน้องบอก ‘นาย
แบล็คเอาท์’ รีบขับรถกลับเข้าไปโรงไฟฟ้าเลย
ทุกคนทุกแผนกเข้าไปช่วยกัน ทำตามขั้นตอนที่
ศูนย์สั่ง คอยจุดไฟขึ้นทีละตัว ๆ สมัยนั้นทั้งประเทศ
ใช้ไฟตอนพีค ๆ นี้ ไม่ถึง ๒ พันเม็ก (เมกะวัตต์)
หายไป ๑,๓๓๐ เม็ก นี่ มันก็ดับแน่นอน...”

ไฟฟ้า ๑,๓๓๐ เมกะวัตต์ จากโรงไฟฟ้า
พระนครใต้ ถือเป็นกำลังไฟฟ้าหลักของประเทศ

ในขณะนั้น ร้อยละ ๗๗ ของไฟฟ้าที่ใช้อยู่
ในประเทศไทย มาจากโรงไฟฟ้าพระนครใต้
ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าที่มีกำลังการผลิตสูงสุดใน
ประเทศไทย เมื่อเกิดขัดข้องจึงทำให้โรงไฟฟ้า
ที่อื่นเกิดความขัดข้องและหลุดออกจากระบบ
ไปด้วย

ไม่ต้องกล่าวถึงความซุหลม่น ทั้งพนักงาน
เดินเครื่องที่เข้ากะอยู่ หรือพนักงานที่ออกกะ
แล้ว แม้แต่พนักงานในแผนกอื่น ๆ ไม่ว่าจะแผนก
เดินเครื่องเอง แผนกประสิทธิภาพ หรือแผนก
บำรุงรักษา ต่างต้องเข้ามาช่วยกันที่โรงไฟฟ้า

คุณสมหมาย โตสำราญ ถึงจะอยู่แผนกเดินเครื่อง แต่ตอนนั้นได้ออกกะแล้ว ทว่าก็ยังต้องรีบไปที่โรงไฟฟ้า

“...พอมันเข้าในไลน์ปั๊ม มันก็ดึงที่โรงอื่นลงมาด้วย ตอนนั้นระบบสายส่งมันถึงกันหมดแล้ว ตอนเกิดเรื่องผมยังอยู่แพลต วันนั้นไปรับลูกที่หัวลำโพง เสร็จแล้วไฟดับ ดับทั้งประเทศเลย พอรับลูกมาเสร็จ เขาเรียกเลย เรียกไปช่วยกันไปคู่กัน...”

คุณชวลิต เท็ชรแดง เสริมเพื่อนร่วมงานว่า

“...เมื่อเกิดเหตุการณ์แบบนี้ทุกคนก็ต้องไปตามตำแหน่งหน้าที่ตัวเองทำอะไรก็ต้องไปประจำตำแหน่งตัวเอง บอยเลอร์ - เทอโบน - ไฟฟ้า ตอนนั้นลิฟต์ก็ใช้ไม่ได้ไฟดับ ต้องวิ่งไปชั้น ๘ เพื่อไปเปิด - ปิดวาล์ว ไปรีเซ็ตใหม่ กะหนึ่งมันจะมี ๗๐ คน ๓ โรง ก็ตัวใครตัวมันแล้ว ไม่มีใครช่วยใคร มันทรูไปหมดทุกโรง เพราะทางเข้าน้ำมัน มันทางเดียวกัน ต้องมานั่งไล่กันใหม่ที่ละสเต็ป ต้องใช้ไฟเชื่อมมาสตาร์ทอัปใหม่หมด ตอนนั้น ใช้เวลาเกือบทั้งวัน เพราะเราก็ไม่รู้ระบบมันดี ทุกคนก็เร่งแต่จะเอาโรงของตัวเองขึ้น ไฟมันก็จะดึงกันมอเตอร์แต่ละตัวมันใช้ไฟเยอะ...”

ตามขั้นตอน เมื่อเกิดแบล็คเอาท์แล้ว ต้องรีบตรวจสอบสภาพความเสียหายของเครื่อง เช็คความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ ว่า เครื่องตัวใดพร้อมที่จะสตาร์ทขึ้นใหม่ได้ ขณะเดียวกันก็ต้องประสานกับศูนย์ควบคุมฯ ที่ส่วนกลาง (บางกรวย) ตลอดเวลา ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามคำแนะนำ รอคอยการจ่ายไฟมาจากโรงไฟฟ้าที่อื่น เพื่อสตาร์ทโหลดขึ้นใหม่ ซึ่งโดยมากจะได้ไฟจากเขื่อน เพราะไฟฟ้าพลังน้ำสามารถสตาร์ทเครื่องขึ้นได้รวดเร็วกว่าโรงไฟฟ้าพลังความร้อน

คุณวินัย วีระกุล อดีตนายช่างฝ่ายบำรุงรักษาโยธา ซึ่งอยู่ที่โรงใต้ในวันนั้นด้วย เล่าเพิ่มเติมว่า

“...เดินเข้าไปในโรงเถอะ เสียบปลั๊ก!!! (หัวเราะ)

เพราะเราต้องเข้าไปดูความเสียหายของอุปกรณ์ก่อน แล้วค่อยดูว่าจะเอาตัวไหนขึ้นก่อนขึ้นหลังจะไปสตาร์ทพร้อม ๆ กันไม่ได้ ต้องเช็คให้ละเอียดเลย ตอนนั้นมีทีวีช่องหนึ่งเข้ามาถ่ายด้วย พอเราเอาไฟขึ้นได้แล้วบางโรง ทีวีก็เข้ามาทำข่าว ข่าวใหญ่เลย ตอนนั้น (หัวเราะ)...”

“...ตอนนั้นโรงไฟฟ้าเขื่อนสิริกิติ์ขึ้นได้ก่อนแล้วโรงอื่น ๆ ค่อยขึ้นตามมา...”

คุณประจวบ อุษชิน ปิดท้ายการพูดคุยถึงเหตุการณ์แบล็คเอาท์ที่โรงใต้ในวันนั้น

เหตุการณ์แบล็คเอาท์ในวันนั้น พื้นที่เขตภาคเหนือ ไฟฟ้าดับไปราว ๑ ชั่วโมง ก็แก้ไขกลับมาได้ เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้เวลาประมาณ ๑.๕ ชั่วโมง ภาคกลาง ประมาณ ๑ ชั่วโมง และในกรุงเทพฯ ประมาณ ๒ ชั่วโมง จึงสามารถเริ่มจ่ายไฟฟ้าได้ในบางพื้นที่ จนกระทั่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศตามปกติเมื่อเวลา ๕ โมงเย็น รวมความแล้วตั้งแต่ไฟเริ่มดับจนกระทั่งแก้ไขระบบให้กลับสู่สภาวะปกติได้ ใช้เวลาถึง ๙ ชั่วโมง ๒๐ นาที

...เป็นเหตุการณ์ที่ชาวโรงใต้ยุคนั้นไม่มีวันลืม

■ คดีน้ำมันหาย!

หลายเรื่องราวในอดีต ยามเมื่ออยู่ในช่วงเวลานั้น มันอาจไม่ใช่เป็นเรื่องน่าสนุก หรือน่าจดจำ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปนาน ๆ ปี หากนึกย้อนกลับไป เรื่องร้อนแรงขึ้นคอขาดบาดตาย ก็อาจเป็นแค่เรื่อง ขบขันไว้ล้อเล่นกันในหมู่เพื่อนเก่าที่นาน ๆ ครั้ง จะได้พานพบ เรื่องขโมยน้ำมันที่โรงใต้ก็เช่นกัน

คุณชวลิต เพ็ชรแดง พนักงานเดินเครื่อง ชาวบางโปรง ซึ่งมีที่ดินเป็นสวนมะพร้าวอยู่หน้า โรงไฟฟ้าเล่าเรื่องนี้ให้ฟังว่า

“...น้ำมันนี้ก่อนที่จะส่งมาทางเรือ เขาส่งมาทางไลน์ทางท่อก่อน มาจากโรงกลั่นบางจาก เคยมีการลักเจาะน้ำมัน หายไประหว่างทาง เขาสงสัยว่าส่งน้ำมันมาแค่นี้ ทำไมมาถึงโรงใต้ เหลือแค่นี้ น้ำมันหายกลางทาง ก็เลยลองอัดแรงดันเข้ามา ทินี้ไอ้วาล์วที่คนขโมยเจาะนี่ เป็นวาล์วประปา พอโดนแรงดันมันก็ขาด ขาดแล้ว ทินี้ น้ำมันก็ทะลักออกมา เลยรู้ว่ามีการเจาะเอาไปขาย ไอ้คนที่แอบลักนี้ มันมาเอาที่ผมนะ แล้วชุดบ่อปูนสูง พอไปถามว่าจะทำอะไร ‘เก็บน้ำไว้กินครับ’ แล้วมันก็เอาท่อดับเพลิงใส่เข้าไป มันบล็อกทางนี้ใช้ใหม่ บล็อกปลายทางที่โรงไฟฟ้า น้ำมันก็วิ่งเข้าท่อของมันไปใส่รถ ๑๐ ล้อขนไปขาย ตั้งแต่โรงกลั่นบางจากมานี้เจอ ๑๑ ครั้ง จับได้ก็ส่งตำรวจ เป็นคนจีน...ก็ไป ผมไปขึ้นศาลไปกับพ่อ ศาลก็ว่า ลุงพูดตามความจริงนะ เราก้ให้การตามความจริงว่าให้เข้าที่เฉย ๆ เราไม่รู้ว่ามันทำอะไร พอน้ำมันทะลักออกมา เข้าตื่นขึ้นมา อะไรอะไรนี้ ในห้องร่องสวนนี้ น้ำมันล่อยฟองดำมืดไปหมดเลย...”

“...มันผิดสังเกตตรงที่ว่า มีรถน้ำมันเข้ามา ตอนกลางคืนที่ละคันสองคัน ชาวบ้านก็ไม่สงสัย เพราะคิดว่ารถน้ำมันมาส่งที่โรงไฟฟ้า...”

คุณสมหมาย โตสารารุญ เพื่อนสนิทในยุคเดียวกันช่วยขยายความ

“...ที่ไหนได้มันเอาน้ำมันจากนี้ไป...” (หัวเราะ)

“...ที่มันมาทำนี่ เราก้ไม่รู้หรอก เพราะปริมาณมันน้อยมาก มันทำกันเป็นสิบจุดแล้วถึงได้รู้ สมัยก่อนเวลาคิดเงินเขาจะวัดน้ำมันโดยใช้ลูกดิ่งทิ้งดิ่งลงมาคำนวณ บางจากก็สงสัยว่าทำไมน้ำมันหายไป ทินี้ได้รับไม่เต็มตามที่ส่งมาจากโรงกลั่น แต่ตอนคิดตั้งค์เราไม่ขาดทุนนะ มันคิดตามปริมาณที่ใช้จริง...”

เรื่องคับขันในวันนั้น ครั้นผ่านกาลเวลามาหลายสิบปี อาจกลายเป็นเรื่องขบขันไปก็เป็นได้

■ ในวิกฤตมีโอกาส

แม้การผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าพระนครใต้จะทำงานไปได้ด้วยดี แต่สถานการณ์รอบด้าน ก็ล้วนมีผลกระทบต่อโรงไฟฟ้าทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาเชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา จากการปรับราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศโอเปก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๒ จนกลายเป็นวิกฤตราคาน้ำมันในตลาดโลก

ผลกระทบที่ตามมากับประเทศไทยก็คือ ราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น อีกทั้งยังขาดแคลน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๕ ราคาน้ำมันในประเทศเพิ่มขึ้นถึง ๑๐ เท่าตัว จากราคาลิตรละ ๔๐ สตางค์ เป็น ๔ บาทกว่า ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อการผลิตไฟฟ้า ที่มีสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงจากน้ำมันปิโตรเลียมถึงร้อยละ ๗๐

ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันนี้เอง โรงไฟฟ้าพลังความร้อนหรือโรงเทอร์โมลของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ซึ่งใช้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิง ก็ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงขนาดบางครั้งบริษัทผู้จัดหาน้ำมันไม่สามารถส่งน้ำมันเตาให้ได้ตามปริมาณที่ต้องการ ทำให้น้ำมันเตาที่ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าเหลือสำรองพอให้ผลิตไฟฟ้าได้อีกเพียง ๓ วันเท่านั้น หากยังไม่มีน้ำมันเข้ามาใหม่ ไฟฟ้าก็อาจต้องดับลงในบางพื้นที่

แต่ยังนับว่าเป็นโชคดีของประเทศไทย ที่นโยบายทางการเมืองสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้วางรากฐานด้วยการเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนไว้ โดยมี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตนายกรัฐมนตรีอีกท่าน ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในสมัยนั้น

ถังเก็บน้ำมันเตา หมายเลข F-๒ และ F-๔ ซึ่งอยู่เคียงคู่กับโรงเทอร์โมลของโรงไฟฟ้าพระนครใต้บนานความจุของทั้งสองถังรวมกัน มากกว่า ๑ ล้าน ๒ แสนลิตร

เดินทางไปจัดทำโครงการความร่วมมือด้านต่าง ๆ รวมทั้งความร่วมมือด้านพลังงานด้วย จึงเกิดสิ่งๆ เรียกว่าน้ำมันมิตรภาพ หรือ ‘น้ำมันเชียงลิ’ ขึ้นมา

ผลจากการเปิดสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศจีน ครั้งนั้น ทำให้ไทยได้รับน้ำมันดิบ “เชียงลิ” จากประเทศจีน แต่แม้จะได้ น้ำมันเชียงลิมาใช้ในการผลิตไฟฟ้าแล้วก็ตาม โรงไฟฟ้าส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถนำน้ำมันนั้นมาใช้ได้ทันที เพราะเชียงลิเป็นน้ำมันดิบจืดจางไป ต่างจากน้ำมันเตาที่ไม่ว่างหากใช้ในโรงไฟฟ้าทันทีก็อาจเกิดอันตรายได้

นายช่างแห่งโรงไฟฟ้าพระนครใต้จึงนำน้ำมันเชียงลิมาผสมกับน้ำมันเตาก่อน แล้วจึงนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับหม้อต้มน้ำ (Boiler) ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษในการเดินเครื่อง เนื่องจากเป็นเทคนิคที่ไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทย

แต่ชาวโรงไต้ก็ทำได้สำเร็จ สามารถใช้น้ำมันเชียงลิในการเดินเครื่องโรงไฟฟ้าได้ และต่อมายังได้ใช้น้ำมัน “คูรี” จากประเทศอินโดนีเซีย มาใช้ในลักษณะเดียวกันด้วย ทำให้สามารถจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบได้ทันท่วงที เป็นความภูมิใจที่ชาวโรงไต้ได้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าของชาติ ในภาวะขาดแคลนน้ำมันให้ผ่านไปด้วยดี

จนกระทั่งมีการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย รัฐบาลมีนโยบายนำก๊าซธรรมชาติมาใช้เป็นเชื้อเพลิงแทนน้ำมันเตาที่มีราคาสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

คุณวิเชียร พุ่มอ้อม ซึ่งทำงานที่โรงไต้ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๖ จนเกษียณที่นั่นในตำแหน่ง ช่างระดับ ๑๑ ฝ่ายบำรุงรักษาโรงไฟฟ้าพระนครใต้เล่าให้ฟังว่า

“...โรงไต้ตัวอย่างหนึ่งคือว่า เป็นโรงไฟฟ้าที่สนองนโยบายรัฐบาลได้ค่อนข้างเยอะ ปกติออกแบบเป็นโรงเทอร์โมล ใช้ น้ำมันเตานะ พอมีก๊าซโซดีช่วงซัซวาล อ้าว! ปรับปรุงเพื่อให้ใช้ก๊าซได้ ให้เอามาใช้ที่โรงไต้ ไม่งั้นก๊าซไม่มีลูกค้า ต้องเผาทิ้งไป...”

หากย้อนเวลากลับไป ในปี พ.ศ.๒๕๑๖ มีการพบก๊าซธรรมชาติจำนวนมากเป็นครั้งแรกในอ่าวไทย ที่หลุมผลิตของ บริษัทยูโนแคลไทยแลนด์ จำกัด ชื่อว่า “แหล่งเอราวัณ” ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้ ทว่าในเวลานั้น ประเทศไทยยังไม่มีโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ทำให้ไม่สามารถทำประโยชน์จากทรัพยากรอันล้ำค่านั้นได้ กระทั่งในปี พ.ศ.๒๕๒๔ รัฐบาลจึงเห็นชอบให้มีการนำก๊าซธรรมชาติจากแหล่งเอราวัณผ่านท่อใต้ทะเลเพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้า และเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าบางปะกง แต่ก่อนที่โครงการสร้างโรงแยกก๊าซภายในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง และโรงไฟฟ้าบางปะกงจะสร้างเสร็จ ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย ถูกนำมาใช้ที่โรงไฟฟ้าพระนครไต้ก่อนเป็นแห่งแรก

ในปี พ.ศ.๒๕๒๔ ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับการเริ่มผลิตก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย มีการค้นพบน้ำมันดิบโดยบริษัทไทยเชลล์ฯ ที่จังหวัดกำแพงเพชร ก็เป็นหน้าที่ของโรงไต้อีกเช่นกัน ที่ต้องนำน้ำมันจากแหล่งนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์

“...อีกช่วงหนึ่ง น้ำมันลานกระบือที่เรียก น้ำมันเพชรนะ ชุดไต้ก็ไม่ว่าจะเอาไปขายที่ไหน เข้าโรงกลั่นในประเทศ ศักยภาพก็ไม่ถึงที่จะกลั่น น้ำมันที่มี wax สูงขนาดนั้น ก็เอามาปรับปรุงใช้ที่โรงไต้ ช่วงนั้นโรงไต้เลยใช้ทั้งน้ำมันเตา ใช้ก๊าซใช้น้ำมันเพชร สลับกันไป น่าจะเป็นโรงเดียวในเมืองไทย ที่ใช้เชื้อเพลิงหลากหลายที่สุด...”

วิศวกรของโรงไฟฟ้าพระนครไต้ ออกแบบและดัดแปลงโรงไฟฟ้าเทอร์โมลให้สามารถใช้เชื้อเพลิงได้ทั้งน้ำมันเตา, ก๊าซธรรมชาติและน้ำมันเพชร ซึ่งมีคุณสมบัติต่างจากน้ำมันที่อื่น ๆ คือ มีกำมะถันปนอยู่ในน้ำมันน้อยกว่า นับเป็นแห่งแรกของประเทศไทยที่ใช้น้ำมันจากแหล่งนี้

การปรับเครื่องให้สามารถใช้ก๊าซธรรมชาติได้

เริ่มจากการวางท่อก๊าซ จากสถานีควบคุมแรงดัน (Block Valve NO.12) มายังโรงไฟฟ้ายูนิตที่ ๓ และ ๕ พร้อมทั้งดัดแปลงอุปกรณ์หัวฉีด ระบบควบคุมการเผาไหม้ ซึ่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ และดัดแปลงยูนิต ๔ เสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และยูนิต ๑ - ๒ เสร็จปี พ.ศ.๒๕๒๘ ส่วนน้ำมันเพชรเริ่มใช้ครั้งแรกที่ยูนิต ๕ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๘

คุณบุญส่ง พ่อคำทอง อดีตลูกหม้อของ กฟผ. ตั้งแต่ครั้งยังเป็นการไฟฟ้ายันฮี และยังคงเคยเป็นผู้อำนวยการโรงจักรพระนครใต้ (ชื่อเดิม) บอกเล่าเรื่องราวช่วงนี้เพิ่มเติมว่า

“...ตอนนั้น พ.ศ.๒๕๒๘ ผมย้ายจาก ผอ.เขื่อนภูมิพลมาที่โรงใต้ มาเป็น ผอ.ที่โรงใต้... งานหลักผมก็เป็นเรื่องบำรุงรักษา ตอนนั้นเดินเครื่องเต็มทั้ง

๕ ยูนิต แล้วก็มีการทำ ก๊าซคอนเวอร์ชัน เพราะตอนนั้นเราเจอแหล่งก๊าซในอ่าวไทยแล้ว ถ้าเราไม่ซื้อ แหล่งก๊าซนั้นก็ไม่ได้ถูกพัฒนา ก็ต้องเผาทิ้งไป เพราะตอนนั้นยังไม่ขึ้นโรงไฟฟ้าบางปะกงก็เลยทำ ก๊าซคอนเวอร์ชันทั้ง ๕ ยูนิต ตอนผมมาที่โรง ๓ - ๔ - ๕ ทำแล้ว ผมมาทำที่โรง ๑ กับโรง ๒ ต่อ ก็หมายความว่า โรงใต้นี้ มีส่วนช่วยพัฒนาแหล่งก๊าซด้วย พัฒนาประเทศในยุคโชติช่วงชัชวาล ตอนนั้นโรงใต้เลยใช้เชื้อเพลิงได้ ๒ อย่าง ทั้งน้ำมันเตาและก๊าซธรรมชาติ ตอนหลังยังได้เอาน้ำมันจากลานกระบือมาใช้ด้วย เป็นน้ำมันโลว์ซัลเฟอร์ โรงใต้อันนี้เป็นโรงไฟฟ้าแห่งแรกของประเทศที่ใช้เชื้อเพลิงจากแหล่งก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย หากจะกล่าวถึงยุคที่เรียกกันติดปากว่า ‘โชติช่วงชัชวาล’ นั้น ก็เกิดขึ้นเพราะโรงไฟฟ้าพระนครใต้นี่เอง...”

ด้านบนของหอหล่อเย็นของโรงไฟฟ้าคอมโบน์ เป็นปล่องลักษณะกว้างและสั้นกว่าปล่องโรงไฟฟ้าช่วงเช้า หรือเวลาที่อากาศเย็น อาจเห็นเป็นควันขาวลอยออกมา จนมักเป็นข่าวอยู่บ่อย ๆ แต่ควันนี้คือ ไออน้ำที่เกิดเพราะความร้อนที่หอหล่อเย็นระบายออกมา จะลอยขึ้นที่สูง เมื่อกระทบกับอากาศเย็นก็กลั่นตัวเป็นละอองหรือไอน้ำเล็ก ๆ ลอยสู่ชั้นบรรยากาศเบื้องบนตามปกติ

■ พลังความร้อนร่วม ปรับเปลี่ยนเพื่อเติบโต

เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษใหม่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๓ ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมมากกว่าร้อยละ ๑๐ เป็นเวลาสามปีติดต่อกัน เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น อัตราการใช้ไฟฟ้าก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จึงมีนโยบายที่จะสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม (Combined Cycle Power Plant - CCPP) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่ล่าสุดในยุคนั้นมาใช้ เนื่องจากสามารถผลิตไฟฟ้าได้มากขึ้น ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง จึงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่มากนัก และยังก่อสร้างเสร็จในเวลาไม่นาน จึงสามารถนำไฟฟ้าเข้าระบบได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

กฟผ. ได้เสนอโครงการ ‘โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมพระนครใต้ชุดที่ ๑’ ต่อรัฐบาล

เพื่อให้แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า สอดคล้องกับความต้องการใช้ไฟฟ้าในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๔ - ๒๕๓๙ และได้รับอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ให้ดำเนินการก่อสร้างได้เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๔

โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมพระนครใต้ ชุดที่ ๑ หรือที่ชาวโรงใต้ เรียกกันสั้น ๆ ว่า ‘คอมไบน์บล็อก ๑’ จึงถูกสร้างขึ้น โดยตั้งอยู่ต่อจากโรงเทอร์โมลไปทางทิศตะวันตก มีกำลังการผลิตรวม ๓๓๕ เมกะวัตต์ ประกอบด้วยเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันก๊าซจำนวน ๒ เครื่อง กำลังผลิตเครื่องละ ๑๑๗ เมกะวัตต์ และเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันไอน้ำ กำลังผลิต ๑๑๕ เมกะวัตต์ จำนวน ๑ เครื่อง

หน่วยผลิตไฟฟ้ากังหันก๊าซทั้ง ๒ เครื่องแล้วเสร็จ เริ่มเดินเครื่องผลิตไฟฟ้าและจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบได้ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม และวันที่

๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๖ ตามลำดับ ส่วนหน่วยผลิตไฟฟ้ากังหันไอน้ำ สามารถจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบได้เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๗ ซึ่งโรงไฟฟ้าคอมไบน์บล็อก ๑ นี้ ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง ประมาณวันละ ๕๘ ล้านลูกบาศก์ฟุต และยังสามารถใช้น้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิงสำรองได้ด้วย

จากนั้นไม่นาน โรงไฟฟ้าพระนครใต้ก็ได้ขยายกำลังการผลิตด้วยการสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมอีก ๒ ยูนิตคือ คอมไบน์บล็อก ๒ และคอมไบน์บล็อก ๓ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมืองและเศรษฐกิจที่มีความรุดหน้ามากขึ้นทุกวัน

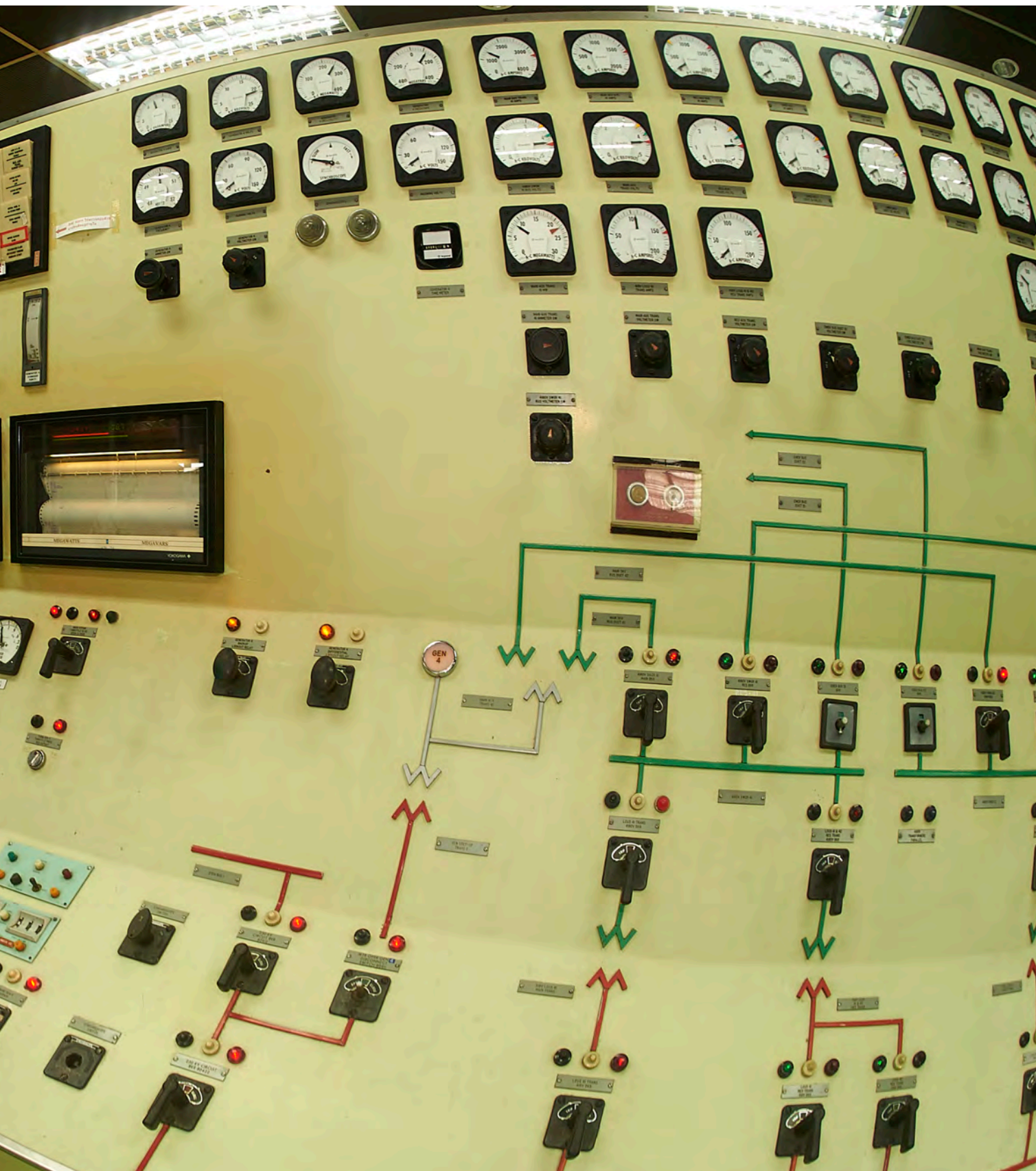
โดย ‘คอมไบน์บล็อก ๒’ เป็นโครงการเร่งด่วนตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าที่ปรับปรุงใหม่เพื่อเสริมกำลังผลิตไฟฟ้าของ กฟผ. แทนโรงไฟฟ้าปรมาณูที่อ่าวไผ่ จังหวัดชลบุรี ซึ่งถูกรัฐบาลสั่งชะลอโครงการ โดยตั้งอยู่บนพื้นที่ ๔๕ ไร่ทางทิศตะวันออกของโรงใต้ มีกำลังการผลิต

รวมทั้งสิ้น ๖๒๓ เมกะวัตต์ ประกอบด้วยเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันก๊าซ จำนวน ๒ เครื่อง กำลังผลิตเครื่องละ ๒๐๒ เมกะวัตต์ เริ่มเดินเครื่องผลิตไฟฟ้าครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๙ และเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันไอน้ำ ขนาด ๒๑๙ เมกะวัตต์ ๑ เครื่อง เริ่มเดินเครื่องเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยใช้ก๊าซธรรมชาติจากแหล่งอ่าวไทยเป็นเชื้อเพลิงหลัก ในอัตราเฉลี่ยวันละ ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์ฟุต

นอกจากนี้ในด้านประสิทธิภาพการผลิตโรงไฟฟ้าคอมไบน์บล็อก ๒ ยังใช้ระบบหัวฉีดเชื้อเพลิงที่ถูกออกแบบมาเพื่อลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการเผาไหม้โดยตรง (Direct Combustion Process) โดยติดตั้งระบบ Dry Low NOx Burner เพื่อควบคุมปริมาณก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ (NOx) ใช้ได้ทั้งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงในการผลิต ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพสูงขึ้นอีกด้วย

ห้องคอนโทรลของ
โรงไฟฟ้ากังหันน้ำ หรือ
โรงเทอร์โมล เป็นระบบ
อนาล็อก ซึ่งกำลังถูก
ถอดออกจากระบบลงเรื่อย ๆ
เพื่อแทนที่ด้วยเครื่องมือ
ที่ทันสมัยกว่า
ในระบบดิจิทัล

■ คอมโบน์บล็อก ๓ อีกย่างก้าวของการพัฒนา

๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๑ คุณสมบัติ ศานติจารี กลับมาที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้อีกครั้ง ครึ่งสุดท้ายที่ท่านทำงานที่นี่ อยู่ในฐานะผู้ช่วยผู้ว่าการ แต่วันนั้นท่านมาในฐานะผู้ว่าการ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เพื่อเป็นประธานในพิธีขนานเครื่องโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ชุดที่ ๓ เข้าระบบอย่างเป็นทางการ

“...ผมเห็นโรงใต้ตั้งแต่ยุคแรก ผู้คนทำงานเข้มแข็ง และมีหลายหน่วยงาน การคมนาคมก็ลำบาก ทุกคนก็ไม่ได้เห็นแก่ความลำบาก ทุกคนทำงาน ทำงาน มีล้วงเวลาบ้าง สมัยนั้นสนุก และพอผมกลับไปใหม่ ก็ยังดี ยังเดินเต็มที่อยู่ มีงานชุมชนเข้ามาบ้าง พื้นที่ก็เจริญ มีทางเข้ามามากขึ้น มีทางด่วนเข้ามา แต่ถ้านั้นรถราก็ยังติดเหมือนเดิม เพราะรถเยอะ แต่เรือไม่แน่ใจว่ายังมีอยู่หรือเปล่า เรือส่งพนักงานข้ามปากของเราเอง ผมเคยขึ้นอยู่ครั้งหนึ่ง วันนั้นได้กลับไปเป็นประธานเปิดโรงคอมโบน์บล็อก ๓ ก็รู้สึกดี....”

โรงคอมโบน์บล็อก ๓ สร้างขึ้นตามแผนพัฒนา กำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศ พ.ศ.๒๕๔๗ - ๒๕๕๕ (Power Development Plan : PDP 2004)

ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ กฟผ. ดำเนินการก่อสร้างเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘ ใช้ระยะเวลาก่อสร้างประมาณ ๓๖ เดือน เพื่อสนองตอบการขยายตัวด้านการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา ตามการเติบโตของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการและในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ชุดที่ ๓ หรือ โรงคอมโบน์บล็อก ๓ เป็นเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันก๊าซจำนวน ๒ เครื่อง กำลังการผลิตเครื่องละ ๒๔๖ เมกะวัตต์ ติดตั้งแล้วเสร็จ ทำการเดินเครื่องจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบในเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๑ และเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันไอน้ำ จำนวน ๑ เครื่อง กำลังการผลิต ๒๗๕.๖ เมกะวัตต์ สามารถจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบได้ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๑ รวมขนาดกำลังผลิตติดตั้ง ๗๖๗.๖ เมกะวัตต์ โดยใช้ก๊าซธรรมชาติจากประเทศเมียนมาขนส่งผ่านท่อก๊าซธรรมชาติไทรน้อย - โรงไฟฟ้าพระนครใต้ เป็นเชื้อเพลิงหลักในการผลิตไฟฟ้า

ในห้องคอนโทรลรูมของโรงคอมโบน์ ชุดที่ ๓ ซึ่งชาวโรงใต้มักเรียกกันง่าย ๆ ว่า ‘คอมโบน์บล็อก ๓’ แตกต่างอย่างยิ่งจากโรงเทอร์โมลด้วยภายในห้องคอนโทรลรูมนี้ ไม่มีเครื่องไม้เครื่องมือ ปุ่มแป้นขนาดใหญ่ให้เห็น โต๊ะด้านหน้า

เรียงเป็นแถวยาวหน้ากระดาน มีจอคอมพิวเตอร์ตั้งอยู่ ๔ - ๕ จอ แสดงภาพเส้นสายกราฟผังต่าง ๆ มากมาย

“โต๊ะนี้คือ โต๊ะบอร์ดเจ้าหน้าที่ควบคุมเครื่องจะนั่งทำงานกันตรงนี้ คอยดูหากมีสัญญาณเตือนภัยขึ้นมาก็แก้ไขจากหน้าจอเลย”

ในขณะที่จอแสดงผลกำลังการผลิตที่เครื่องกำเนิดไฟฟ้าบล็อก ๓ กำลังทำงานอยู่ แม้บางครั้งตัวเลขกำลังไฟจะขยับขึ้นลง แต่ส่วนใหญ่จะคงที่อยู๋ค่อนข้างนิ่ง ซึ่งในแต่ละวันก็อาจไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับ ‘ศูนย์ควบคุมระบบกำลังไฟฟ้าแห่งชาติ’ ที่บางกรวยว่า จะให้ผลิตไฟฟ้า ป้อนระบบเท่าไร

โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม เป็นการนำเอาเทคโนโลยีของโรงไฟฟ้ากังหันก๊าซ และโรงไฟฟ้าพลังไอน้ำมาใช้งานร่วมกัน โดยการนำไอร้อนจากโรงไฟฟ้ากังหันก๊าซ ซึ่งมีความร้อนสูงประมาณ

๕๐๐ องศาเซลเซียส ไปผ่านหม้อน้ำ (Heat Recovery Steam Generator) ความร้อนจากไอร้อนของโรงไฟฟ้ากังหันก๊าซ จะถ่ายเทให้กับน้ำ ทำให้น้ำเดือดกลายเป็นไอ นำไปขับเคลื่อนกังหันไอน้ำ สำหรับผลิตพลังงานไฟฟ้าต่อไป โดยทั่วไปโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมจะประกอบด้วยเครื่องกังหันก๊าซ ๑ - ๔ เครื่องร่วมกับกังหันไอน้ำ ๑ เครื่องและใช้เป็นโรงไฟฟ้าสำหรับผลิตพลังงานไฟฟ้าปานกลาง (Medium to Base Load Plant)

หลักการทำงานง่าย ๆ ของโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมคือ มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ๓ - ๔ เครื่องใช้ความร้อนจากก๊าซธรรมชาติมาเผาให้เกิดพลังงาน แล้วนำไปปั่นไฟ ซึ่งความร้อนที่เหลือจากการเผาไหม้ก็จะถูกเอาไปต้มน้ำให้เป็นไอลงแล้วไปปั่นเครื่องกำเนิดไฟฟ้าอีกตัว

ถึงเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างไร จากระบบแบบมวลของโรงไฟฟ้าเทอร์โมล มาสู่ระบบควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ ของโรงไฟฟ้าคอมไบน์ แต่หน้าที่ของพนักงานเดินเครื่องหรือ ‘พนักงานกะ’ ก็ยังต้องละเอียดรอบคอบ และเต็มไปด้วยความรับผิดชอบอันใหญ่หลวง

ภาพในหน้าจอบคอมพิวเตอร์ที่แสดง จึงเป็นภาพของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าแต่ละตัว ว่าทำงานเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งภาพเหล่านี้สามารถสลับดูได้ในหลายรูปแบบ ทั้งดูเฉพาะตัวเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เครื่องใดเครื่องหนึ่ง หรือจะดูภาพรวมทั้งหมดก็ได้ แล้วคำถามหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาก็คือ “จะรู้ได้อย่างไรว่าแต่ละวัน แต่ละเดือน ควรผลิตไฟฟ้าเท่าไร”

“...ใน กฟผ. จะมีหน่วยงานหนึ่งชื่อว่า ศูนย์ควบคุมระบบกำลังไฟฟ้าแห่งชาติ อยู่ที่บางกรวย ทำหน้าที่ควบคุมการผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเดินหรือที่ไหน เขาจะดูภาพรวมของทั้งประเทศว่าเป็นอย่างไร แล้วแจ้งมาทางเราว่าจะให้ผลิตไฟฟ้าส่งเข้าระบบเท่าไร...”

พนักงานเดินเครื่องประจำกะท่านหนึ่งเล่าให้ฟัง โรงไฟฟ้าทั่วประเทศทั้งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และโรงไฟฟ้าเอกชน รวมถึงไฟฟ้าที่ซื้อมาจากประเทศเพื่อนบ้าน จะถูกส่งเข้ามายังระบบสายส่งไฟฟ้า เพื่อส่งไปทั่วประเทศ สรุปราย ๆ ก็คือ

“โครงข่ายไฟฟ้าก็เหมือนใยแมงมุม โรงไฟฟ้าทุกโรงจะส่งไฟเข้าไปในท่อเดียวกัน ต่างคนต่างส่ง แล้วแต่ใครจะเปิดตรงไหนคิดง่าย ๆ ไฟฟ้าเหมือนระบบประปา ไฟฟ้าส่งตามสาย ประปาส่งตามท่อ

“เราผลิตน้ำที่นี่ อยากส่งไปเชียงใหม่ก็ส่งได้ แต่แรงดันจะลดลง เหมือนกัน ถ้าโรงไฟฟ้าผลิตอยู่ต่างจังหวัด อยากส่งมากรุงเทพ ก็มีการสูญเสียเยอะ จึงต้องมีจุดจัมเพิ่มสัญญาณไฟ ดังนั้นโรงไฟฟ้าอยู่ใกล้บริเวณไหนก็ส่งใกล้ ๆ ดีกว่า

“โรงใหม่ของเรา น้ำที่ปล่อยกลับลงไปอุณหภูมิจะเท่ากับที่สูบน้ำมา หรือมากกว่าเดิมนิดหน่อยเท่านั้น”

ในด้านคนทำงานบล็อก ๓ ใช้พนักงานทำงานไม่มากนัก หนึ่งจะมีพนักงานประมาณ ๖ คน อยู่ในห้องคอนโทรลรูม ๕ คน อีกคนเรียกว่า วิศวเตอร์แก๊ส ทำหน้าที่ควบคุมการจ่ายก๊าซธรรมชาติเข้ามาให้ตัวโรงไฟฟ้า แต่สิ่งที่ไม่ต่างจากโรงเทอร์โมลก็คือ ที่นี้ก็ต้องมีการเดินตรวจรอบโรงไฟฟ้าทุก ๆ ๑ ชั่วโมงเช่นเดียวกัน

ด้วยภาระการทำงานที่หนักหนาตลอด ๒๔ ชั่วโมง โรงไฟฟ้างี้เหมือนคนที่ต้องตรวจเช็คสุขภาพบ้าง ซึ่งการตรวจเช็คโรงไฟฟ้านี้ก็เรียกกันว่า ‘โอเวอร์ฮอล’ (Overhaul) และบล็อก ๓ ก็มีการตรวจโอเวอร์ฮอลด้วยเช่นกัน

“ในหนึ่งปีต้องมีโอเวอร์ฮอลสักครั้งหนึ่ง อาจเป็นโอเวอร์ฮอลเล็กประมาณ ๑๐ วัน โดยเราจะนับเป็นชั่วโมง ๘,๐๐๐ ชั่วโมง โอเวอร์ฮอล ๑ ครั้ง ๑๐ วัน หมิ่นหกพันชั่วโมง ก็ตรวจอีกครั้งหนึ่ง พอครั้งที่สามก็จะเป็นโอเวอร์ฮอลใหญ่ จนถึงเมเจอร์โอเวอร์ฮอล รื้อทุกอย่างเลย อาจใช้

เวลาเดือนหนึ่งทีเดียว โดยศูนย์ควบคุมจะเป็นคนแจ้งมาว่าถึงกำหนดเมเจอร์ โอเวอร์ฮอลแล้วหรือยัง และการโอเวอร์ฮอลนี้ก็ต้องดูความพร้อมของไฟฟ้าในระบบด้วยว่า ถ้าโรงเราหยุดไปจะกระทบคนอื่นหรือเปล่า หรือโรงไหนต้องผลิตไฟมาทดแทนบ้าง”

หลังการพูดคุยได้สักระยะ เราย้อนกลับมาถามถึงความรู้สึกของพนักงานกะประจำบล็อก ๓ ว่ารู้สึกอย่างไรต่อการทำงานที่ กฟผ.

“คนไฟฟ้าจะถูกปลูกฝังเลยว่า เราต้องพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ การทำงานหนักของพวกเรา ก็เพื่อความสบายของคนใช้ไฟฟ้าในประเทศ ภาระหน้าที่ที่เราทำ จึงเป็นงานที่มีเกียรติที่น้อยคนนักจะได้ทำ”

ยามเย็นหน้าแท็งค์ฟาร์ม ด้านติดโรงเทอร์โมล มองไปไม่ไกลจากริมฝั่งเจ้าพระยา คือ ลานไถไฟฟ้า ที่บัดนี้ภาพสายส่งไฟฟ้าแรงสูงเป็นเงาดำ ฉาบหลังด้วยแสงสีทองของพระอาทิตย์ที่เริ่มอ่อนแสง จนแปรเปลี่ยนเป็นสีม่วงจางที่ขอบฟ้าด้านทิศตะวันตก

เป็นสัญญาณว่าเวลากำลังจะหมดลงอีกหนึ่งวัน ชวนให้นึกถึงห้องควบคุมที่เพิ่งจากมา งานของใครหลายคนกำลังจะจบลง ในขณะที่ชั่วโมงแห่งการทำงานของเจ้าหน้าที่ไฟฟ้าอีกหลายชีวิตเพิ่งจะเริ่มได้ไม่นาน และเสียงที่ยังก้องอยู่ในหัวว่า “เราทำงาน ๒๔ ชั่วโมงเพื่อบริการประชาชน” ⚡

โรงไฟฟ้าความร้อนร่วมหรือโรงคอมบูไนต์แตกต่างจากโรงไฟฟ้าแบบเทอร์โมล เพราะไม่มีปล่องสูงขาว-แดงอันคุ้นตา แต่โรงไฟฟ้าเช่นนี้แหละ มีความทันสมัยและมีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าที่สูงมาก

ชุมชนสัมพันธ์
สิ่งแวดล้อมสำคัญ

๓

กว่า ๔๐ ปีที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้แห่งนี้ ผ่านพ้นห้วงเวลาร่วมกับผู้คนในหลายชุมชนที่อยู่รายรอบ โรงได้กับชุมชนจึงเปรียบเสมือนเป็นเพื่อนบ้านที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สัมพันธภาพระหว่าง “คนโรงได้” กับเพื่อนบ้านจึงร้อยโยงเข้าหากัน จะว่าไปแล้ว อาจมากกว่าปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ส่งออกไปเสียอีก

หากกล่าวกันตามตรง พื้นที่สวนเก่าที่ถูกปรับเปลี่ยนไปสู่โรงไฟฟ้า อันเต็มไปด้วยเทคโนโลยีแห่งนี้ ก็เปรียบได้กับ “บ้าน” อันแสนมีค่า บ้านที่เป็นมากกว่าอาณาบริเวณซึ่งครอบคลุมบ่งบอกการมี ‘พื้นที่’ ของคนโรงได้

■ ชุมชน ต้องสัมพันธ์

ย้อนเวลากลับไปมองคุณภาพในอดีตเมื่อกว่า ๔๐ ปีที่แล้ว ครั้งเริ่มมีการบุกเบิกปรับพื้นที่สวนมะพร้าวอันบร้อยไร่ ให้กลายเป็นพื้นที่โล่งเพื่อก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังความร้อนทั้ง ๕ ยูนิต อีกทั้งอาคารสำนักงานและอื่น ๆ ยุคนั้นอาจกล่าวได้ว่า การมาถึงของโรงไฟฟ้าแห่งนี้เป็นของ ‘แปลกใหม่’ และในความแปลกใหม่นั้น บางคราวอาจเจอด้วยความ ‘แปลกแยก’ เป็นความรู้สึกในใจว่า “ไม่ใช่พวกเดียวกัน”

คุณสมหมาย โตสำราญ อดีตพนักงานเดินเครื่อง หรือ โอเปอร์เรเตอร์ (Operator) หนึ่งในพนักงานของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ชุดแรก ๆ ซึ่งเข้าทำงานที่นั่นตั้งแต่เป็นลูกจ้าง เล่าว่า

“...ผมมาเมื่อต้นปี ๒๕๑๒ เพิ่งจบวิทยาลัยครูอาชีวะมา ตอนนั้นกำลังก่อสร้าง มาทำงานตั้งแต่ค่าแรงวันละ ๔๐ บาท ข้าวแกงจานละ ๒ บาท สมัยก่อนรอบๆ เป็นสวน ถนนลูกรัง เวลาออกไปต้องใช้ตำรวจนำ เพราะมียิงกันเรื่อย เราอยู่ถึง ๔ ทุ่มนี่ ออกไปต้องให้ตำรวจคุ้มกันออกกฎหมายคุ้มครองไม่ได้หรือสมัยก่อนนะ...”

“...ไม่ค่อยมีร้านอาหาร จะมีร้านป่าพาด ร้านพิ่หวัด ร้านประเสริฐข้างในโรงไฟฟ้าก็มีร้านอาหาร แต่เย็น ๆ ไม่ได้สังสรรค์กันหรือ เพราะต่างคนต่างต้องกลับบ้าน มันอันตราย แท้ก็ยังไม่กล้าเข้ามาเลย...”

บน: คุณชวลิต เพ็ชรแดง
อดีตพนักงานเดินเครื่อง
โรงไฟฟ้า เป็นผู้บุกเบิก
ในสองสถานะ ทั้งสถานะ
พนักงานโรงไฟฟ้าพระนครใต้
และสถานะชาวบ้าน
ในชุมชนบางโปรง
ล่าง: กำนันตาด กรุดภู
อดีตกำนันและผู้อาวุโส
แห่งตำบลบางโปรง

คุณชวลิต เพ็ชรแดง วัย ๖๖ ปี อดีตพนักงานเดินเครื่อง ในทีมเดียวกับคุณสมหมายเล่าเพิ่มเติม เขาเป็นหนึ่งในคนโรงใต้ที่เป็นชาวบางโปรงโดยกำเนิด บ้านก็อยู่หน้าโรงไฟฟ้านั่นเอง

ในช่วงปีแรก ๆ ของโรงใต้ อาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวโรงใต้ กับชาวบ้านรายรอบนั้น เปรียบเหมือนลักษณะ ต่างคนต่างอยู่ สมัยแรก ๆ ทางโรงไฟฟ้าก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ด้านประชาสัมพันธ์ งานชุมชนสัมพันธ์ยิ่งไม่ต้องพูดถึง กิจกรรมที่สมัยนี้เรียกว่า CSR ในยุคนั้นจึงไม่มีใครรู้จัก

ชาวบ้านมักเรียกพนักงานไฟฟ้าว่าพวก ‘เสื้อเทา’ มาจากเครื่องแบบพนักงานหรือชุดช็อปสีเทาของ กฟผ. นั่นเอง

กำนันตาด กรุดภู อดีตกำนันตำบลบางโปรง ที่เกษียณอายุไปหลายปีแล้ว แต่ชาวบ้านยังพอใจที่จะเรียกว่า ‘กำนัน’ ดังเดิม กำนันตาดเล่าถึงการเข้ามาของโรงไฟฟ้าในช่วงแรก ๆ ว่า

“...สำหรับผมมันได้ประโยชน์นะ ไฟก็ง่าย สะดุดังสะดั่งก็ดูเหมือนจะหาง่ายกว่าสมัยก่อน ก็เขามาจ้างไปบ้าง พวกก็มีงานทำ ไปอยู่ยามไปอะไรนี่ แล้วไฟมามันสะดวกอะ ก็ลูกสาวผมนะจะไปเรียนแค่นี้ยังไม่กล้าไป ไม่กล้าเดินไป โทไกล ไปน่กลัวนะ ตอนเย็นในสวนมันมืด ต้องจุดคบจุดอะไร ต้องมีไฟฉาย กลัวมันทั้งนั้นแหละ (หัวเราะ) ทั้งผีทั้งคน...”

ภาพพื้นที่ตำบลบางโปรงตามคำบอกเล่าของกำนันตาดนั้น เป็นภาพจริงที่มีให้เห็นอยู่รายรอบโรงไฟฟ้า ไม่เฉพาะตำบลบางโปรงเท่านั้น หากทุกตำบลในแถบนี้ก็มีสภาพเหมือนกัน

การเข้ามาของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ จึงเป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลวงต่อชุมชนและผู้คนในย่านนี้

“...พูดถึงเรื่องการกินการอยู่ มันก็ดีขึ้นเรื่อยแหละ มีคนมาขาย มีคนซื้อ ไม่ต้องเดินออกไปไกลถึงหัวตะเข้ หัวปะแจ พอตัดถนนแล้วก็รู้สึกว่ามันจะดีขึ้น ไอ้อย่างอื่นไม่ค่อยมีคนจะพูดอะไร มีแต่ว่าขโมยเยอะขึ้น เพราะว่ามันมีของให้เอาใจ (หัวเราะ) พวกไฟฟ้ายังมาจ้างผมเฝ้าเหล็กเลย แต่ก่อนมันไม่มีรั้วอะไรนี่ มีแต่ลวดหนามกันเท่านั้น โรงไฟฟ้ามาก่อนไฟหลวงอีก แล้วถนนก็ตัดทีหลังนะ แรก ๆ เขาเอาของมาทางเรือหมด ก่อนโรงไฟฟ้ามาแถวนี้จุดได้จุดตะเกียงกันทั้งนั้น...”

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของการผลิตกระแสไฟฟ้า ล้วนนำพาให้ผู้คนแทบทุกภาคส่วนมีชีวิตที่ดีขึ้น สะดวกสบายตามครรลองแห่งการดำเนินชีวิตของตน หากแต่การก้าวไปข้างหน้าเพียงอย่างเดียวโดยไม่หันมองรอบข้าง ไม่อาจสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว ความสัมพันธ์กับชาวบ้าน

การตรวจวัดคุณภาพน้ำ
จากแม่น้ำเจ้าพระยา
บริเวณหน้าโรงไฟฟ้าและ
คลองบางโปร้ง จะทำ
การตรวจวัดเป็นระยะ
โดยเจ้าหน้าที่แผนกเคมี
วิเคราะห์ของโรงไฟฟ้า
พระนครใต้ ซึ่งบางครั้ง
ก็มีตัวแทนชาวบ้าน ออกไป
สังเกตการณ์ร่วมด้วย

คุณบุญส่ง พ่อคำทอง
หนึ่งในผู้บุกเบิกโรงใต้
ตั้งแต่ยังใช้ชื่อ โรงจักร
พระนครใต้ “เมื่อเรา
ออกไปแล้ว เราก็กากภูมิถึง
ได้ว่า เรากำจัดที่สุดแล้ว”

กับชุมชนในระยะนั้น จึงเป็นความสัมพันธ์โดย
ธรรมชาติมากกว่าจะถือเป็นภาระหน้าที่

“...สำหรับผมนี่ สนุกกับ บุญส่ง พ่อคำทอง กับ
ประยูร จันทร์เลิศฟ้า ผมเป็นกำนันปี ๑๗ ตอนนั้น
หัวหน้าไฟฟ้าคือ นายชัย ทิพย์จันทร์ โห! ชอบกัน
ผมเข้าไปหาแกที่บ้าน ภรรยาแกเลี้ยงข้าวอยู่เรื่อย...”

กำนันตาด พูดถึงอดีตพนักงานระดับบริหาร
ของโรงใต้ ๒ - ๓ คน ที่แกสนิทสนมมากหน่อย

ตั้งนั้น รั้วของ “โรงใต้” จึงมิได้สูงลิบลัวและหนา
ทึบตัน จนบดบังความเป็นเพื่อนบ้านให้หายสูญ

ในสมัยนั้น อย่าวว่าแต่หน่วยงานของรัฐเลย แม้
กระทั่งชาวบ้าน ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ล้วน
ไม่เคยรับรู้ ไม่เคยได้ยินถึงคำว่า ‘สิ่งแวดล้อม’
กันเลยก็ว่าได้ ด้วยในอดีตนั้น เรื่องเหล่านี้ล้วน
เป็นเรื่องไกลตัวของทุกคน แต่เมื่อมีโรงไฟฟ้า
ขนาดใหญ่โต เข้ามาตั้งประชิดติดชุมชน ถึงที่สุด
ปัญหา ก็เกิดขึ้น

เริ่มจากสวนมะพร้าว ที่ค่อย ๆ บางตาลง
ส่วนหนึ่งเพราะราคาที่ดินซึ่งสูงขึ้น จากการพัฒนา
ถนนหนทางเข้ามายังโรงไฟฟ้า เปิดทางให้โรงงาน
อุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามเข้ามาในย่านปู่เจ้า
สมิงพราย จนกล่าวได้ว่า บริเวณนี้ถือเป็นนิคม
อุตสาหกรรมแรกสุดที่เกิดขึ้นในปริมณฑลของ
กรุงเทพมหานคร

เมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น ชาวบ้านก็เริ่มทยอย
ขายที่ดิน จากสวนชนิดนั้น ไปสวนชนิดนี้ ขณะ
เดียวกัน มะพร้าวที่ยังเหลืออยู่ในสวนบางแห่ง
ก็เริ่มตายลง

“...แต่ก่อนก็เหมือนแถวอัมพวาอย่างนั้นแหละ
ตอนหลังมะพร้าวมันหายไป ตอนโรง ๓ ขึ้นนี้
ก็ไม่เห็นต้นมะพร้าวแล้ว พอมีคนมาหาซื้อที่ดิน
ไปทำโรงงาน ก็พากันขายหมด...”

คุณชวลิต เพ็ชรแดง เล่าถึงการหายไปของสวนมะพร้าวแห่งบางโปรง ที่แม้แต่สวนของเขาเองจนเดี๋ยวนี้ก็ไม่เหลือแล้ว เมื่อที่ดินราคาสูงขึ้นจนทุกคนคิดว่า คุ่มค่ากว่าการขึ้นมะพร้าวเพื่อมาทำน้ำตาล

ส่วนคุณประจวบ อุษขรินทร์ ศิษย์เก่าของโรงได้ที่ผ่านการทำงานที่โรงไฟฟ้าแห่งนี้หลายครั้งหลายสมัย พูดยังถึงปัญหาในกระบวนการผลิตไฟฟ้าช่วงแรก ๆ ว่า

“...การใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิงนี้ เวลาซูทโบเวอร์ที่หนึ่ง (Soot Blower - การเป่าเขม่า) เขม่าก็จะถูกพ่นออกไปทางปล่อง ก็โดนร้องเรียนประจำ ชาวบ้านมาที่โรงได้เลย ๒ หมู่บ้านที่อยู่ติดโรงไฟฟ้านี้แหละ บางโปรง กับบางหัวเสือ เราก็ต้องไปที่วัด ไปชี้แจง ยุคนั้นยังไม่มิงงาน CSR NGO ยังไม่มี ชาวบ้านมองว่า โรงไฟฟ้าเป็นหน่วยงานรัฐ คอยกับชาวบ้านเลยง่าย ช่วยได้เยอะ ชาวบ้านเขาเกรงอกเกรงใจ...”

สองฝั่งปากคลองบางโปรง ในพื้นที่ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ยังคงสมบูรณ์ด้วยป่าจากและพรรณไม้ชายเลนหลายชนิด เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกตามธรรมชาติหลากหลายพันธุ์

คุณฐากร วรรณสมาน
แม้จะเป็นช่างในสายงาน
ก่อสร้าง แต่ได้อาสาช่วย
งานที่แผนกประชาสัมพันธ์
และชุมชนสัมพันธ์ เป็นกำลัง
สำคัญในการทำความเข้าใจ
กับชุมชนรอบโรงไฟฟ้า

เช่นเดียวกับคุณสมบัติ ศานตจิราธิ์ ที่ในสมัยเป็น
หัวหน้าแผนกที่โรงใต้ ก็ต้องพบเจอปัญหาเช่นกัน

“...ตอนนั้นในยุคผมมีเรื่องน้ำร้อนและเรื่อง
ซีเมนต์ แล้วตอนหลังเลยมีการแจ้งชุมชน แจ้ง อบต.
ก่อนว่า เราจะมีการทำอะไร แต่เราจะทำในวัน
หยุดนะ ก็แจ้งเขาก่อน ว่าไม่ได้ทำบ่อยๆ...”

ด้วยเหตุตั้งนี้เอง โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ภายใต้
การบริหารของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จึงใส่ใจ ให้ความสำคัญกับชุมชนที่
อยู่รายรอบ อันส่งผลออกมาเป็นกิจกรรมและการ
ช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ขณะเดียวกัน
ก็มุ่งมั่นค้นคว้า ปรับปรุง และแก้ไขให้ปัญหา
ที่มีอยู่ ทั้งเรื่องเขม่าควัน ซีตะกรัน (Slag) ที่บาง
ฤดูกาลอาจปลิวไปตกในชุมชน และเรื่องเสียงจาก
ปล่อง ซึ่งอาจไม่สามารถขจัดให้หมดไปในทันที
แต่อย่างน้อย สิ่งเหล่านี้ต้องลดลงกว่าเดิม

ปัจจุบัน องค์กรขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะภาครัฐ
หรือ ภาคเอกชน นอกจากจะต้องคำนึงถึงเรื่อง
‘ธรรมาภิบาล’ แล้ว กิจกรรมที่แสดงถึงความ
ตระหนักและร่วมรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate
Social Responsibility - CSR) ก็เป็นสิ่งที่ละเลย
มิได้ หากทว่า โครงการหรือกิจกรรมในประเภท
CSR นี้ ก็เพิ่งจะเริ่มมีในองค์กรต่าง ๆ ไม่นานนี้เอง
หากแต่ในสังคมไทย เรื่องของมิตรจิตมิตรใจ กลับ

เป็นเรื่องพื้นฐานที่สังคมไทยยึดถือปฏิบัติกันมา
นาน ปฏิบัติโดยหาได้คิดว่ามันคือหน้าที่ แต่กระทำ
เพราะสิ่งนั้นคือสิ่งที่ถูกที่ควร เป็นการแสดง
น้ำใจที่ผู้คนในสังคมพึงมีต่อกัน มันเป็นไปได้โดย
ธรรมชาติ มิได้เกิดจากการกำหนดกะเกณฑ์
แต่ประการใด

“...สมัยก่อน ๆ เราก็ทำ แต่ทำโดยไม่คิดว่ามัน
เป็น CSR อย่างถนนเสีย เราก็ออกไปซ่อม ผมเข้า
มาปี ๒๕๒๔ ถนนเป็นหลุม บ่อ นายก็สั่งให้เอาคน
ออกไปปรับระดับ ถนนตั้งแต่ปากซอยเข้ามาเนี่ย ยัง
เป็นชื่อของไฟฟ้าอยู่เลย ไฟถนนนี่โรงใต้จ่ายปีละ
๓๐,๐๐๐ บาท ตั้งแต่ปากทางปุ้เจ้าเข้ามา สาม
แยกที่วิ่งเข้ามา ซอยวัดสวนส้มนั่นแหละ...”

คุณฐากร วรรณสมาน ช่างระดับ ๑๐ กองโยธา
เล่าให้ฟัง แม้จะอยู่ในสายงานเกี่ยวกับการ
ก่อสร้าง แต่ความที่เป็นคนอยู่ที่โรงใต้มานาน
มนุษยสัมพันธ์ดี และชอบพูดชอบคุยกับชาวบ้าน
จึงอาสาเข้ามาช่วยงานที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์และ
ชุมชนสัมพันธ์ เขาจึงทำหน้าที่ประสานกับชาวบ้าน
และชุมชนได้อย่างราบรื่น

ความจริงเรื่องการช่วยเหลือชุมชนช่วยสาธารณะ
เช่นนี้ ชาวโรงใต้ทำกันมาอย่างน้อยตั้งแต่สมัย
คุณบุญส่ง พ่อคำทอง ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่นี้

“...สมัยนั้นรอบ ๆ โรงไฟฟ้านี้ ชุมชนก็ไม่มาก
เท่าไร ตอนหลังนี้มันเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านเขา
เรียกพวกเราว่าพวกสีเทา พวกนี้แหละที่ได้ดี
แต่เราได้อยู่ที่นี้ บางทีไม่พยายามเข้ากับเขา อันนี้
ไม่ได้ เราต้องยอมรับเขา จะไปบอกว่าเราขึ้น
กับสำนักนายก ไม่ได้ขึ้นกับมหาดไทย ทางจังหวัด
ทางนายอำเภอ ตำรวจนี่ ต้องให้เกียรติเขา คนเรา
ถ้ามันเข้าใจกันดี อย่าไปถือเขาถือเรา ตรงนี้ต้อง
เห็นใจเขาด้วย เรามั่นสภาพดีกว่าเขาอยู่แล้วต้อง
พยายามเห็นอกเห็นใจคนอื่นเขาด้วย ต้องพยายาม
ช่วยเหลือเขา น้ำท่วมก็ต้องเอาเครื่องสูบน้ำไปช่วย
หน้าแล้งไม่มีน้ำกิน ก็ต้องขนน้ำไปแจก สะพง

สะพานไม้ที่นี่ เวลาหน้าแล้ง ไฟก็มักจะไหม้ ก็ต้อง
รีบไปฉีดยาไปดับ เพราะเรามีความพร้อมกว่าเขา
ทำแล้วเราได้รับความสบายใจ ได้บุญได้กุศล เมื่อเรา
ออกไปแล้ว เราก็ภาคภูมิใจได้ว่า เราทำดีที่สุดแล้ว
อันที่จริงเรื่อง CSR เราทำกันเพื่อจิตสำนึก ก็เห็นทำ
มาก่อนแล้ว ทำด้วยความจริงใจ มีความเอื้ออาทร
ต่อกัน เห็นอกเห็นใจ ไม่ใช่ยึดอัตตา ตัวกู ของกู ...”

อีกหนึ่งคำบอกเล่าที่สำคัญ มาจาก **คุณวิเชียร
พุ่มอ้อม** ผู้อยู่ที่โรงได้มานาน กระทั่งเกษียณ
อายุที่โรงไฟฟ้าแห่งนี้ในตำแหน่ง ช่างระดับ ๑๑
ฝ่ายบำรุงรักษา

“...ว่ากันตรง ๆ นะ สมัยก่อนชาวบ้านกับเรา
ค่อนข้างสนิทชิดเชื้อนะ การต่อต้านอะไรต่าง ๆ นี้
ก็น้อยกว่าปัจจุบัน เราก็มารู้จักใครต่อใครข้างนอก
ตามสมควร ตามวัดบ้าง ตามโรงเรียนบ้าง ไม่ต้อง
ทำเป็นทางการ เป็นเรื่องราวมากมายถึงขนาด

ปัจจุบัน อย่างตามโรงเรียนนี้ เราก็มองไปเลี้ยงอาหาร
เด็กบ้าง สนับสนุนอุปกรณ์อะไรต่าง ๆ บ้าง พวก
ผู้ใหญ่บ้านก็สนิทสนม สมัยก่อนยังไม่มี อบต.
ทางชาวบ้านเขาจัดงาน เราก็มาร่วมกับเขา...”

เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่าน สังคมเปลี่ยนไป การรับรู้
ข้อมูลข่าวสารกว้างขวางกว่าสมัยก่อน ผู้คนเริ่ม
ตระหนักถึงผลสืบเนื่องจากการพัฒนา ทว่า เป็น
ในอีกมิติหนึ่ง นั่นคือมิติทางสิ่งแวดล้อม และสังคม
คุณครรชิต ลักษณะโกเศศ เล่าถึงเสียงสะท้อนจาก
ชุมชนที่เปลี่ยนไปตามเงื่อนไขเวลาว่า

“...จริง ๆ แล้ว เรื่องชุมชนสัมพันธ์มันเป็นเรื่อง
ธรรมชาติ มันมีโดยธรรมชาติเป็นธรรมดา เหมือน
ทั่ว ๆ ไป ก็กระทบกันบ้าง ช่วยเหลือกันบ้าง กระทั่ง
กระทั่งนี้ เขาหาว่าพวกไฟฟ้าเป็นอภิสิทธิ์ชนบ้าง
ถนนพังทำไมไม่ซ่อมบ้าง อะไรแบบนี้ ส่วนใหญ่ที่
ชาวบ้านบ่น ช่วงแรก ๆ เรื่องไม่ปฏิสัมพันธ์ชุมชน

ภาพชีวิตเด็กชนแออัดของ
ผู้คนในตำบลบางโปรง
ยังสามารถพบเห็นได้ใน
ปัจจุบัน ปากก
ยังคงเป็นแหล่งทรัพยากร
ที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บหา
นำมาใช้ประโยชน์ หรือแปรรูป
เปลี่ยนเป็นเงินทอง เพื่อหา
เลี้ยงครอบครัวได้อยู่

คุณสมบัติ ศานติจารี
จากวิศวกรคนหนุ่มแห่ง
โรงจักรพระนครใต้
ตำแหน่งสุดท้ายในกฟผ.
คือ หัวหน้า การไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ไม่ช่วยเรื่องสาธารณสุขโรค มาช่วงหลัง ๆ เริ่มมีบ่นเรื่องเสียง เรื่องกลิ่น คิวีน...”

ในอีกด้านของเหรียญที่เรียกว่า ‘การพัฒนา’ นั้น อาจคือ สภาพสิ่งแวดล้อมที่ถดถอยลง คุณภาพชีวิต บางสิ่งอย่างในชุมชนอาจมีได้ดีขึ้นกว่าเดิม แต่นั่นคืออุปสรรคของการพัฒนาที่ต้องถูกแก้ไขให้หมดไป คุณสมบัติ ศานติจารี เล่าถึงสมัยเป็นหัวหน้าแผนกที่โรงใต้ ยุคที่สังคมเริ่มตั้งคำถามถึงคำว่า ‘สิ่งแวดล้อม’

“...ช่วงเป็นหัวหน้าแผนกประสิทธิภาพของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ผมอายุประมาณสามสิบ โรงไฟฟ้ามากขึ้น การก่อสร้างยังคงมีอยู่...ชุมชนเริ่มมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น ผมไม่แน่ใจว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมออกปี ๒๕๓๕ หรือเปล่า ชุมชนเขาเริ่มมีสิทธิมีเสียงเรื่องสิ่งแวดล้อมของเขาเอง และพอกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ออกมา ให้สิทธิให้เสียงประชาชนเยอะ กฟผ. ก็ต้องเจอแรงกดดันเยอะเป็นธรรมดา...”

โรงไฟฟ้าพระนครใต้ไม่เพียงแต่ผลิตและส่งจ่ายกระแสไฟฟ้าไปขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนเท่านั้น หากแต่สิ่งทีเรียกว่า ‘ความสัมพันธ์ชุมชน’ ซึ่งเป็นคำใหม่ในยุคนั้น ชาวโรงใต้ก็ให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่หลักของการทำงานแต่ละวัน หน่วยงานใหม่ ๆ เกิดขึ้นพร้อมหน้าทีในการสื่อสาร รวมถึงเข้าไปสัมผัสผูกสัมพันธ์กับผู้คนรอบ ๆ รั้วโรงใต้ในแทบทุกมิติ

ราวปี พ.ศ.๒๕๔๗-๔๘ โรงไฟฟ้าพระนครใต้เริ่มมีการทำงานประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเป็นเรื่องเป็นราว คุณฐากร ควบคุมงาน เล่าที่มาที่ไปว่า

“...ย้อนหลังไปสักสิบกว่าปี ผมจำปีที่เริ่มไม่ได้ สมัยนั้นนายช่างบุญดวง เป็นผู้ช่วยผู้ว่าการผลิตไฟฟ้า ท่านก็ให้ทีมงานนี้ขึ้น เริ่มแรกมีคุณเกษม ธรรมเจริญ จากพนักงานเดินเครื่องมาเป็นหัวหน้าทีม ตอนนั้นแถมเงินเดือนสูงแล้ว เขาเลยให้ลงกลางวัน ไม่ต้องเข้ากะ แต่ตอนนั้นยังไม่มีแผนกประชาสัมพันธ์จริงจัง ก็มีคุณอรัญญา แสนขึ้น หรือพี่น้องแล้วมีคุณกสิพัฒน์ ก็ช่วย ๆ กันทำเรื่อยมา...”

“...แผนกเราตั้งขึ้นมาก็เพื่อสิ่งนี้แหละค่ะ ทำให้ชาวบ้านรู้ว่า เราและเขาต้องอยู่ร่วมกันไปตลอด เป็นเพื่อนบ้านกัน...”

คุณอรัญญา แสนขึ้น หัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์ และชุมชนสัมพันธ์ ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้กล่าว

ทุกครั้ง เมื่อถึงช่วงงานประเพณีสำคัญ หรืองานบุญใหญ่ในชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็งานบุญประเพณีของไทย หรือบุญฝ่ายมอญ ก็ตามแต่ ตำบลที่อยู่แถบชิดรั้วโรงใต้ อย่างเช่น ตำบลบางไทรง และบางด้วน ชาวบ้านจะจัดพิธีสงฆ์พระกัน ตั้งแต่เช้า ลานวัดเนื่องแน่นด้วยผู้คนในท้องถิ่น และตัวแทนจากโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ที่ร่วมกันจัดงานนี้ขึ้นมา บรรยากาศสุขสงบ ซึ่งมีทั้งพิธีสงฆ์

และพิธีบ้าน เช่น การก่พระทราย ตามครรลองของคนพุทธทั้งไทยและมอญ ส่วนช่วงบ่ายก็เป็นความสนุกสนาน สวยงามของขบวนรถบุปผชาติที่มีตัวแทนจากหลายชุมชนจัดมาเข้าร่วม เด็ก ๆ ถือป้ายแต่งตัวสดใสนำขบวน ส่วนบรรณยนต์ที่ตกแต่งสวยงามนั้น มีสาวงามที่เข้าร่วมประกวดเทพีสงกรานต์ นั่งยิ้มอย่างไม่รู้เหนียว สร้างสีสันให้กับงานสงกรานต์เป็นประจำทุกปี

“...เป็นเหมือนลูกหลานไปแล้วค่ะ ระหว่างเรากับผู้เฒ่าผู้แก่ บางคนท่านอยู่มาก่อนมีโรงไฟ้อีกนะ เห็นคนงานและรู้จักผู้บริหารของโรงไฟ้อมาหลายรุ่น...”

จะว่าไปแล้ว การลงพื้นที่ชุมชนของพนักงานโรงไฟฟ้าพระนครใต้นั้น ครอบคลุมการพัฒนาแทบทุกมิติ ได้แก่

- ด้านการศึกษาและเยาวชน
- ด้านประเพณีและวัฒนธรรม
- ด้านการแพทย์และอนามัย
กิจกรรมอาสาสมัคร
- ด้านการประชาสัมพันธ์
- ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบัน โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ได้มีบทบาทในงานด้านการรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility - CSR) แล้ว โดยกิจกรรมด้านนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของแผนกประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ แต่กำลังสำคัญในการดำเนินกิจกรรมซึ่งมีอยู่มากมายนั้น มาจากพนักงานโรงไฟ้อ ที่มักเข้ามาร่วม มาช่วยกิจกรรมในแบบ ‘จิตอาสา’

การปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูปะบบนิเวศดั้งเดิมที่เคยมีอยู่มากมายในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ เป็นกิจกรรมที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้นับสนุนและส่งพนักงานเข้าร่วมกิจกรรมด้วยเสมอมา

กิจกรรมกับเยาวชนและโรงเรียน เป็นเรื่องที่แผนกประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ให้ความสำคัญ นอกจากจะให้ความรู้เรื่องไฟฟ้าและการประหยัดพลังงานแล้ว บางครั้งพี่ ๆ จากโรงไฟฟ้า ก็ต้องทำหน้าที่เป็นติวเตอร์ให้กับน้อง ๆ ไปด้วย

งาน CSR ของโรงได้มีหลายแนว ที่เน้นคือ การทำกิจกรรมเชิงรุก มีแผนประจำปีว่าจะทำอะไร เชิงรุกก็คือ เข้าไปคุย สอบถามว่าจะทำอะไร ในชุมชนบ้าง จับเข้าพูดคุยปากต่อปาก คุยกับครูที่โรงเรียน กับข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้เน้นไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่จะแบ่งเป็นโซน ๆ ไป

งานซ่อมแซมสาธารณูปโภค จะเป็นงานที่ชุมชนร้องขอมาที่โรงได้บ่อย ๆ อาจเพราะภาพลักษณ์ของคน กฟผ. ที่คนทั่วไปมักมองว่าเป็น ‘ช่าง’ ซึ่งแน่นอนว่า ทางโรงได้ก็ตอบสนองได้เสมอ

“...มีอะไรเสียก็ไปซ่อมให้เพราะเรามีช่าง อย่างวัดหลอดไฟเสีย เราไปเปลี่ยนให้อาามัยประตุเสียไปซ่อมให้ในส่วนที่เขาไม่สามารถทำได้ คือในฐานะที่เราเป็นช่าง เดือนหนึ่ง ปีหนึ่งครั้งเดียวเราไปหยอดน้ำมันให้เขาเหมือนเราลงไปคลุกคลีด้วย ครูก็สร้างความคุ้นเคยกับเรา ทำอยู่รอบ ๆ โรงไฟฟ้าไม่ได้ออกไปกว้างมาก เราดูโรงเรียนอยู่ ๙ โรงเรียน วัด ๗ แห่ง ในรัศมี ๓ กิโลเมตร...”

คุณฐากร ผู้ดูเหมือนเชี่ยวชาญการลงพื้นที่มากกว่าใคร ให้ข้อมูลมา

กิจกรรมในรั้วโรงเรียนก็เป็นสิ่งที่ทีมงานประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ให้ความสำคัญมาก เพราะในสังคมไทย โรงเรียนมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน ไม่ต่างจากวัด การทำกิจกรรมกับโรงเรียน ก็เป็นการทำให้พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนมันคงขึ้น ที่ผ่านมามีเด็ก ๆ ที่มีความสนใจในเรื่องของกีฬา จะได้รับการสนับสนุนจากโรงไฟฟ้า พระนครใต้ แต่หน้าที่ในห้องเรียน ก็เป็นความคาดหวังถึงอนาคตของที่นี่ คนโรงได้มองเห็นความสำคัญเช่นนี้ จึงต้องเข้าไปให้การสนับสนุน ทั้งเรื่องของการเพิ่มพูนความรู้ สร้างโอกาสให้เด็ก ๆ ได้มีพื้นที่ทางการศึกษาเพิ่มขึ้น รวมถึงปรับปรุงโรงเรียนตามการร้องขอของหน่วยงานในชุมชน และหมายรวมไปถึงการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาอย่างมิได้ขาด

“เราเข้าไปร่วมมือกับทางโรงเรียนรายรอบค่ะ เข้าไปพบ ไปเจอ และร่วมแก้ไขปัญหากับผู้บริหาร บางทีเงินก็ไม่ได้สำคัญมากไปกว่าการใส่ใจร่วมกัน”

คุณอรัญญา ยังคงเล่าถึงงานหลักของเธอ คุณฐากรเสริมเรื่องกิจกรรมในโรงเรียนว่ามีกระทั้งไปเป็นติวเตอร์ให้เด็ก ๆ

“...สอนหนังสือให้ความรู้เราก็กี่ทำงานแก้ปัญหา ก็มี จะเป็นทุกด้าน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดอยู่อย่างต่อเนื่อง อย่างโรงเรียนขอคนไปสอนภาษาอังกฤษ สอนคณิตศาสตร์ เราก็กี่ไปให้พนักงานที่ไปสอนเป็นจิตอาสา ไม่มีเบี้ยเลี้ยง คำว่าจิตอาสา คือ เราให้ด้วยใจไม่มีผลตอบแทนอะไรเลย...”

มิติเกี่ยวกับเยาวชนนั้น ดูเหมือนจะมีเรื่องให้ต้องคิดและทำความเข้าใจไม่สิ้นสุด แน่ละ การทำงานกับคน กับชาวบ้าน หาใช่เรื่องง่ายแบบทำงานกับเครื่องยนต์กลไก อดีตผู้ว่าการฯ คุณสมบัติ ศานติจารี ซึ่งมีประสบการณ์มาจากโรงไฟฟ้าวังน้อย และมาต่อที่โรงได้ มักพูดเรื่องนี้เป็นกรให้แง่คิดกับน้อง ๆ รุ่นหลังใน กฟผ. เสมอ

“...ชุมชนสัมพันธ์มีความสำคัญ ต้องเน้นเรื่องนี้เน้น CSR นิดหน่อย เราเจอชุมชนที่วังน้อยมาเยอะ เรียนรู้ว่า การคบชาวบ้านต้องมีความจริงใจ... คุยกับชุมชนต้องจริงใจ อย่าเวอร์ไม่คุยและออฟเพอร์ หรือไปคอมมิทมากเกินไป ห้ามพูดเรื่องที่เราไม่แน่ใจโดยเด็ดขาด และอย่ารับปากถ้าเราไม่แน่ใจ เพราะจะกลายเป็นข้อผูกพัน การเลี้ยงอาหารเลี้ยงแบบพอดี ๆ อย่าไปอู้ฟู่ ทำเป็นเห็นเราเป็นคนรวยไม่ได้ แต่ความจริงใจสำคัญที่สุด อะไรได้ ไม่ได้ต้องบอกเขา...”

ไม่เพียงแต่ดูแลสนับสนุนเรื่องการศึกษาและนันทนาการของเยาวชนเท่านั้น แต่เมื่อหันไปมองรอบโรงไฟฟ้า ผู้คนรอบนอกรั้ว ล้วนคือเพื่อนของคนโรงได้ เรื่องการแพทย์และสุขภาพอามัย ทางโรงได้ก็ดูแลและช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการบรรเทา มิได้ขาด

นอกจากกิจกรรมในเรื่องของการ “รณรงค์ด้านยูงลาย” ในแหล่งน้ำต่าง ๆ รายรอบพื้นที่แล้ว ฝ่ายแพทย์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต จะได้รับการประสานงานให้ลงพื้นที่เพื่อคอยดูแลประชาชนรอบโรงไฟฟ้าพระนครใต้เป็นระยะ ๆ “โครงการทันตกรรมเคลื่อนที่” ดูเหมือนจะเป็นที่ที่ต้องการอันดับต้น ๆ ของชาวบ้าน ทีมทันตแพทย์ของฝ่ายการแพทย์ กฟผ. ลงพื้นที่แต่ละครั้งจึงมีผู้คนมาใช้บริการครวละมาก ๆ แน่นอน มิใช่เพียงหน้าที่เท่านั้น ที่ทำให้คุณหมอทั้งหลายต้องลงพื้นที่ทำงานหนักเช่นนี้ หากแต่ความเสียสละอันมากล้นนั่นเอง ทำให้เขาเหล่านั้นทำงานนี้ได้อย่างชื่นบาน

“คนมารอตรวจ รอกการรักษาทุกเพศวัยเลยคะ บางคราวเราก็ยกทีมเข้าไปในวัด ไปตรวจและให้การรักษา ทำฟัน พระภิกษุ สามเณร เป็นทางเลือกอีกทางสำหรับคนที่ไม่สามารถไปพบแพทย์ได้ อย่างว่าเดี๋ยวนี้หาหมอฟันแต่ละครั้งใช้เงินมากนะคะ”

คำว่า ‘จิตอาสา’ ที่หลายคนพยายามพูดถึงคนของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ล้วนเข้าใจและปฏิบัติสิ่งเหล่านี้มาจนเป็นความเคยชิน

เรื่องสุขภาพ ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ต้องการการทำงานที่ ‘เข้าถึง’ ผู้คนทุกระดับ ด้วยหัวใจที่จริงใจ และความจริงใจใส่ใจของคนทำงานจากโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ด้วย

เหตุว่า บ้านจะเป็นบ้านที่เปี่ยมสุขมิได้ หากขาดไว้ซึ่งสายสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านที่แวดล้อม

หลายอย่างก่อเกิดและกลายเป็นสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงผู้คนของโรงใต้เข้ากับชุมชนรายรอบ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีที่มาอันชัดเจน อันเป็นแนวทางที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ รวมไปถึงทุกหน่วยงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยยึดมั่นเป็นแนวทาง

วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพข.) ได้ประชุมและมีมติเห็นชอบในแนวทางและขั้นตอนการจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า” ซึ่งข้อเสนอนี้ ได้ผ่านคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ และสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ได้ขอความร่วมมือจากผู้ว่าราชการจังหวัดใน ๓๙ จังหวัด ซึ่งมีโรงไฟฟ้ากำลังการผลิตตั้งแต่ ๖ เมกะวัตต์ขึ้นไปตั้งอยู่ในระยะรัศมี ๕ กิโลเมตร และมีสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากับ กฟผ. โดยเก็บเงินที่ได้จากการจำหน่ายไฟฟ้าเข้ากองทุนฯ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เช่น การพัฒนาอาชีพ การสนับสนุนด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ดนตรี สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และด้วยมติคณะรัฐมนตรีนี้ จึงมีการดำเนินการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าตามแนวทางที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ ทั่วประเทศรวมทั้งสิ้นจำนวน ๗๕ กองทุน

...นี่เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ทั้งกับ กฟผ. ในฐานะผู้ผลิตพลังงานไฟฟ้า และชุมชนที่อยู่รอบโรงไฟฟ้าทั่วประเทศ

วิถีชีวิตของผู้คนล้วนผูกพันกับพลังงานและกระแสไฟฟ้าอย่างแยกกันไม่ได้ เช่นเดียวกับมิติของการอยู่ร่วมกันระหว่างโรงไฟฟ้าและชุมชน

รายรอบ ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทางใดทางหนึ่งเสมอ แต่การอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกันอย่างปกติสุข มิได้เป็นเพียงแค่เรื่องความใฝ่ฝัน หรือนิยามอันยากจะเป็นไปได้ “กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า” คือต้นธารของโครงการต่างๆ ที่หมายจะส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนในชุมชนกับโรงไฟฟ้า เพื่อมุ่งหน้าสู่การพัฒนาพลังงานและสังคมอันยั่งยืน

เงินทุนจากกองทุนพัฒนาชุมชนฯ ส่งผลออกมาในรูปแบบของการให้การช่วยเหลือและสนับสนุนหลากหลายกิจกรรมในพื้นที่รายรอบโรงไฟฟ้า เหล่านี้ไม่เพียงบ่งบอกว่าสายสัมพันธ์ของโรงไฟฟ้าและชุมชนรอบ ๆ โรงไฟฟ้านั้นไม่เคยขาดห่าง หากแต่เป็นการแสดงถึงการใส่ใจต่อเพื่อนบ้านและสิ่งแวดล้อมอย่างถึงที่สุด

แน่นอนว่า ชุมชนรอบ ๆ โรงไฟฟ้าพระนครได้ย่อมได้รับประโยชน์จากการเกิดขึ้นของกองทุนนี้เช่นกัน คุณฐาภรณ์ ควรสมาน เล่าว่า

“...งบประมาณของแต่ละชุมชนจะไม่เท่ากันตามจำนวนเมกะวัตต์ของโรงไฟฟ้า เมกะวัตต์ละ ๑ สตางค์ ตามกำลังการผลิตจริง ผลิตเท่าไรก็ดูตามมิเตอร์ สิ้นปีก็คูณเงินกัน ที่โรงใต้นี้ก็หลัก ๑๐๐ ล้านต้น ๆ แทะละ คณะกรรมการที่อยู่ในพื้นที่รอบ ๆ ๕ ตำบล เขาเป็นคนดูแล...ส่วนใหญ่เขาไปใช้ เช่น อย่างโรงเรียนวัดบางโปร้งกำลังจะสร้างโรงเรียน เขาก็ขอเข้ามา กองทุนก็จัดให้ แล้วเงินที่จัดให้โรงเรียนไม่พอ ชาวบ้านที่เขาขอโครงการต่าง ๆ ไว้ เขาก็รวบรวมยกให้โรงเรียน บางชุมชนก็ไปซื้อคอมพิวเตอร์ บางชุมชนก็ไปสร้างห้องน้ำสร้างสาธารณประโยชน์ของวัด...”

การเกิดขึ้นของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า มิใช่เป็นการใช้เงินแก้ไขปัญหา แต่คือ การให้ชุมชนได้รับประโยชน์ทางตรง จากการที่โรงไฟฟ้าเลือกบ้านของเขาเป็นสถานที่ตั้ง ได้มีส่วนร่วมในผลพวงแห่งการพัฒนาอย่างสัมผัสได้

มิใช่จะมีแต่ภาคอุตสาหกรรมเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากการสร้างโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ โรงแล้วโรงเล่า เพราะแม้จะมีโรงงานมากมาย อยู่ตลอดเส้นทางถนนปู้เจ้าสมิงพราย แต่โรงงานเหล่านั้นไม่สามารถมาเกี่ยวข้องกับเงินกองทุนนี้ได้

“...ชุมชนที่มีโรงไฟฟ้าอยู่ ชุมชนต้องใหญ่ตัวหาก็เยอะ อย่างที่แม่เกาะตัวห่าน้อย เพราะชุมชนใกล้โรงไฟฟ้ามีน้อย ที่นี้ชุมชนใหญ่ แต่โรงงานไม่เกี่ยว เราให้ภาคประชาชนเข้ามาเล่น เข้ามาใช้เงินนี้ไปพัฒนาท้องถิ่นตัวเอง เอาไปพัฒนาไฟฟ้าประปา เราอาจไม่เชื่อกันว่า บางพื้นที่ในนี้ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ น้ำประปาเข้าไม่ถึง เพราะมีปัญหาเรื่องที่ดินที่ทางเดินท่อประปาเข้าไป เจ้าของที่ไม่ยอม...”

การอบรม ‘บักสืบสายน้ำ’ เป็นกิจกรรมที่ชักนำให้เด็ก ๆ รู้จักรบบนิเวศในแหล่งน้ำรอบบ้านและชุมชนของตัวเอง และเด็ก ๆ ยังได้สนุกสนานกับการค้นหาสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ในแหล่งน้ำที่พวกเขาไม่เคยสังเกตมาก่อน

■ สิ่งแวดล้อม ต้องรักษา

“ที่นี่เราใช้น้ำที่บำบัดแล้วมารดต้นไม้ นะ”

เจ้าหน้าที่ดูแลสวนคนหนึ่งบอกมา ตามปกติ ยามเย็นบรรยากาศทั่วไปของโรงใต้จะนิ่งเงียบ เจ้าหน้าที่ออกมารดน้ำต้นไม้บ้าง บางคนวิ่งออก กำลังกายไปตามถนนภายในโรงใต้ หากเป็นสอง สามปีก่อน ที่สนามฟุตบอลจะมีเด็ก ๆ จากชุมชน บางโปรง มาซ้อมฟุตบอลอยู่ที่สนามของโรงไฟฟ้า พระนครใต้ ทว่าช่วงนี้กำลังก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ ทำให้พื้นที่สนามบอลถูกใช้เป็นที่วางวัสดุสำหรับ ก่อสร้างจำนวนมาก จึงต้องงดใช้ไปโดยปริยาย

อีกด้านหนึ่งของสนามฟุตบอลไม่ไกลนัก ม่านน้ำตกจากหอหล่อเย็น (Cooling Tower) ของ โรงไฟฟ้าคอมไบน์ บล็อก ๒ ยังไหลแรง เพื่อ ระบายความร้อนจากน้ำที่ดึงมาใช้ในกระบวนการ ผลิตไฟฟ้าก่อนนำกลับไปใช้ใหม่

ภาพโรงไฟฟ้าที่แท้จริง อาจต่างไปจากใน จินตนาการของคนภายนอกที่ไม่เคยเข้ามาเยี่ยมชม ไม่เคยสัมผัสโรงไฟฟ้ามาก่อน ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าว่า คงเต็มไปด้วยปล่องไฟที่พ่นควันดำ เครื่องจักรส่งเสียงคำรามทั้งวันทั้งคืน น้ำร้อนและ น้ำเสียที่ปล่อยลงแม่น้ำลำคลอง แคมป์ยังต้องระวัง เรื่องไฟฟ้าดูดแทบทุกฝีก้าว เรียกได้ว่าเป็นพื้นที่ “เรด โซน” อันตรายเต็มพิกัด

...ทว่าภาพจริงหาได้เป็นเช่นนั้น

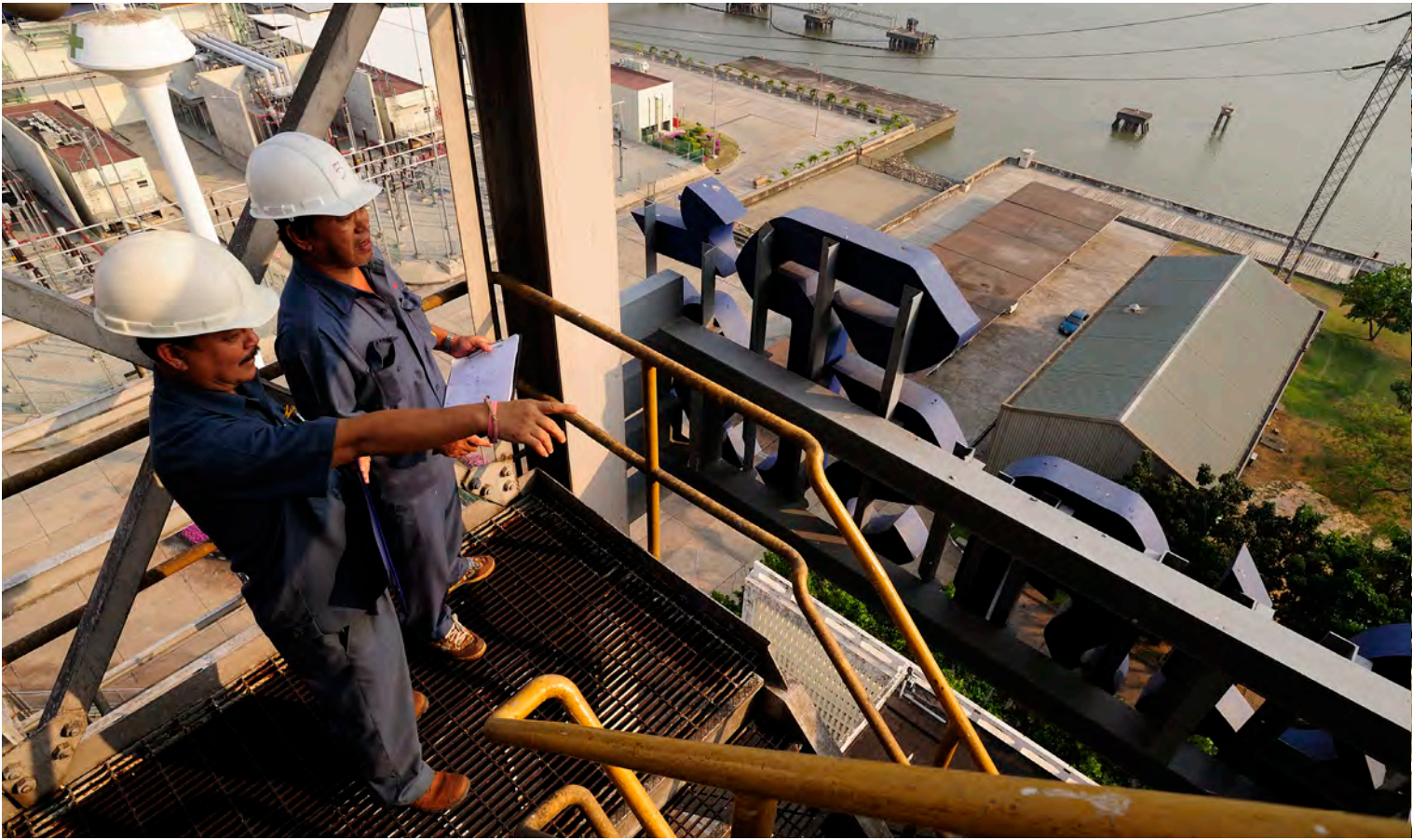
หากมองจากมุมสูง พื้นที่ใจกลางอาณาบริเวณ ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ก็คือสนามฟุตบอลเดิม และมีส่วนของอาคารสำนักงาน ออฟฟิศของ เจ้าหน้าที่แผนกอื่น ๆ เช่น แผนกพัสดุ แผนก ซ่อมบำรุง โรงอาหาร สนามเทนนิส ลานจอดรถ และลานจอดเฮลิคอปเตอร์อยู่อีกด้านหนึ่ง

มองไปรอบด้าน สิ่งหนึ่งที่สังเกตเห็นและทำให้ รู้สึกว่าโรงไฟฟ้าสดชื่น ไม่มีภาพของความอันตราย และมลพิษก็คือ ต้นไม้น้อยใหญ่ที่กำลังทยอยโตให้

ทีมงานจากโรงใต้ กำลัง สอนนักเรียนให้รดน้ำ อีเอ็มบอล (EM Ball) และน้ำ EM ซึ่งเป็นเชื้อ จุลินทรีย์ใช้งานเพื่อ บำบัดน้ำเสียในชุมชน

ร่วมแจกจ่ายอยู่ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ รวมถึงสายลมจากแม่น้ำที่พัดเย็นตลอดเวลา

ด้วยความที่มีอาณาบริเวณกว้างขวางหลายร้อยไร่ และอยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา นับว่าเป็นข้อดีที่ทำให้โรงไฟฟ้าพระนครใต้สามารถจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้าง และลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดกับชุมชนได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากเสียงรบกวนจากกระบวนการผลิตจะไม่ได้ดังมาก เมื่อเทียบกับโรงงานอื่น ๆ ในเขตเดียวกัน เพราะอย่างที่รู้กันดีว่า ย่านปู้เจ้าสมิงพรายที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ตั้งอยู่นั้น เต็มไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นเขตอุตสาหกรรมแห่งแรกของจังหวัดสมุทรปราการทีเดียว

ปัจจุบันโรงไฟฟ้าทุกแห่งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีการจัดการ

สิ่งแวดล้อมอย่างดี ด้วยการนำระบบบริหารจัดการไอเอสโอ ๑๔๐๐๑, ไอเอสโอ ๙๐๐๑ รวมไปถึงมาตรฐาน มอก. ๑๘๐๐๑ มาใช้

ระบบ “ไอเอสโอ ๑๔๐๐๑” เป็นการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งโรงไฟฟ้าพระนครใต้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๑ เพื่อวางแผนแก้ไขจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาฝุ่นที่มาจากโรงไฟฟ้า ปัญหาน้ำเสียจากกระบวนการผลิต ปัญหาเรื่องเสียง การระบายน้ำร้อนจากระบบหล่อเย็น รวมถึงมีการส่งเสริม อบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่พนักงานและเจ้าหน้าที่เดินเครื่องโรงไฟฟ้า

โรงไฟฟ้าพระนครใต้ผ่านการประเมิน และได้ใบรับรองมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม ไอเอสโอ ๑๔๐๐๑ จากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (สสท.) เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๔ และมีการตรวจประเมินภายใน (Internal Audit) ปีละ

๑ ครั้ง โดยสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (สรอ.) จะเป็นผู้ทำการประเมินเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมแล้ว โรงไฟฟ้าพระนครใต้ยังผ่านการรับรองระบบบริหารงานคุณภาพมาตรฐานสากล ไอเอสโอ ๙๐๐๑ : ๒๐๐๐ ในเรื่อง “การผลิตกระแสไฟฟ้าโดยเครื่องกังหันก๊าซและเครื่องกังหันไอน้ำ” (Electric Power Generation by Gas Turbine and Steam Turbine) เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ซึ่งช่วยรับรองประสิทธิภาพในการทำงานของ โรงไฟฟ้า ว่ามีการวางแผนบริหารจัดการใน กระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและ สามารถตรวจสอบได้ ถือเป็นโรงไฟฟ้าแห่งแรก ของ กฟผ. ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานนี้ นอกจากนี้ เพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ และพนักงานภายในโรงไฟฟ้าทุกคน โรงไฟฟ้า

พระนครใต้จึงนำระบบการจัดการอาชีวอนามัย และความปลอดภัย (มอก.๑๘๐๐๑) มาใช้ เพื่อสร้างความมั่นใจในระหว่างการทำงาน ทั้งต่อชีวิต พนักงาน และทรัพย์สินขององค์กร ลดค่าใช้จ่าย ในการรักษาพยาบาลของผู้ปฏิบัติงาน และยัง ลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุ จนได้รับการรับรอง จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ในขอบข่ายของการผลิตกระแสไฟฟ้า ในปี พ.ศ.๒๕๕๖

โรงไฟฟ้าพระนครใต้ จึงนับเป็นโรงไฟฟ้า แห่งแรกในกลุ่มโรงไฟฟ้าภาคกลางของ กฟผ. ที่ผ่านการรับรองการนำระบบบริหารมาตรฐาน สากลมาใช้ทั้ง ๓ ระบบ และต้องยอมรับว่า การนำระบบมาตรฐานต่าง ๆ มาใช้ ล้วนเป็นผลดี ต่อการบริหารจัดการโรงไฟฟ้า โดยเฉพาะ “ปัญหา สิ่งแวดล้อม” ได้ดีขึ้น เพราะหากจะกล่าวกัน

ISO (International Organization for Standardization) เป็นเสมือนบรรทัดฐาน ในการชีวิตระบบบริหาร คุณภาพของงาน และระบบ จัดการสิ่งแวดล้อม ที่เป็น มาตรฐานเดียวกันทั่วโลก และกว่าจะได้มาซึ่ง การรับรองมาตรฐาน ISO แบบต่างๆ นั้น หมายถึง การทำงานที่เคร่งครัด ชัดเจน โปร่งใส ตามข้อ ตกลงอันเป็นสากล โดย ผ่านการประเมินจาก สถาบันรับรองมาตรฐาน ไอเอสโอ (สรอ.) และโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ก็ได้รับการรับรอง ISO มาหลายประเภทแล้วเช่นกัน

ตรง ๆ กระบวนการผลิตไฟฟ้านั้นยังคงอาจก่อมลภาวะหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคมได้ในระดับหนึ่ง

แต่เมื่อความต้องการใช้ไฟฟ้ายังคงมีอยู่อย่างไม่จำกัด จึงเป็นหน้าที่ของ กฟผ. ที่จะต้องพยายามหาวิธีผลิตไฟฟ้าซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด แต่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

“เวลามีปัญหาหรือเรียนเรื่องมลภาวะ โรงไฟฟ้าก็คือจำเลยตัวอย่างนั้นแหละ”

“ในที่ประชุมไตรภาคี ชาวบ้านบอกเองเลยนะว่าผู้แบกแบนี้มาจากโรงงาน ไม่ใช่โรงไฟฟ้า”

เวลาเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่นละออง ถ้าไปตกลงยังอาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน หน่วยงานที่จะถูกร้องเรียนเป็นอันดับแรกก็คือโรงไฟฟ้า หากแต่ความพยายามในการทำงานอย่างโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล ทำความเข้าใจ และการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ก็ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ จนบางครั้ง ถึงกับเป็นปากเป็นเสียงให้โรงไฟฟ้าด้วยเช่นกัน

เมื่อความรู้ ความเข้าใจมีจำกัด ความหวาดระแวงและความกลัวย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา เช่นเดียวกับชุมชนรอบ ๆ โรงไฟฟ้า ปัญหาที่คนส่วนใหญ่วิตกกังวลคือ อากาศ

เป็นที่รู้กันดีว่า ขั้นตอนในการผลิตไฟฟ้า จะมีกระบวนการเผาไหม้เชื้อเพลิง ทำให้เกิดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ก๊าซในกลุ่มไนโตรเจนออกไซด์ (NO / NO₂) และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (Particle Matter - PM) มากบ้างน้อยบ้างตามชนิดของเชื้อเพลิงที่นำมาใช้ ซึ่งไม่ต่างจากโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไป

แต่หลังจากกรณีมีก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์แพร่กระจายในช่วงฤดูหนาวที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว โรงไฟฟ้าทุกแห่งของ กฟผ. จึงยิ่งเพิ่มความเข้มข้นในการควบคุมมลภาวะมากขึ้นไปอีก มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัด และการ

ควบคุมกระบวนการผลิต รวมถึงมาตรการจากภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทเป็นหัวเรือใหญ่ในการควบคุมมลภาวะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเชื้อเพลิงที่ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า

ดังเช่น มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๓๗ ให้มีการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ อันเกิดจากการใช้น้ำมันเตาในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรม และโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่ โดยกำหนดคุณภาพน้ำมันเตาที่จำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ ให้ใช้น้ำมันเตาชนิดที่ ๑ - ๔ ซึ่งมีกำมะถัน (ซัลเฟอร์) ไม่เกินร้อยละ ๒ และชนิดที่ ๕ มีกำมะถัน ไม่เกินร้อยละ ๐.๕ ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๗

ปัจจุบัน แม้โรงไฟฟ้าพลังความร้อนจะใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงหลักแล้วก็ตาม หากก็ยังมีบางช่วงที่อาจมีการซ่อมบำรุงท่อส่งก๊าซ และถ้าประจวบกับประเทศเมียนมาไม่สามารถส่งก๊าซได้ทัน หากไม่มีน้ำมันเตาสารองไว้ การผลิตไฟฟ้าป้อนสู่ระบบก็อาจเกิดปัญหาได้ แต่การใช้น้ำมันเตาเป็นเชื้อเพลิงก็ต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่ กฟผ. กำหนด เป็นน้ำมันกลั่นพิเศษจากโรงกลั่นบางจาก โดย ปตท.จะเป็นคนจัดหามาให้ เพื่อเป็นเชื้อเพลิงสำรอง ดังนั้นเวลาเรื่อน้ำมันมาส่งครั้งหนึ่ง ๆ จึงต้องลงน้ำมันให้เต็มที ครั้งละเกือบ ๔ ล้านลิตร

ส่วนโรงไฟฟ้าความร้อนร่วมหรือโรงคอมไบน์ แม้จะไม่มีปัญหาเรื่องก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ แต่ก็มี ไนโตรเจนออกไซด์ (NO) หรือ **“น็อกซ์”** ออกมา จึงทำการออกแบบเตาเผาเชื้อเพลิงให้ลดน็อกซ์ลงอยู่ในระดับต่ำ และนำก๊าซที่เหลือมาเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าด้วยเครื่องกังหันไอน้ำต่อ

หากเป็นช่วงที่ความต้องการใช้ไฟฟ้าสูง เช่นในเดือนเมษายน ซึ่งโรงไฟฟ้าต่าง ๆ ต้องเพิ่มกำลังการผลิตมากขึ้น จะต้องทำการฉีดละอองน้ำเข้าไปใน

ห้องเผาไหม้เชื้อเพลิง ลดอุณหภูมิให้อยู่ในระดับต่ำ เพื่อไม่ให้เกิดน็อกซ์ เป็นการช่วยลดมลภาวะ อีกทางหนึ่ง และหากเป็นฤดูหนาวซึ่งมีความกดอากาศสูงแผ่ลงมา ความร้อนจากเมือง รวมทั้ง ฝุ่นละออง คิวไฟต่าง ๆ จะไม่สามารถลอยขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศด้านบนได้ โดยเฉพาะในช่วงเช้าและเย็น โรงไฟฟ้านี้ก็มีแผนการจะลดโหลดกำลังการผลิตลง

เทคนิควิธีการต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกเขียนไว้เป็น Work Instruction (WI) อย่างชัดเจนในการ

เดินเครื่องโรงไฟฟ้า เพื่อป้องกันมลภาวะทางอากาศ น้ำ และดิน ให้เป็นไปตามมาตรฐาน ISO ๙๐๐๑ : ๒๐๐๐ ที่โรงไฟฟ้านำมาใช้นั่นเอง

เรื่องเสียง ก็เป็นอีกเรื่องที่โรงไฟฟ้าหลาย ๆ แห่ง มักถูกร้องเรียน แม้ว่าโรงไฟฟ้าพระนครใต้ มีข้อดีคือมีอาณาเขตกว้างขวาง แต่ก็ยังอยู่ใกล้เขตชุมชน ทั้งชุมชนบางโปรง บางฝ้าย บางหัวเสือ และยังมีพื้นที่ซึ่งติดกับวัด และโรงเรียน การป้องกันเสียงดังที่อาจเกิดจากกระบวนการผลิตไฟฟ้า และส่งผลกระทบต่อชาวบ้านรอบโรงไฟฟ้า จึงเป็นอีกเรื่อง

หนึ่งที่โรงไฟฟ้าให้ความสำคัญ โดยตามมาตรฐานความปลอดภัยกำหนดให้โรงไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรมมีเสียงดังรบกวนต่อชุมชนได้ไม่เกิน ๑๐ เดซิเบล

การสร้างกำแพงเสียงในทุกจุดที่อาจส่งผลกระทบต่อ เช่น บริเวณพัสดุระบายความร้อน หม้อแรงดันไอน้ำ หรือเครื่องกำเนิดไฟฟ้า จึงเป็นวิธีการเบื้องต้นที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ตระหนักถึง แม้แต่โรงเทอร์โมลที่ถอดออกจากระบบไปแล้ว ก่อนหน้านี้ก็ติดตั้งระบบป้องกันเสียง เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่พนักงาน และความสบายใจของคนในชุมชนด้วย แม้ว่าจะใช้เพียงช่วงเวลาไม่นานก็ตาม

นอกจากติดตั้งกำแพงป้องกันเสียงดังแล้ว การสร้างฉนวนเป็นกำแพงกันเสียงแบบธรรมชาติด้วยการปลูกต้นไม้รอบรั้วโรงไฟฟ้า ก็เป็นวิธีการที่ได้ประโยชน์หลายทาง และไม่เพียงแต่การปลูกต้นไม้ในโรงไฟฟ้าเท่านั้น ยังมีการสอบถามชาวบ้านที่อยู่ติดรั้วโรงไฟฟ้าด้วยว่า ต้องการให้โรงไฟฟ้าปลูกต้นไม้ นอกจากจะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านรอบ ๆ โรงไฟฟ้าแล้ว ยังเป็นการสร้างความร่มรื่นในชุมชนของชาวบ้านเองด้วย

แต่นอกจากเสียงจากกระบวนการผลิตแล้ว บางครั้งบางเวลาโรงไฟฟ้าอาจต้องทำการทดสอบระบบ หรือ Blow out ซึ่งอาจทำให้เกิดเสียงดังจนอาจรบกวนชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ดังนั้นทุกครั้งที่มีฝ่ายเดินเครื่องของโรงไฟฟ้าจะทำการทดสอบระบบ จึงต้องแจ้งแผนประชาสัมพันธ์ของโรงไฟฟ้าก่อน เพื่อประกาศให้ชุมชนได้รับทราบล่วงหน้า โดยผ่านทางเสียงตามสาย ผู้นำหมู่บ้าน รวมถึงใช้รถของโรงไฟฟ้าออกไปประกาศให้ชุมชนรับรู้ล่วงหน้าก่อน ๑ - ๒ วัน

ปัจจุบันทุกโรงไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จะมีการจัดตั้ง **คณะกรรมการ**

ร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน' ซึ่งประกอบด้วยการทำงานของคณะบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจาก ๓ ฝ่าย ได้แก่ จากส่วนราชการในพื้นที่, จากชุมชน และโรงไฟฟ้า

หน้าที่หลักของคณะกรรมการร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน โรงไฟฟ้าพระนครใต้ คือ ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า ไม่ให้มีผลกระทบต่อชุมชน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม และสังคม และมีหน้าที่ให้คำแนะนำ แนวทางปฏิบัติ เพื่อป้องกัน หรือลดผลกระทบจากกระบวนการผลิตไฟฟ้า ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้สามารถเรียกร้องให้โรงไฟฟ้าหยุดผลิตไฟฟ้าได้ในกรณีที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จนกว่าโรงไฟฟ้าจะแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นให้คลี่คลายหรือหมดไป

การดำเนินงานของคณะกรรมการชุดนี้ จึงช่วยให้การตรวจสอบโรงไฟฟ้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น และทราบถึงผลกระทบที่เกิดกับชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งทำให้โรงไฟฟ้าและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน

ระบบหล่อเย็น (Cooling System) เป็นระบบสำคัญของโรงไฟฟ้าแทบทุกประเภท ยกเว้นไฟฟ้าพลังน้ำ เท่านั้น ระบบนี้ประกอบด้วย เครื่องควบแน่น (Condenser) และหอหล่อเย็น (Cooling Tower) ไอน้ำที่ร้อนจากกังหันไอน้ำ จะถูกควบแน่นให้เป็นน้ำ แล้วส่งไปลดอุณหภูมิที่หอหล่อเย็น ดังนั้น การตรวจตราระบบนี้ จึงต้องทำอย่างเคร่งครัดเป็นประจำ

เฉกเช่นเดียวกับเหรียญ ที่ย่อมมีสองด้านเสมอ การผลิตพลังงานไฟฟ้าเพื่อพัฒนาบ้านเมือง สร้างความสุขให้แก่ชาวไทยตลอดเวลายาวนานกว่า ๕๐ ปีของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ นั้น หลายขั้นตอนของกระบวนการผลิตอาจส่งผลอันไม่พึงประสงค์บ้างไม่มากก็น้อย ทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน แต่ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และความรู้สึกร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โรงไฟฟ้าพระนครใต้ จึงมีหลากหลายโครงการที่ช่วยป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม และสานกระชับความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านในชุมชนกับคนโรงไฟฟ้า กิจกรรมเหล่านี้ ล้วนทำอย่างต่อเนื่อง กระชับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงไฟฟ้าให้แน่นแฟ้นมั่นคง

อาจเพราะระหว่างการก่อสร้างของกระแสไฟ ในแต่ละวันนั้น มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เชื่อมโยงกระบวนการเหล่านี้เข้าหากัน หากแต่เพียงเรื่องของเทคโนโลยี หรือเงินทุนต่าง ๆ ที่ไหลเวียนอยู่ และใช้เพียงแต่เรื่องของการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมหรือความเป็นเมืองที่ทันสมัย

ทว่า ในการเกิดขึ้นของกระแสไฟฟ้าทุก ๆ หน่วยนั้น ส่งผลสะท้อนออกมาเป็นวงกว้างหลากหลายมิติ เช่นเดียวกับที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้พยายามสร้างสมดุลตลอดมา

สมดุลระหว่างหน้าที่ในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้แก่สังคม และบทบาทในการรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกโรงไฟฟ้า

และสมดุลระหว่าง ‘คนในรั้ว’ ของโรงไฟฟ้ากับ ‘คนนอกรั้ว’ ที่อยู่ในชุมชนให้กลมกลืนเป็นสีเดียวกัน เพราะทั้งหมดอาจมองได้เพียงประเด็นเดียว เป็นประเด็นอันยิ่งใหญ่ ที่ทุกคนเฝ้าเพียรสร้างให้เกิดขึ้น เป็นเรื่องของความสุข อบอุ่น และยั่งยืนยาวนานในอนาคต

ประเด็นที่ว่านั้น คือ...เราต่างล้วนมีลมหายใจ เคลื่อนไหวอยู่ริมแม่น้ำสายเดียวกัน มีบ้านที่ครอคลุมอยู่ด้วยแผ่นดินฟ้าดินเดียวกัน

...และนี่เป็นบ้านของเราทุกคน 🌩

อําลาเพื่อเดินหน้าต่อ

ทุกบ้านเมืองย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เฉกเช่นผืนแผ่นดิน
๑ ตำบลบางโปรง จากสวนมะพร้าวกว้างไกลสุดสายตา เมื่อโรงจักร
พระนครใต้ได้ตั้งขึ้นที่นี่ ความเจริญเริ่มไหลบ่าตามถนนที่สร้าง
ต่อมาจากวัดสวนส้ม สวนมะพร้าวเริ่มห่างหายกลายเป็นบ้านเรือน
ชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรม แม้กระนั้น การเกิดขึ้นของโรงจักร
พระนครใต้ กระทั่งกลายเป็นโรงไฟฟ้าพระนครใต้ในปัจจุบัน ก็ปฏิเสธ
ไม่ได้ว่า นี่เป็นหนึ่งในภาพลักษณ์ของตำบลนี้ไปแล้ว ในความทรงจำ
ของผู้คนหลายร้อยหลายพันชีวิต ที่เคยเกี่ยวข้องดำรงอยู่ในพื้นที่
๒๑๖ ไร่ ของ ‘โรงใต้’ บางคนจากไป ผู้มาใหม่เข้ามา

เรื่องราวของคนสร้างไฟในชุดสีเทาแห่งโรงจักรพระนครใต้ จึงแยกกัน
ไม่ออก จากความเปลี่ยนแปลงและเติบโตของชีวิตอื่น ๆ ในตำบลบางโปรง
กระทั่งปัจจุบันเมื่อการปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งรูปแบบการปกครอง
ที่เรียกว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล” (อบต.) เกิดขึ้น ตราสัญลักษณ์
ของ อบต.บางโปรงก็ยังเป็นรูป ต้นมะพร้าวและต้นจาก ประกอบกับสายน้ำ
และโรงไฟฟ้า โดยมีคำอธิบายว่า โรงไฟฟ้า หมายถึง

“การพัฒนาความรู้ด้านวิชาการสำหรับการศึกษา ทั้งในระบบและ
นอกระบบ ให้แก่ชุมชน ให้มีความทันสมัย การส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชน
มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อ
การดำเนินชีวิตของประชาชนในอนาคต จึงเปรียบได้กับโรงไฟฟ้าพระนครใต้
ที่ปัจจุบันเป็นโรงไฟฟ้าได้ใช้แก๊สเป็นพลังงานสะอาด และใช้เทคโนโลยีที่
ทันสมัยด้านคอมพิวเตอร์เข้ามาควบคุมการทำงานของระบบการผลิต”

สำหรับตำบลบางโปรง แม้วันนี้สวนมะพร้าวและป่าจาก อาจหายไป
จากพื้นที่มากแล้ว หากแต่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ที่หยดยืนเคียงข้างสายน้ำ
เจ้าพระยา เป็นภาพลักษณ์ของตำบลที่ยังคงอยู่จนวันนี้ และจะต่อไปในวัน
ข้างหน้าอีกเนิ่นนาน

๔๖ ปีแห่งความภูมิใจของชาวโรงใต้ ที่ผลิตไฟฟ้าเสริมความมั่นคงใน
ระบบ รับผิดชอบต่อคนไทยมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน จาก
โรงไฟฟ้าพลังความร้อน หรือ โรงเทอร์โมล ทั้ง ๕ โรง ขยายเพิ่มมาด้วย
โรงไฟฟ้าระบบความร้อนร่วม หรือโรงคอมไบน์อีก ๓ โรง ยามนี้ จึงถึงเวลา
เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้ง

บางคนมักกล่าวว่า งานเลี้ยงย่อมมีวันเลิกลา โรงไฟฟ้าก็เช่นกัน หลังจากที่รับใช้สังคมไทยมายาวนานกว่า ๔ ทศวรรษ โรงไฟฟ้าพลังความร้อนหรือโรงเทอร์โมล ยูนิทที่ ๑ - ๕ ก็ได้ถูกปลดออกจากระบบหมดลีน ในต้นปี พ.ศ.๒๕๖๑ ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาร้อนหนาวอันยาวนานนี้ คนทำงานในโรงได้ยังมีเรื่องราวความประทับใจต่อโรงไฟฟ้าของเขาด้วยเช่นกัน

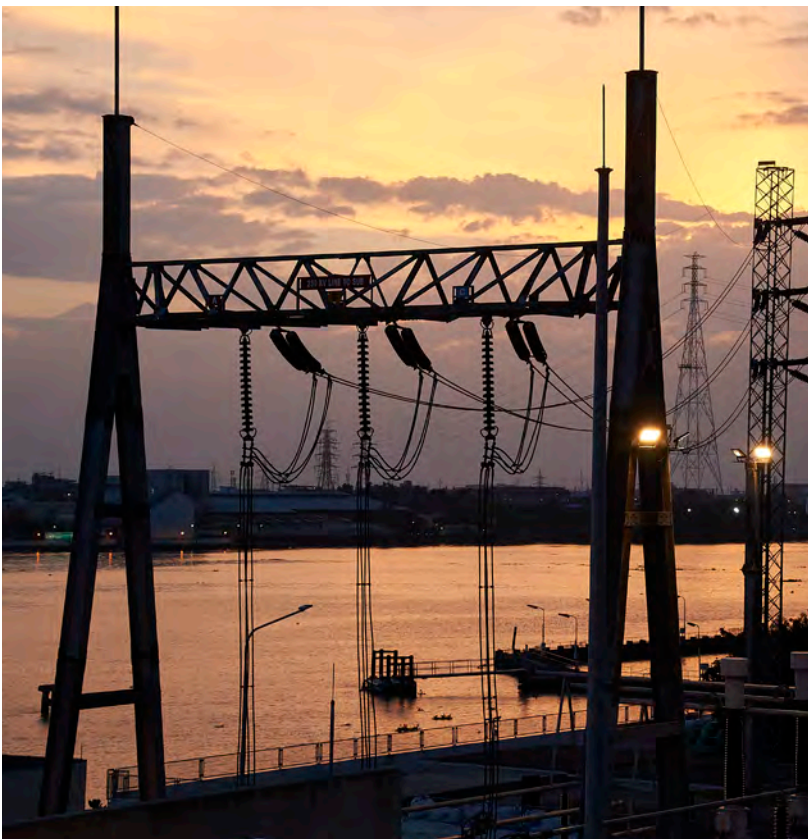
“...โรงไฟฟ้าก็เหมือนคนทำงานราชการ เราเกษียณอายุงานตอนอายุ ๖๐ แต่โรงไฟฟ้าเกษียณตอนอายุ ๓๐ ปี เท่านั้นเอง...”

ในขณะที่โรงเทอร์โมลทั้ง ๕ โรงหยุดเดินเครื่องไปแล้ว พื้นที่อีกส่วนหนึ่งของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ก็กำลังก่อสร้างโครงการใหม่ขึ้นมา นั่นคือ โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๑

“...ทราบจากน้อง ๆ ว่ากำลังจะรื้อโรงใต้ โรงพลังไอน้ำทั้ง ๕ ยูนิท และตึกที่ทำการ ก็ธรรมดาแหละ เราเคยอยู่ ตั้งแต่ปี ๑๕ ตึกนั้นนะ ก็ตกใจ ไม่รู้ทำไงก็แล้วแต่ยุค มันจำเป็นต้องใช้พื้นที่ในอนาคต ตึกที่ทำการหลังนี้สวยมาก หันหน้าไปทางแม่น้ำ และมิน้ำพุด้วย ทราบว่าได้รางวัลการออกแบบจากต่างประเทศ กระทั่งโรงรถก็เหมือนกัน ฝรั่งออกแบบใหญ่โตแบบอเมริกันสไตล์ ใหญ่โต แข็งแรง ตึกนี้ถือว่าสวยมากใช้หินเล็ก ๆ มาเรียง ฝีมือมาก ผมอยู่ที่นี้ตั้งแต่วันแรก อยู่ชั้น ๓ มีห้องเล็ก ๆ อยู่ผมก็อยากให้อนุรักษ์ไว้ ก็แล้วแต่นะ แล้วแต่ความจำเป็น...”

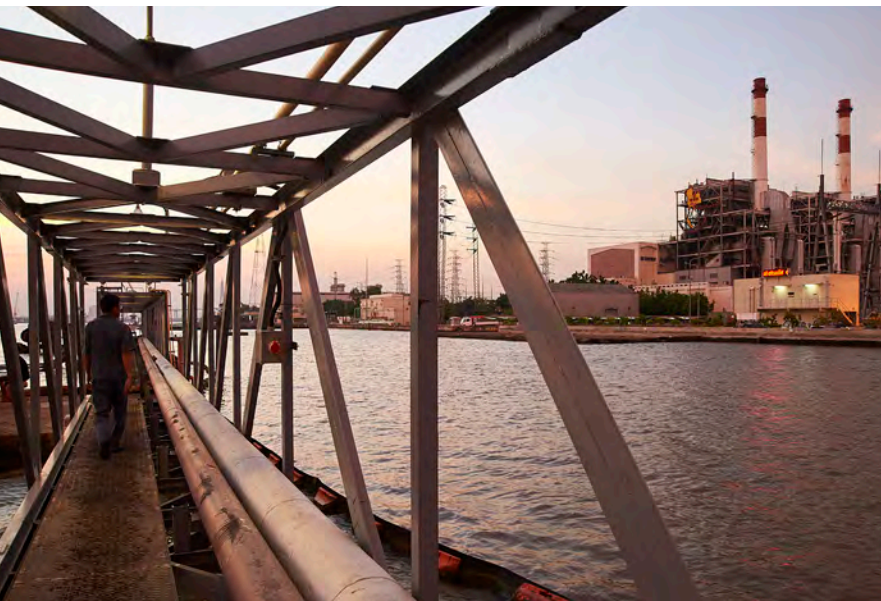
คุณสมบัติ ศานติจารี อดีตผู้ว่าการ กฟผ. รำลึกถึงอาคารสถานที่ และห้องทำงานเก่า ซึ่งอีกไม่นาน ก็จะหายไปจากโรงใต้อย่างถาวร

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ของโรงใต้คราวนี้มีที่มาจากแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๗๙ (PDP 2015) ซึ่งกำหนดให้มีโครงการทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๑ เพื่อจ่ายไฟเข้าระบบ (COD) ได้ในปี

๓๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐
พนักงานโรงไฟฟ้า
พระนครใต้ ได้ร่วมกัน
จัดกิจกรรม รำลึก
วาระครบรอบ ๕๖ ปี
ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้
ซึ่งจะครบรอบในวันที่ ๖
พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๐
ด้วยการแปรอักษรโดยใช้คน
เรียงกันเป็นรูปตัวเลข '๕๖'

พ.ศ.๒๕๖๕ เพื่อทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ โรงเทอร์โมล ๕ ยูนิท ที่ถูกปลดจากระบบไปแล้ว เพื่อเป็นการเสริมความมั่นคงของระบบไฟฟ้า ในเขตนครหลวงตอนล่าง และป้องกันการเกิดเหตุการณ์ไฟฟ้าดับเป็นบริเวณกว้าง หรือ แบล็คเอาท์ในอนาคต

ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๕ เมื่อโรงคอมไบน์บลิ๊อค ๑ และ ๒ ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ จะถูกปลดออกจากระบบ นั้นทำให้ไฟฟ้าจะขาดหายไปจากระบบประมาณ ๙๕๓ เมกะวัตต์ กฟผ. จึงได้ศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของโครงการทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๒ ซึ่งมีขนาดกำลังผลิตติดตั้ง (Gross Capacity) ประมาณ ๑,๔๗๐ เมกะวัตต์ ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงหลัก และน้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิงสำรอง

และเมื่อถึงเวลานั้น เมื่อรวมกำลังผลิตไฟฟ้าที่มีทั้งหมดของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ตามแผน PDP ซึ่งประกอบด้วย โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมชุดที่ ๓ หรือโรงคอมไบน์บลิ๊อค ๓ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ทดแทน ระยะที่ ๑ และระยะที่ ๒ ซึ่งจะสร้างบนพื้นที่ซึ่งเป็นโรงเทอร์โมลเดิมนั่นเอง ซึ่งจะทำให้ขนาดกำลังผลิตติดตั้งรวมของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ สูงถึงราว ๓,๕๘๗.๖ เมกะวัตต์

...ภาพความยิ่งใหญ่ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ในอดีต จึงถูกฉายทับด้วยโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ทดแทน ระยะที่ ๑ และ ๒ ซึ่งจะมีความยิ่งใหญ่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเดิม

“...รื้อโรงได้ รู้สึกยังไง? มันก็ต้องรื้อ ของธรรมดา มันมีกำหนดของมันอยู่ เครื่องเก่าหมดสภาพ เดินไปก็เสียค่าใช้จ่ายสูง แล้วยัง ความมั่นคงไม่มี โรงใหม่มีความมั่นคงมันสูงมาก ประสิทธิภาพ กำลังการผลิตก็ดีกว่า...”

คุณวิษณุ พิจิตบันดาล อดีตผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ตอบในมุมมองของวิศวกรเมื่อถามว่า ทราบข่าวเรื่องจะรื้อโรงเทอร์โมลทั้ง ๕ โรงหรือไม่?

วันนี้ การก่อสร้างโครงการทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๑ ได้เริ่มขึ้นแล้ว ส่วนระยะที่ ๒ นั้น เนื่องจากในปัจจุบัน การหาพื้นที่ใหม่เพื่อสร้างโรงไฟฟ้านั้น เป็นเรื่องลำบากแสนเข็ญนัก ระยะหลัง กฟผ. จึงมักสร้างโรงไฟฟ้าใหม่บนพื้นที่โรงไฟฟ้าเดิม นั้นหมายถึงว่า โครงการทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๒ จะสร้างได้ก็ต่อเมื่อได้ทำการรื้อโรงคอมไบน์บลิ๊อค ๑ และบลิ๊อค ๒ ออกไปจนหมดสิ้นเสียก่อน

“...ผมก็ถือว่ามันเป็นเรื่องปกตินะ ในเมื่อมันใช้งานมานานแล้ว ถ้ายังต้องให้มันใช้งานต่อไป ค่าใช้จ่ายมันก็ต้องสูงแน่ ๆ ถึงจุดหนึ่งมันก็ไม่คุ้มทุนแล้ว มันก็ต้องปรับเปลี่ยนออกไป เป็นเรื่องปกติ แต่ว่า ก็โอเค มานึกย้อน เราเริ่มมาตั้งแต่ตรงนั้น และก็อยู่กับมันมาตลอด พอมาเห็นอีกที อ้าว! ไม่มีแล้ว เป็นเรื่องปกติ แต่มันก็ต้องมีชนิดหนึ่งแหละ...”

คุณวิเชียร พุ่มอิม อดีตพนักงาน กฟผ. ผู้อยู่โรงได้มาทั้งชีวิตการทำงาน และเกษียณในตำแหน่งช่างระดับ ๑๑ ฝ่ายบำรุงรักษา โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ๓๗ ปีที่ทำงานอยู่ ณ โรงไฟฟ้าแห่งนี้ ยอมรับว่า การพัฒนาของโรงไฟฟ้า เป็นเรื่องที่

หยุดยังไม่ได้ แม้กระนั้นก็เป็นกรยาก หากจะบอกว่าไม่รู้สึกรอะไรเลย

คุณบุญส่ง พอค้าทอง อดีตผู้อำนวยการ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ เป็นอีกท่านหนึ่งที่ใช้ชีวิตที่ โรงไฟฟ้าแห่งนี้เป็นเวลาานาน ตั้งแต่เริ่มงานที่ กฟผ. ในปี พ.ศ.๒๕๑๒

“...มันก็เป็นโครงการที่ดีอยู่แล้ว เพราะเรา หาที่ก่อสร้างใหม่ไม่ได้ (หัวเราะ) และสร้าง โรงใหม่ที่ทันสมัย ได้กำลังการผลิตที่เพิ่มขึ้น เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไปในอนาคต ทันสมัยขึ้นเรื่อย ๆ แบบเดียวกับโรงเหนือ เทคโนโลยี ล้ำสุดขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ความรู้สึกของคนที่เคยอยู่ ก็คล้ายอารมณ์ ใจหาย...”

โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าทดแทนโรงไฟฟ้า พระนครใต้ ระยะที่ ๑ (SBRP#1) เป็นโรงไฟฟ้า พลังความร้อนร่วมแบบเพลลาเดี่ยว (Single - shaft Combined Cycle) ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าที่ทันสมัย มี กำลังผลิตติดตั้ง ๑,๒๖๑.๘ เมกะวัตต์ ประกอบด้วย เครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันก๊าซ จำนวน ๒ เครื่อง และเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันไอน้ำ จำนวน ๒ เครื่อง โดยผลิตไฟฟ้าด้วยเชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติเป็น เชื้อเพลิงหลักและน้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิงสำรอง ซึ่งตามแผนงานโรงไฟฟ้าฯ จะเริ่มเดินเครื่อง

ผลิตไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๒ เป็นต้นไป

หลักการการทำงานของโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม จะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเครื่องกังหัน ก๊าซ เครื่องกังหันไอน้ำ และเครื่องกำเนิดไฟฟ้า โดยใช้พลังความร้อนจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง ก๊าซธรรมชาติ เป็นพลังงานในการผลิตกระแส ไฟฟ้าจากเครื่องกังหันก๊าซ และใช้ก๊าซร้อนที่ออก จากเครื่องกังหันก๊าซซึ่งยังคงมีอุณหภูมิสูงอยู่ ไปผ่านเครื่องผลิตไอน้ำ (Heat Recovery Steam Generator: HRSG) และถ่ายเทความร้อน ให้น้ำ ทำให้น้ำเดือดเป็นไอไปขับเครื่องกังหัน ไอน้ำและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ดังนั้น กระบวนการ ผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าประเภทพลังงานความ ร้อนร่วม จึงเป็นการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าและ มีประสิทธิภาพ

โรงไฟฟ้าใหม่ในอนาคตแห่งนี้ จะติดตั้งเครื่อง ผลิตไฟฟ้ากังหันก๊าซ จำนวน ๒ เครื่อง ขนาดกำลัง ผลิตไฟฟ้า เครื่องละประมาณ ๔๘๗ เมกะวัตต์ และเครื่องผลิตไฟฟ้ากังหันไอน้ำ จำนวน ๒ เครื่อง ขนาดกำลังผลิตไฟฟ้า เครื่องละประมาณ ๒๔๘ เมกะวัตต์

ชาย: คุณวิษณุ พิรัตนดา
ศิษย์เก่าโรดท์ และอดีต
ผู้ช่วยผู้จัดการ กฟผ.
“ทำงานเป็นทีม ใจเย็น
อดทน และเป็นกันเองกับ
ผู้ใต้บังคับบัญชา” คือ
คากาที่ถ่วงบั้นใจจนขอ
ตลอดมา

■ ฟังเสียงประชาชน

“...เรื่องการทุบหรือโรงไฟฟ้าเก่า มันหนีไม่พ้น ไม่เฉพาะที่โรงใต้ แต่ที่บางปะกง ที่โรงเหนือก็เหมือนกัน ผมบอกไว้ กฟผ.ไม่มีทางสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่ใหม่ได้อีกแล้ว...”

คำกล่าวของ คุณประจวบ อุษขอิน อดีตนักงาน กฟผ. ผู้ใช้ชีวิตการทำงานที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ หลายครั้งหลายคราว และไปเกษียณอายุการทำงานที่ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทลูกของ กฟผ. ในตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการใหญ่

คำกล่าวของผู้ซึ่งผ่านงานบริหารกิจการพลังงาน ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมาอย่างโชกโชน อย่างคุณประจวบนั้น เป็นสิ่งสมควรรับฟังเป็นอย่างยิ่ง เพราะในอนาคตข้างหน้า ความต้องการพลังงานไฟฟ้าจะยิ่งทะยานมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนทางกับแหล่งพลังงานไฟฟ้า ซึ่งนับวันก็จะยิ่งหายากขึ้นเช่นกัน ทั้งทรัพยากรที่ลดน้อยลง และความลำบาก

ในการหาพื้นที่ซึ่งเหมาะสมต่อการสร้างแหล่งผลิตไฟฟ้า

การก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ในปัจจุบัน คงไม่สามารถทำได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือ ความยินยอมจากประชาชนในพื้นที่ โรงไฟฟ้าก็เช่นกัน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งเป็นวิสาหกิจของรัฐ และยึดถือในเรื่องธรรมาภิบาลอย่างยิ่ง จึงยอมไม่อาจละเลยเรื่องนี้ไปได้

โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๑ มีขนาดกำลังผลิตติดตั้งสูงสุดประมาณ ๑,๔๗๐ เมกะวัตต์ ทำให้กำลังการผลิตของโรงไฟฟ้าพระนครใต้รวมเป็น ๓,๕๘๗.๖ เมกะวัตต์ จึงเป็นโครงการที่เข้าข่ายตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดประเภท ขนาด และวิธีปฏิบัติ สำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ที่กำหนดให้โรงไฟฟ้าที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นระบบพลังความร้อนร่วมชนิด Combined Cycle ขนาด

กำลังผลิตกระแสไฟฟ้ารวมตั้งแต่ ๓,๐๐๐ เมกะวัตต์ขึ้นไป ต้องจัดทำรายงาน ‘ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental Health Impact Assessment - EHIA)’

การศึกษาครั้งนี้ กฟผ. ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่โดยรอบโครงการ เช่นที่ตำบลบางโปรง บางหัวเสือ และตำบลปู่เจ้าสมิงพราย โดยจะมีการดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อห่วงกังวล ในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการฯ โดยมีแนวทางการดำเนินงานเป็นไปตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และแสวงหาแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมถึงให้เป็นไปตามกรอบการประเมินผลกระทบ

ทางสังคม ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

วันเสาร์ที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ณ อาคารอเนกประสงค์ ๒ เทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องแน่นด้วยประชาชนจากหลายตำบลรอบ ๆ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ พวกเขามาที่นี่เพื่อฟังข้อมูลการก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ในพื้นที่โรงไฟฟ้าเดิมของโรงไฟฟ้าพระนครใต้ที่พวกเขาเห็นมานานอย่างน้อยก็ไม่ต่ำกว่า ๔๐ ปี

หลังการชี้แจงข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องเสร็จสิ้น พวกเขายังได้มีโอกาสซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ โดยเฉพาะอันตรายหรือผลกระทบจากโรงไฟฟ้าใหม่แห่งนี้ การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ในโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๑ วันนั้นผ่านไปด้วยดี เป็นที่พอใจสำหรับชาวบ้านที่สละเวลาครึ่งวันมาร่วมประชุมในครั้งนี้

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เป็นเรื่องสำคัญที่มีอาจจะเลย เมื่อ กฟผ. เริ่มโครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าภาคเหนือโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ ๑ (SBRP#1) ชั้นที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ จึงมีการจัดประชุม ให้ข้อมูลและเสนอแนะรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากภาคประชาชน ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย หรืออาจได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยจัดขึ้นหลายครั้ง เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ชาย: คุณวินัย วีระกุล และคุณวิเชียร พุ่มอ้อม
๒ นายช่างที่ทำงานอยู่
ในฝ่ายบำรุงรักษาโยธา
ของโรงไฟฟ้าพระนครใต้
ตั้งแต่เริ่มนับ
ขวา: คุณสมบัด ศานติจรรย์
เริ่มงาน กฟผ. ครั้งแรก
ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้ และ
มีโอกาสได้มาอยู่ที่
โรงไฟฟ้าแห่งนี้ถึง ๓ ครั้ง
๓ สมัย สมความตั้งใจตั้งแต่
สมัยยังเป็นนิสิตว่า
จะต้องเข้าทำงานที่โรงไฟฟ้า
แห่งนี้ให้ได้

■ โรงใต้ มหาวิทยาลัยชีวิต

ในอดีต เราอาจจะเคยเรียนรู้มาว่า มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้ จำต้องอาศัยปัจจัย ๔ คือ อาหาร / ที่อยู่อาศัย / เครื่องนุ่งห่ม / ยารักษาโรค เป็นพื้นฐาน หากแต่ปัจจุบัน ต้องยอมรับกันว่าการที่จะได้มาซึ่งปัจจัย ๔ ดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องอาศัย พลังงานไฟฟ้า เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างปัจจัย ๔ นั้นขึ้นมา และมีว่า ไฟฟ้า จะเป็นปัจจัยที่ ๕ ของมนุษย์หรือไม่ก็ตาม ความเป็นจริงก็คือ มนุษย์ส่วนใหญ่ในโลกปัจจุบัน คงไม่สามารถอยู่รอดได้ หากขาดซึ่ง ‘พลังงานไฟฟ้า’

สำหรับคนที่เคยทำงาน เคยใช้ชีวิตอยู่ที่โรงใต้ สถานที่ทำงานแห่งนี้ ก็เป็นเสมือนโลกอีกใบของพวกเขา เป็นโลกที่อาจมีวัฏจักรชีวิตผิดแผกแตกต่างจากโลกภายนอกอยู่บ้าง บางคนอาจเปรียบที่นี้เป็น ‘มหาวิทยาลัยชีวิต’ ที่ให้ทั้งบทเรียน ให้ประสบการณ์ กับผู้คนมากมาย ที่ผ่านมา แล้วผ่านไป ภายในขอบรั้วของพื้นที่ ๒๑๖ ไร่ แห่งตำบลบางโปรง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

คุณวิเชียร พุ่มอ้อม อดีตช่างระดับ ๑๑ พุดถึงโรงใต้ในฐานะที่เป็น ‘โรงครู’ ของเขาว่า

“...โรงใต้เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกคน ต้องทำทุกอย่างด้วยตัวเอง มาตอนหลังนี้ถึงเพิ่งมีการรับเหมากัน แต่ก่อนเราทำเอง จนทำให้คน กฟผ. เป็นเอ็กชเปิร์ต ทั้งงานก่อสร้าง และงานแมนเทนแนนซ์บำรุงรักษา ผู้บริหารของเรา ก็ให้โอกาส ขอให้ทำอะนะ ผิดพลาดอะไรก็ยกยอ ขอให้ทำจริง และอย่าคอร์รัปชัน ผู้ว่าเกษมสมัยก่อนนี้ ยืนดูตบหูรี แสบปี่ ทำงานต้องมีความสุข สำคัญ ทำงานแล้วอย่าให้มีความทุกข์ มันจะทำให้ผลงานออกมาไม่ดี เราก็ใช้นโยบายนี้ ให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข...”

สำหรับคุณวินัย วีระกุล ซึ่งตลอดชีวิตการทำงาน ๓๗ ปีที่ กฟผ. ก็อยู่ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้มาตลอด โดยไม่เคยย้ายไปที่อื่นเลย และเติบโตในสายงานบำรุงรักษาตามหลังรุ่นพี่-คุณวิเชียร พุ่มอ้อมมาติดๆ

“...สำหรับโรงใต้ พุดง่าย ๆ ก็เหมือนบ้านหลังที่สอง ด้านเทคนิค ก็ได้เรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ที่เรียนมานี้ มันไม่มีเลย มันต้องมาศึกษาที่นี้ สิ่งสำคัญที่สุดก็คือเรื่องของการเรียนรู้คน การทำงาน จะสำเร็จได้ ต้องเข้าถึงคน เข้าใจคน การรวมคน จากที่ต่าง ๆ ให้เขามีพลังที่จะทำงานนี้ มันต้องใช้ความสามารถ ต้องเข้าใจ กล้าตัดสินใจใน

บางเรื่อง ไม่ควรกระทำในบางเรื่อง เช่น อย่าใช้ พระเดชก่อน ให้ใช้พระคุณบ้าง มันก็จะทำให้งาน ลุล่วงไปด้วยดี...”

“...คืออย่างว่าโรงครูนี้ ศิษย์โรงใต้ไปเติบโต ที่อื่น...เยอะ อย่างบางปะกง แม้แต่ตามเขื่อนก็มี ไปจากโรงใต้ ไปแม่เมาะก็มี...” คุณวิเชียร สรุปร ปิดท้าย

มิใช่แต่คุณวิเชียร เท่านั้น หากแต่นายช่าง แทบทุกคนที่เคยผ่านโรงใต้มา ล้วนแต่ได้บทเรียน ล้ำค่า ที่สามารถนำติดตัวไปใช้ที่อื่น ๆ ได้อย่าง สบาย

“...ผมเข้า กฟผ. พฤษภาคม ปี ๒๕๑๖ อยู่ โรงเหนือได้๒ เดือนก็ย้ายไปโรงใต้ทำคอมมิชชันนิง ยูนิต ๔ เขาส่งไปช่วยนายช่างสุรศักดิ์ หรือ พี่จิว จากที่ไม่รู้อะไรเลย ก็ได้รู้เรื่องมากขึ้น วิธีสอนงาน ของพี่จิว (ช่างสุรศักดิ์) วันแรกใช้ให้ไปเปิดวาล์ว อะไรก็ไม่รู้ ให้ดูจาก drawing ต้องไปหาช่าง ให้พาไปหาวาล์วของพี่จิว เสร็จแล้วพี่จิวถามว่า วาล์วอะไร ต้องเปิดเพราะอะไร...มาอยู่โรงใต้นี้ วิชาที่ศึกษามา ๔ ปี ไม่ได้ใช้เลย เหมือนมาเรียนรู้ ใหม่หมดที่นี่ เป็นงานที่ไม่ได้อยู่ในตำรา...”

คุณประจวบ อุชชิน ลูกหม้อคนหนึ่งของโรงใต้ รำลึกถึงความหลังเมื่อ ๔๕ ปีที่แล้ว ครั้งเป็น นายช่างหนุ่มเริ่มงานใหม่ ๆ ครั้งเมื่อได้กลับมาที่ โรงใต้อีกครั้ง ในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีลูกน้องมากขึ้น บทเรียนสำคัญหาใช้เรื่องเทคนิคเครื่องกล หากแต่ เป็นเรื่องการทำงานกับคนเสียมากกว่า

“...โรงใต้เป็นโรงไฟฟ้าที่ให้ทุกอย่าง ทั้งเทคนิค การปกครอง การบริหาร การปกครองให้ใช้ระบบ หมุนเวียน สร้างคนทดแทน ให้ความเป็นธรรม... งานกับเครื่อง เราคุ้นเคย ไม่ยากอะไร แต่งาน ปกครองคนไม่ใช่เรื่องง่าย ปัญหาสารพัด ปัญหา ของลูกน้อง ทั้งเรื่องส่วนตัว เรื่องหนี้สิน เรื่องซู้สาว การพนัน มีเรื่องกับชาวบ้าน พวกนี้เราต้องไปรับรู้ ไปแก้ไข ให้คำปรึกษาตลอด...”

และสำหรับศิษย์เก่าของโรงใต้ ที่ไปได้ไกลถึง ระดับผู้ว่าการ คุณสมบัติ ศานติจารี มีมุมมอง ถึงการทำงานที่ทำให้เกิดค่านิยม เกิดวัฒนธรรม องค์กรของ กฟผ. ซึ่งสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

“...โรงใต้มีการทำงานเป็นทีม เพราะเขาเป็น คนรุ่นแรก ๆ รุ่นบุกเบิก ทุกคนสนุกกับงาน ผมยัง ขับรถไปทำงานวันเสาร์ อาทิตย์ เพราะสนุก และได้เรียนรู้ เป็นช่วงที่ได้เรียนรู้ยอดดี ตอนที่ทำงาน คอมมิชชันนิงได้อ่านตำราเยอะ และได้ทำงาน กับซูเปอร์ไวเซอร์ชาวญี่ปุ่น ได้เห็นความมุ่งมั่น ทุ่มเทของพวกเขา ถือว่าได้ประสบการณ์ดีมาก เวลาไปเป็นหัวหน้าที่ไหน หรือไปเป็นฝ่าย ก็มัก เล่าเรื่องนี้ให้ลูกน้องฟังสัปดาห์ละครั้ง...”

โรงไฟฟ้าพระนครใต้ คล้ายเป็นสถานที่บ่มเพาะ บุคลากรให้กับ กฟผ. มานับแต่อดีตไม่แพ้ โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ สมกับที่เรียกขานในหมู่ คนไฟฟ้ารุ่นเก่า ๆ ว่า โรงไฟฟ้าทั้งสองนี้คือ ‘โรงครู’ ที่ให้ความรู้ สร้างประสบการณ์ และให้โอกาส คนมากมายได้เติบโตไปเป็นกำลังในการขับเคลื่อน องค์กรขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อชาติอย่าง กฟผ. และแน่นอนว่า สร้างความภูมิใจให้กับคน ที่เคยอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้อยู่เสมอ

คุณประจวบ อุชชิน ใต้หม้อ
โอกาสดีและทำแบบ
นอกกรอบ ประสบการณ์
จากที่นี้ ทำให้เขาเติบโตใน
สายงานวิศวกร กังสมัย
ที่อยู่ กฟผ. และช่วงที่ออก
มาอยู่ภาคเอกชน

ดังเช่นคุณบุญส่ง พ่อค้าทอง ที่พูดถึงความภูมิใจ ในสมัยที่เป็นคนโรงได้ว่า

“...ได้หลากหลาย ได้เห็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งไม่ซ้ำกัน จากพลังน้ำ ไปเป็นพลังงานความร้อน ได้สัมผัสเทคโนโลยีใหม่ ๆ ก็เป็นประโยชน์ ความภาคภูมิใจ อยู่ที่ไหนก็มีประโยชน์อยู่แล้ว ทำได้ประโยชน์ อย่างที่คำพระท่านสอน “ไปทำงานที่ไหน ก็ทำให้มันเกิดประโยชน์ ไม่ใช่คิดแต่จะได้อะไรอย่างเดียว งานที่เราทำนั้นมีประโยชน์ไหม” ได้ทั้งงานได้ทั้งเงินถึงจะมีประโยชน์ อย่าไปคิดว่าฉันทำอะไรได้อะไรอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วสมัยก่อนเขาแย่งกันทำงาน ไม่เหมือนสมัยนี้ สมัยก่อนทุกคนอยากแย่งกันทำงาน มันก็สบายใจ...”

ประโยคท้าย ๆ เหมือนตั้งใจฝากไปยังบุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ของ กฟผ. ยุคปัจจุบัน

แม้จะเป็นฟันเฟืองเล็ก ๆ ในโรงไฟฟ้ามหาหากแต่พนักงานเดินเครื่อง - ‘คนกะ’ อย่าง คุณสมหมาย โตสำราญ หรือ คุณชวลิต เพ็ชรแดง ก็อดภูมิใจในสถาบันที่ทำให้เขามีกินมีอยู่ มีความมั่นคง และ มีความทรงจำดี ๆ ให้ระลึกถึงมากมาย

“...ภูมิใจที่ได้อยู่ กฟผ. ที่นี่เป็นองค์กรที่เราสามารถคุยกับใครก็ได้ เป็นองค์กรที่ปัญหาเรื่องทุจริต คอร์รัปชันไม่มีแม้จะเป็นโครงการใหญ่ ก็ไม่เคยมีข่าวเรื่อง ทุจริต คอร์รัปชัน เราอยู่อย่างภาคภูมิใจ ปรับปรุงพัฒนาให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ไม่ตกยุค ทำให้เราภูมิใจ สมัยก่อน ผู้ว่าเกษม (เกษม จาติกวณิช ผู้ว่าการคนแรกของ กฟผ.) เคยพูดว่า ถ้าเราทำให้คนในองค์กรอยู่ดีกินดี ปัญหาทุจริต คอร์รัปชันจะไม่มี เค้จะทุ่มเททำงานให้องค์กร นี่คือนี่ที่ภูมิใจ ผมจะพูดเสมอว่า ถ้าเรามีคนอย่างผู้ว่าเกษม ประเทศชาติจะเจริญและท่านมีวิสัยทัศน์ไกล ถ้าเราไม่มีต้นแบบตรงนั้น ก็จะไม่มีแบบนี้ในปัจจุบัน...”

...หากเปรียบโรงได้เป็นโรงครู ดั่งนั้นก็จำเป็นต้องมี ‘ครูใหญ่’...

ครูใหญ่ที่สร้างหลักสูตร สร้างวิธีการทำงาน สร้างค่านิยมองค์กร จนหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกันที่เรียกว่า ‘วัฒนธรรมองค์กร’ ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หรือ กฟผ. ก็ได้ชื่อว่า เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีวัฒนธรรมองค์กรเข้มแข็งและมีความเป็นมืออาชีพที่สุดองค์กรหนึ่งในประเทศไทย

หลายๆ ช่วงของการพูดคุยกับหลายๆ คนที่เป็นอดีตคนโรงได้ ระหว่างช่วงสนทนาก็มักจะได้ยินการเอ่ยถึงบุคคลคนหนึ่งเสมอ บุคคลซึ่งอาจเปรียบเป็น ‘ครูใหญ่’ ผู้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้สถาบันแห่งนี้มาตั้งแต่ยุคเริ่มต้น

คุณเกษม จาติกวณิช คือบุคคลผู้เริ่มบุกเบิกก่อตั้งองค์กรของรัฐแห่งนี้ ตั้งแต่สมัยเป็น ‘การไฟฟ้าอันฮี’ และเติบโตจนกลายเป็น ‘การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย’ องค์กรของรัฐที่เข้มแข็ง มากมาย ด้วยบุคลากร มีความรับผิดชอบระดับชาติ และเกี่ยวพันกับทุกชีวิตชาวไทยอย่างไม่อาจปฏิเสธได้

ท่านผู้นี้คือ คนต้นแบบ ให้ชาว กฟผ. ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ใช้เป็นแบบอย่าง ทั้งในแง่การทำงาน

และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น และเป็นคนที่ได้ชื่อว่า “นาย” เสมอมา ไม่ว่าเวลาจะผ่านมานานขนาดไหน และไม่ว่าตัวท่านจะคงอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม

คุณสมบัติ ศานติจารี หวนรำลึกถึง ‘นายเกษม’ สมัยที่เขาเริ่มอาชีพวิศวกรที่ กฟผ. ใหม่ ๆ ว่า

“...ยุคที่ผมเข้ามาทำงานเป็นยุคของผู้ว่าเกษม ท่านไปเยี่ยมโรงใต้ช่วงการก่อสร้างบ่อย ท่านเป็นคนที่มีภาวะผู้นำมาก ผมคิดว่าผู้ใหญ่เก่า ๆ ของเราสร้างวัฒนธรรมการทุ่มเทเพื่อการทำงาน จนมีคำพูดของเราว่า ‘รักองค์การ มุ่งงานเลิศ เทิดคุณธรรม’...”

คุณบุญส่ง พ่อคำทอง ก็เป็นอีกผู้หนึ่ง ที่ได้แบบอย่างการทำงานมาจากคุณเกษม เช่นกัน

“...ผมมันชอบอยู่อย่างเป็นที่น้อง ไม่ชอบใช้พระเดชพระคุณอะไรมาจากมาย ผมมันลูกทุ่งมาก่อน บางทีคนมีปัญหา ก็ให้โอกาสเขามาคุย มาปรึกษา บางทีเขามีเรื่องมีราวมา อยากรมาคุย เราก็ให้

โอกาสคน เหมือนผู้ว่าเกษม ท่านเป็นคนที่มีเมตตาสูง เราก็ชอบอย่างนี้ เป็นหลักที่ดีที่สุดแล้ว ท่านเก่งทุกอย่าง ทั้งด้านบริหาร ด้านเทคนิค หากคนอย่างท่านยาก เป็นคนที่มีวิชั่น การไฟฟ้าที่มีวันนี้ ท่านทำมาทั้งนั้น...”

คุณวิชณู พิจิตบัณฑิต คนเก่าคนแก่ของโรงใต้ อีกท่านหนึ่ง ย้ำถึงคำสอนของผู้ก่อตั้ง กฟผ. ท่านนี้ว่า

“...คุณเกษมเคยไปโรงใต้หลายครั้ง ไปให้กำลังใจนะ แล้วตอนนั้นมีปัญหาเรื่องสหภาพฯ ด้วย ตอนนั้นผมเป็นวิศวกรรุ่นเด็ก ท่านไปดูงานไป เยี่ยมเยียนบ้าง สอนให้ทำงานเป็นทีมไว้เสมอ เน้นย้ำเรื่องนี้เลย ให้ใจเย็น ให้อดทน และเป็นกันเองกับผู้ได้บังคับบัญชา...”

ส่วน ๒ ท่าน จากฝ่ายบำรุงรักษาของโรงใต้ คุณวินัย วีระกุล และ คุณวิเชียร พุ่มอิม พูดถึงเรื่องของผู้บังคับบัญชาว่า

ห้องควบคุม หรือ คอนโทรลรูมของโรงไฟฟ้าแบบกังหันไอน้ำ หรือ โรงเทอร์โมล ไนยามที่ ยังเดินเครื่องอยู่ จะสักคักด้วยพนักงานหลายคน แต่บัดนี้ได้ปิดเขียนลง รอเวลาเรือคอนออกเพื่อปิดทางให้โรงไฟฟ้าใหม่ ที่ทันสมัยและศักยภาพสูงกว่า ได้เข้ามาแทนที่

“...สิ่งหนึ่งที่เห็นในอดีตคือ ผู้บังคับบัญชา กล้าตัดสินใจในบางเรื่องที่มีความเสี่ยง แต่ท่าน ประเมินแล้วว่า ทำได้ ไม่เสี่ยง กล้าตัดสินใจอย่างรวดเร็ว เพื่อนำเครื่องเข้าระบบให้ได้...”

“...อย่างระดับรองผู้ว่าการนี้ ยังเคยช่วยผมยก อุปกรณ์เลย (หัวเราะ) ตอนนั้นรองผู้ว่าฯ ท่านเป็น ฝ่ายบำรุงรักษาไฟฟ้าอยู่ เกิดปัญหาโรง ๑ มอเตอร์ พัง ผมก็อยู่คนเดียว ทำอยู่คนเดียว โรงมันต้องรีบ เอาขึ้น เขารู้ปัญหาที่รีบวิ่งมาดู แล้วยังมาช่วยยก มอเตอร์นะ ช่วยกับผม ใช้เหล็กร้อยเข้าไป แล้วยก กันคนละฝั่ง แล้วแกตัวเบ้อเร่อ โอ้โฮ! ล้อเอามือผม (หัวเราะ) โห! เมื่อก่อนนี้ ผู้ใหญ่เขาถึงลูกถึงคน...”

คุณวิเชียร กล่าวปิดท้ายถึง ‘สปิริต’ อันอาจ หมายถึง หัวจิตหัวใจของคน กฟผ. ในยุคเก่าก่อนได้ แน่นนอนว่า ไม่ว่าใครที่ได้ผ่านงานที่โรงไฟฟ้า แห่งนี้แล้ว ย่อมมีความภาคภูมิใจ ในฐานะที่ครั้งหนึ่งใน ชีวิต เขาเคยเป็นคนสร้างไฟแห่งโรงไฟฟ้าซึ่งใหญ่ ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โรงจักรพระนครใต้

■ อ่ำลา เพื่อเดินหน้าต่อไป

...สำหรับคนที่เคยทำงาน เคยใช้ชีวิตอยู่ที่ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ ในยุครุ่งเรืองของโรงเทอร์โมล ภาพล่องสี่ขาวสลั้บแดงทั้ง ๕ ปล่อง ที่เห็นจน เจนตามากว่าครึ่งชีวิต เป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่น ริมเจ้าพระยาของโรงไฟฟ้าแห่งนี้ แล้วหากวันหนึ่ง เมื่อใครคนนั้นกลับมาที่โรงได้อีกครั้ง โดยไร้ร่มเงา ของปล่องทั้ง ๕ แล้ว เป็นใครก็คงอดคิดมิได้

ในเมื่ออดีตคือรากฐานของปัจจุบัน หาก รากฐานทำการสร้างไว้อย่างดี อย่างมั่นคงแข็งแรง อาคารนั้นก็เข้มแข็งและยั่งยืน เปรียบดั่งองค์กร ขนาดใหญ่เช่นการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ผู้คนเข้ามาแล้วจากไป เมื่อวันและวัยนั้นมาถึง ทั้งไว้เพียงความทรงจำของตน และบทเรียนที่จะ ส่งต่อไปยังน้อง ๆ บุคลากรรุ่นหลัง ได้รับรู้ ได้นำ ไปใช้เป็นคู่มือในการทำงานและแก้ปัญหา

แม้เทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ระหว่างของเก่า

กับของใหม่ อาจทำให้มีบางคำพูดปรามาสว่า
ของเก่านั้น ‘ล้าสมัย’ แต่หากเป็นประสบการณ์
แล้ว ย่อมไม่มีวันตกฐาน เพราะอาจสามารถถอด
บทเรียนในอดีต มาใช้กับปัจจุบันได้

คุณประจวบ อุษขรินทร์ ทิ้งท้ายไว้ให้คิดต่อว่า

“...ผมอยากเห็นโรงได้ เมื่อเทคนิคพัฒนาดีขึ้น
ปัญหามันก็ต้องมี หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องศึกษาให้
ถ่องแท้ โรงแบบเก่าเสียหายก็ไม่รุนแรง เพราะ
เราคุ้นเคย แต่โรงไฟฟ้าแบบใหม่ ถ้าผิดพลาดก็
มหาศาลแน่ ของใหม่มาก ๆ พลาดง่าย ๆ ต้องให้
ความสำคัญมาก ศึกษาให้ถ่องแท้ ฝากถึงน้อง ๆ
รุ่นใหม่ใน กฟผ. ว่า ใช้ชีวิตให้เป็น โดยเฉพาะพวก
ที่ไปอยู่ต่างจังหวัด ทำงานให้ดีที่สุด กล้าคิดนอก
กรอบ แต่ต้องมีเหตุผล...”

ส่วนคุณบุญสูง พอค้ำทอง กล่าวคำถึงคนรุ่นหลังว่า

“...แต่ละสมัยเปลี่ยนแปลงไป การทำดีเป็น
สิ่งสำคัญที่สุด อยู่ได้ทุกโอกาส ทำแต่สิ่งดีงาม
อยู่ที่ไหนก็ทำที่นั่นให้ดี จะได้มีความสุขสบายใจ
และความภาคภูมิใจ ไม่ใช่ออกไปแล้วบอกว่า
ไม่ได้ทำอะไรเลย ขอให้คิดถึงแต่สิ่งดี ๆ ทำแต่
สิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมือนที่เรามี ... รักษากิจการ
มุ่งงานเลิศ เทิดคุณธรรม เต็มใจเข้ามามีอีกสองข้อ
รักษาสีเสื้อแดง ทำตัวให้มีประโยชน์ต่อสังคม...”

เช่นเดียวกับคุณนครชิต ลักษณะโกเศศ ๓๙ ปี
ในชีวิตการทำงานเป็นวิศวกรที่ กฟผ. แต่เกือบครึ่งหนึ่ง
คือเวลารวม ๆ กันถึง ๑๗ ปี ซึ่งทำงานอยู่ที่โรงได้

“...ก็รู้สึกยินดีที่จะต้อนรับ ผมเองก็...ความที่
ผูกพันอยู่มานาน ก็มีความรู้สึกเหมือนกับเป็นเจ้าของ
ส่วนหนึ่ง เรามาช่วยกันทำงาน มากบ้างน้อยบ้าง
ก็ช่วยกันไป...”

คุณสมบัตินันท์ คานติจาวรี ให้แง่คิดถึงการทำงาน
และการปรับตัวตามยุคสมัยดังนี้

“...ปัจจุบันก็เป็นไปตามเวลา เครื่องจักรก็มี
การเกษียณอายุ รอสิ่งใหม่มา ช่วงนี้อาจจะอยู่ใน
ช่วงที่ กฟผ. มีการเปลี่ยนแปลง น้อย ๆ ก็อย่าไปกลัว

กฟผ. เขาจะดูแลให้เอง เพียงแต่เราควรยึดมั่น
ในการทำงานที่ดีเหมือนเดิม ก็จะพาองค์กรเราไป
ได้เรื่อย ๆ กฟผ. เราจะ ๕๐ ปี แล้ว ถือว่าเก่ง อยู่
มาอย่างดี ดูแลพนักงานได้ดี มีผลตอบแทนที่รับได้
เราก็ต้องทำงานเพื่อตอบแทน กฟผ. ...”

สำหรับชาวโรงได้ยุคปัจจุบัน กระทั่งผู้ที่จะเข้า
มาใหม่ในอนาคต ซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างแน่นอน
โรงไฟฟ้าโรงใหม่ที่จะสร้างขึ้นบนตำแหน่งแห่งที่
ของโรงเก่า จะเป็นโรงไฟฟ้าที่ใหญ่และทันสมัยด้วย
เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้นตามยุคสมัย เช่นเดียวกับ
โรงไฟฟ้าพลังความร้อนหรือโรงเทอร์โมลของโรงได้
ในอดีต ที่เคยยืนอยู่บนตำแหน่งนี้มาก่อน

ตำนานบทเก่ากำลังจะผ่านไป และจะมีคน
รุ่นใหม่เข้ามาเติมเต็มไม่ขาดสาย เขาเหล่านั้น
จะเข้ามาเพื่อเป็นผู้สร้างตำนานบทต่อไปของ
โรงไฟฟ้าพระนครใต้ สืบสานตำนานโรงไฟฟ้า
ริมฝั่งเจ้าพระยา ณ ตำบลบางโปรงแห่งนี้สืบไป...
ไม่รู้จักสิ้น ⚡

คุณนครชิต ลักษณะโกเศศ
๑๗ ปี ที่ทำงานอยู่ใน
โรงไฟฟ้าพระนครใต้
ทำให้เขารู้สึกว่าเหมือนกับ
เป็นเจ้าของบ้านหลังนี้คนหนึ่ง
ทีเดียว

บรรณานุกรม

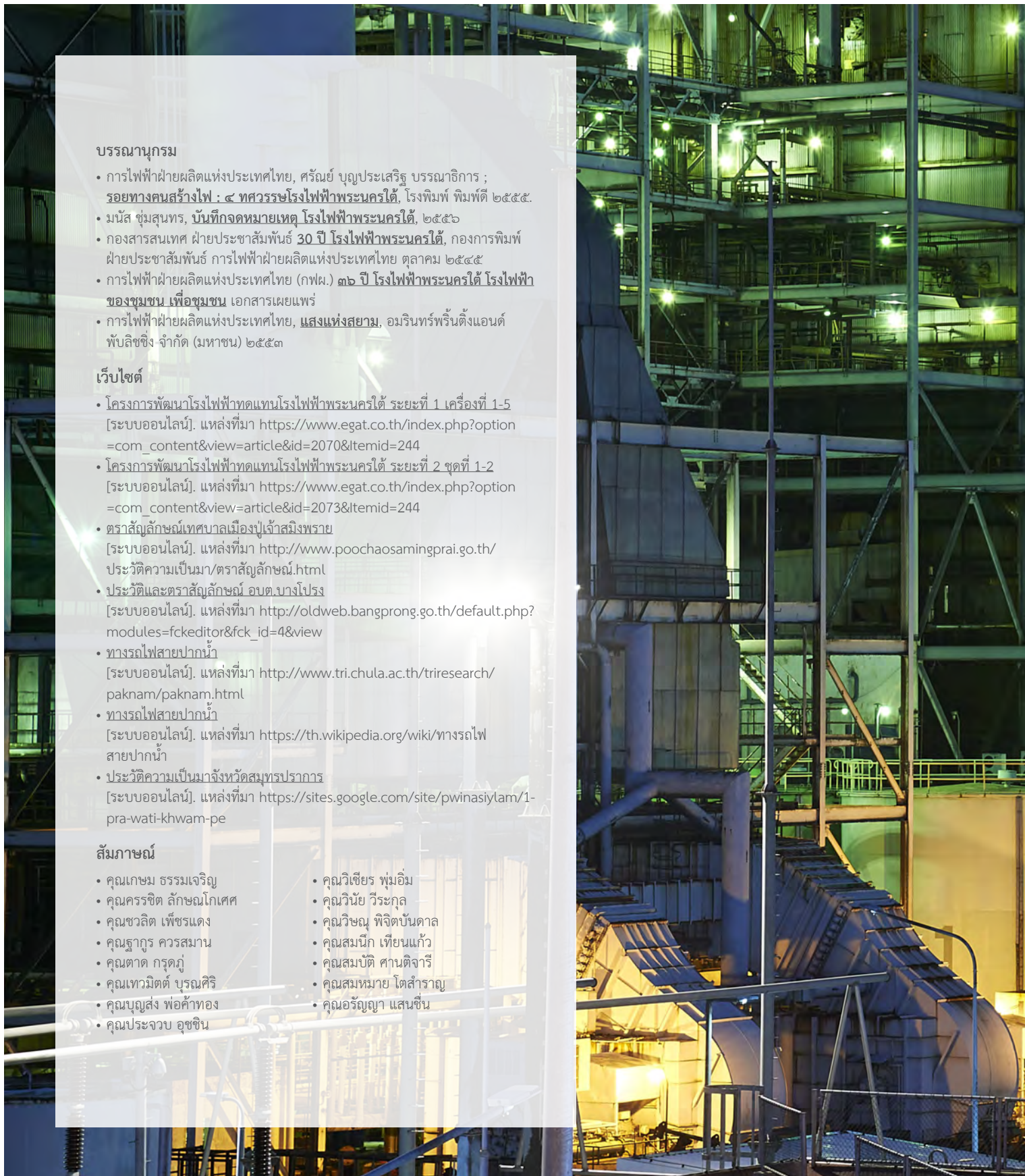
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ศรีณย์ บุญประเสริฐ บรรณาธิการ ; รอยทางคนสร้างไฟ : ๔ ทศวรรษโรงไฟฟ้าพระนครใต้, โรงพิมพ์ พิมพ์ดี ๒๕๕๕.
- มนัส ชุ่มสุนทร, บันทึกจดหมายเหตุ โรงไฟฟ้าพระนครใต้, ๒๕๕๖
- กองสารสนเทศ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 30 ปี โรงไฟฟ้าพระนครใต้, กองการพิมพ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ตุลาคม ๒๕๕๕
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ๓๖ ปี โรงไฟฟ้าพระนครใต้ โรงไฟฟ้าของชุมชน เพื่อชุมชน เอกสารเผยแพร่
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, แสงแห่งสยาม, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ๒๕๕๓

เว็บไซต์

- โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ 1 เครื่องที่ 1-5 [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2070&Itemid=244
- โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าทดแทนโรงไฟฟ้าพระนครใต้ ระยะที่ 2 ชุดที่ 1-2 [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา https://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2073&Itemid=244
- ตราสัญลักษณ์เทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.poochaosamingprai.go.th/ประวัติความเป็นมา/ตราสัญลักษณ์.html>
- ประวัติและตราสัญลักษณ์ อบต.บางโปรง [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://oldweb.bangprong.go.th/default.php?modules=fckeditor&fck_id=4&view
- ทางรถไฟสายปากน้ำ [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.tri.chula.ac.th/triresearch/paknam/paknam.html>
- ทางรถไฟสายปากน้ำ [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/ทางรถไฟสายปากน้ำ>
- ประวัติความเป็นมาจังหวัดสมุทรปราการ [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/pwinasiylam/1-pra-wati-khwam-pe>

สัมภาษณ์

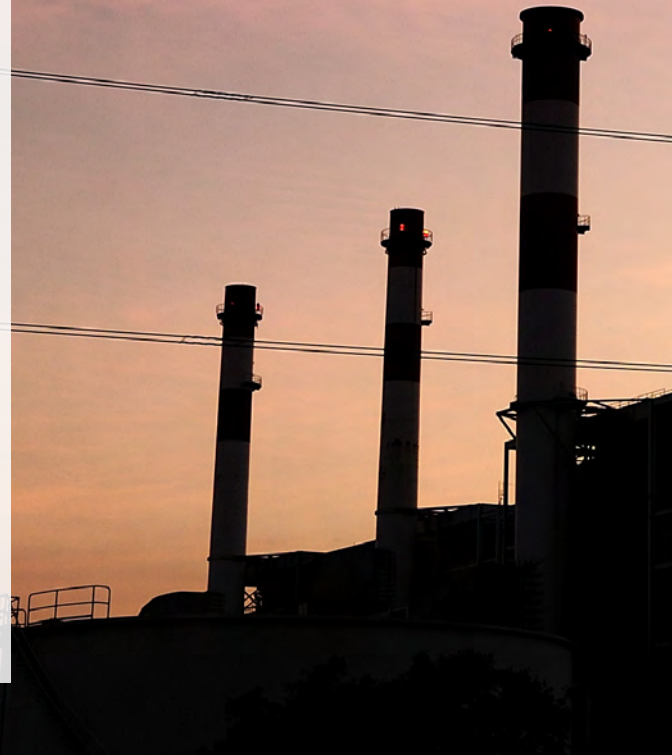
• คุณเกษม ธรรมเจริญ	• คุณวิเชียร พุ่มอิม
• คุณนครชิต ลักขมโกเศศ	• คุณวินัย วีระกุล
• คุณชวลิต เทีเซอร์แดง	• คุณวิษณุ พิจิตบันดาล
• คุณฐากร ควรรสมาน	• คุณสมนึก เทียนแก้ว
• คุณตาด กรุดภู	• คุณสมบัติ ศานติจारी
• คุณเทวมิตต์ บุรณศิริ	• คุณสมหมาย โตสำราญ
• คุณบุญส่ง พ้อคำทอง	• คุณอรัญญา แลนชื่น
• คุณประจวบ อุซชิน	

รายชื่อคณะจัดทำหนังสือที่ระลึก อนุสรณ์ครบรอบ ๔๖ ปี โรงไฟฟ้าพระนครใต้

1. นายไมตรี พระรักษา วศ.11 อรต.
ประธานคณะอนุกรรมการ
2. นายฐากร คุรสमान ช.10 กยธต-ฟ.
อนุกรรมการ
3. นางธิดารัตน์ กาญจนาลัย กบต-ฟ.
อนุกรรมการ
4. นายสุวัฒน์ วงศ์เทพบุตร วศ.10 อฟต.
อนุกรรมการ
5. นายเสรี เวียงพิทักษ์ วศ.9 ทนท. หบอรต2-ฟ.
อนุกรรมการ
6. นางนาดยา เรืองแจ่ม วก.9 ทนท.หงคต-ฟ.
อนุกรรมการ
7. นายพลพัฒน์ ศิลาวรรณา วศ.6 หตต3/1-ฟ.
อนุกรรมการ
8. นายวีรวัฒน์ วัฒนา วศ.5 หบต-ฟ.
อนุกรรมการ
9. น.ส.พีรยา มาลากรอง วก.4 หปต-ฟ.
อนุกรรมการ
10. นายกิตติพงศ์ ทรัพย์มั่งสังข์ ช.4 หปภต2-ฟ.
อนุกรรมการ
11. นายศิวกกร สวัสดิ์ภาพ ช.4 หรบต-ฟ.
อนุกรรมการ
12. น.ส.นิชาอร สินสืบผล วก.5 กบต-ฟ.
เลขานุการ

“ขอให้โรงไฟฟ้าพลังไอน้ำพระนครใต้แห่งนี้ จงสถิตสถาพรอยู่ชั่วกาลนาน
เป็นกำลังส่งเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศไทย ได้รอดพ้นน้ำท่วมโดยไม่หยุดยั้ง
เป็นพลังจรรโลงมาตรฐานการครองชีพของราษฎรทั้งมวลให้สูงส่งยิ่งขึ้นไป
และเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรืองของแผ่นดินไทย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต”

พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙

